

REVISTA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

FEBRUAR
1979
LETNIK 26

RODNA GRUDA 2

SLOVENIJA

OBOGATIMO SEBE IN SVOJ DOM

Z NOVIMI SLOVENSKIMI KNJIGAMI:

Anton Ingolič GORELE SO GRMADE

Pisatelj je svoj zgodovinski roman, ki se dogaja v sedemnajstem stoletju na Štajerskem, razdelil v troje poglavij, v katerih spremljamo razgibane življenjske usode treh glavnih junakov. V prvem je to uskoški stotnik Jurij, v drugem Janž Gromberžan, lastnik pristanišča gradu Gromberk, v tretjem pa Gromberžanova Eva, ki je žrtev protičarovniškega procesa. Knjiga obsega 356 strani.

Miško Kranjec MLADOST V MOČVIRJU

Največji in najboljši del svojega pisateljskega dela je Miško Kranjec posvetil rodnemu Prekmurju, njegovim ljudem in pokrajini. V tem svetu je pognal korenine, nanj ga veže strastna čustvena navezanost. In sem se vrača tudi v romanu Mladost v močvirju, ki je ves pretkan s humorjem in ironijo. Pisatelja danes po vsej Sloveniji veliko beró prav zavoljo njegovega izvrstnega pripovednega daru. Knjiga šteje 548 strani.

Ivo Zorman MEDVED Z BUDILKO

Roman pripoveduje o podeželskem mestecu nekje na Gorenjskem in o ljudeh, ki jim je minula vojna zelo spremenila življenje in navade. Pisatelj opisuje meščane, ki se radi vračajo v preteklost, obenem pa morajo sprejemati življenje takšno, kot je. Pripoved je lahkotna in slikovita, rada se prizanesljivo ali pa tudi privošljivo posmehuje, meščane, marljive hrčke, pa slika take, kakršne se vidijo sami ali pa kakor jih gleda ostarela prodajalka v mlekarni, Medvedova Ana. Knjiga obsega 331 strani.

France Bevk ZNAMENJA NA NEBU

Najplodovitejši slovenski pisatelj France Bevk je poleg odličnih del s sodobno snovjo napisal tudi številne zgodovinske povesti in romane. Med temi so najboljša Znamenja na nebu, velika zgodovinska pripoved, ki se dogaja v prvi polovici 14. stoletja na Goriškem, Tolminskem in v Furlaniji. Sestavljena je iz treh delov: KRVAVI JEZDECI, ŠKORPIJONI ZEMLJE, ČRNI BRATJE IN SESTRE. Junaki tega obširnega in lahko berljivega leposlovnega dela so kmetje, meščani in gospoda. Knjiga šteje 580 strani.

Tone Svetina - Štefan Planinc UKANA

Svetinova trilogija o partizanskih bojih na Gorenjskem, eno slovenskih najbolj branih del, je zdaj na voljo tudi kot slikanica. Zgoščeno besedilo je ilustriral odličen slovenski slikar Štefan Planinc. Knjiga torej opisuje in prikazuje herojsko obdobje slovenskega naroda. Pisatelj pravi: »Skušal sem povedati, da lahko tudi v majhnem narodu vzplapolajo plameni največjega junaštva in najčudovitejše predanosti svoji zemlji...« Slikanica velikega formata obsega 420 bogato ilustriranih strani.

VSE PREDSTAVLJENE KNJIGE SO VEZANE V PLATNO
OZIROMA POLPLATNO

Knjige lahko naročite na naslov MLADINSKA KNJIGA, TOZD Trgovina, izvozni oddelek, Titova 3/1. Plačate lahko s čekom na gornji naslov ali pa z denarnim nakazilom na devizni račun pri Ljubljanski banki, št.: 50100-620-107-25730-821.

založba
mladinska
knjiga

Številka 2
Februar 1979
Letnik 26

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo

<i>Izdaja</i>	Vaša pisma	2
Slovenska izseljenska matica Ljubljana Telefon 061 / 20-657	Urednik vam	3
<i>Naslov</i>	Dogodki	4
61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II p. p. 169 Slovenija, Jugoslavija Telefon uredništva 061 / 23-102 Telefon uprave 061 / 21-234	Jugoslavija in svet	5
	Po Sloveniji	6
	Osebnosti	7
	Knjiga zmaguje in plemeniti	8
	Portreti slovenskih vasi: Češča vas	11
	Intervju: Marie Prisland	12
	Slavne slike: Ferdo Vesel	14
	Reportaža po željah: Kje je Ajdovski gradec?	15
<i>Glavni urednik</i> Drago Seliger	Cerkljanski laufarji	17
<i>Odgovorni urednik</i> Jože Prešeren	Prilogi: Med rojaki po Evropi — English Section	19
	Nov slovenski film: Praznovanje pomladi	27
	Mojstri s kamero: Marjan Pfeifer	28
<i>Urednica</i> Jagoda Vigele	Naši po svetu	30
	Za mlade po srcu	34
<i>Uredniški odbor</i> Janez Kajzer, Jože Olaj, Ernest Petrin, Jože Prešeren, Ina Slokan, Mila Šenk, Juš Turk, Jagoda Vigele	Krožek mladih dopisnikov	36
	Umetniška beseda — Svetlana Makarovič: Teta Magda	37
	Vaše zgodbe: Frank Tekautz: Novoletne dogodivščine, D. Š.: Žalostno pada sneg	39
<i>Uredniški svet</i> Anton Ingolič (predsednik), Matjaž Jančar, France Poznič, Franci Stare, Andrej Škerlavaj, Martin Zakonjšek	Materinščina, Nove knjige	41
	Mislimo na glas, Slovenski lonec	42
	Filatelija, Domače viže, Vaš kotichek	43
<i>Oblikovalec</i> Peter Žebre	Tiskovni sklad	44
<i>Prevajalci</i> Alberto Gregorič (španščina), Viktor Jesenik (francoščina), Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)		

Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:

Na Slovenskem vse bolj raste zanimanje za knjige domačih in tujih avtorjev — izdaja jih kar 21 založb. Članek o tem berite na str. 8—11

LETNA NAROČNINA

Jugoslavija 150 din, Avstralija 7 aus. \$, Avstrija 120 Asch, Anglija 4,50 Lstg., Belgija 260 Bfr, Danska 45 Dkr, Finska 35 FM, Francija 35 FF, Holandija 18 Hfl, Italija 7.000 Lit, Kanada 10 can \$, ZR Nemčija 16 DM, Norveška 45 Nkr, Švedska 40 Skr, Svica 15 Sfr, ZDA — U. S. A. 8 US \$, Južnoameriške države 8 US \$.

PLAČILO NAROČNINE

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356 — Devizni račun: 50100-620-010-32002-2818/5 pri Ljubljanski banki — Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

Oproščeno prometnega davka
po pristojnem sklepu št. 421-1/173
z dne 24. 7. 1973

Tisk
ČGP Delo, Ljubljana

VASA PISMA

DOMOTOŽJE . . .

Kaj vse smo že prebrali o domotožju naših izseljencev. Z globoko čustvenimi besedami, iskreno in na nešteto opisanih načinov, jaz pa še vedno ne najdem tistega izraza, s katerim bi si upala spregovoriti o tem čutu, katerega prenašam že toliko let v duši in je včasih kar prijetno boleč. Moj je morda še močnejši, ker ga nosim sama, sem namreč vdova. Ko sem pred tremi leti končno zmogla na obisk v domovino po 24 letih tujine, hitela sem, da sem našla živo mojo bolno mamo, ki je potem kmalu po mojem odhodu umrla, takrat sem se srečala z realnostjo. Sorodniki, prijatelji, znanci, moj rojstni kraj, napredek vsepovsod, zadovoljstvo med ljudmi, svoboda — vse to ni pogasilo moje žeje po domovini, temveč jo je še podžgalo. Na skrivaj sem večkrat jokala. S seboj sem prinesla vrsto drobnih spominkov, svojevrstnih, ki mi zdaj govorijo o ljubljeni deželi. Vse to, zraven pa še vaša revija, se mi zdaj zdi kot očarljiva poezija, katere ne znam sestaviti, a bi jo tako silno rada.

Pozdrave vam pošiljajo tudi prijatelji mojih otrok, večinoma visokošolci, kakor tudi moji trije. Ta mladina hlasta po straneh vaše revije in jo občuduje. Jaz pa si želim, ako bi bilo kdaj mogoče v reviji objaviti tudi kako staro narodno pesem, tako, kot smo jih na Vipavskem prepevali za časa fašizma.

*Anica Tončič, Sao Goncalo
Brazilija*

EDINA ZVEZA S SLOVENŠČINO

Pošiljam vam zaostalo naročnino za Rodno grudo in Slovenski koledar zase in za sina, ki živi v Kolumbiji. Obenem se zahvaljujem, ker mi niste prenehali pošiljati, ker sem bila v zaostanku s plačilom. Tudi moj sin mi piše, da mu Rodna gruda predstavlja edino vez s slovenščino, saj tam Slovencev ni toliko kot tu v Kanadi. Revijo zelo rada berem, le eno pomankljivost ima — lahko bi bila bolj obsežna. Ker sem že v letih, nimam drugega razvedrila kakor branje. Berem tudi hrvaško, italijansko in španško, tako da vedno najdem kaj zase.

*Rozalija Colja, London, Ont.,
Kanada*

SPOMIN NA LOUISA REBOLA

Približuje se prva obletnica smrti našega uglednega rojaka in prijatelja Louisa Rebola iz New Smyrne na Floridi. Slovenci v tem mestu se zavedajo, da so z Rebolom izgubili svojega priljubljenega prijatelja, organizatorja in voditelja. Na njegovo pobudo je bil v tem mestu ustanovljen balinarski klub, ki se je pozneje preimenoval v klub slovenskih upokojencev. Louis je bil tudi zvest dopisnik Prosvete in njegovi članki so bili pravi sad prirojene inteligence, saj je znal o vsaki stvari trezno premisliti. Njegova velika želja je bila, da bi imeli Slovenci v New Smyrni svoj dom za ostarele, podoben kot v Fontani, Calif. Ta želja se mu ni izpolnila, toda Louis je videl potrebo po takem domu in danes bi služil marsikomu. Louis Rebol je tudi pomagal pri ustanovitvi Jednotinih društev v Fort

Lawderdal, v Rentonu, Wash. in s kje. Zadnje čase se je tudi navdušev nad idejo, da bi razširili Slovenski dom v Samsuli. Vedno se je zavzemal za napredek slovenske skupnosti in kot takega ga bomo ohranili v trajnem spominu.

Tončka Simčič

CELJSKI GROFI

Pred nekaj tedni sva šla z ženo na naš konzulat v Sydneyu. Tam sva našla med drugimi listi iz Jugoslavije tudi revijo Rodna gruda. Zelo naju je razveselilo, da smo končno našli slovensko revijo, a še posebno nam je bila všeč zato, ker pišete o dogodkih v vsej Sloveniji. Mi smo doma iz Celje, imamo dva otroka in živimo v tujini že dvanajst let. Želeli bi se naročiti na Rodno grudo in vas prosimo, da bi jo nam pošiljali z letalsko pošto. Obenem vas prosimo, da bi kdaj v prihodnje kaj napisali o celjskih grofovih in savinjskih splavarjih. Želeli

Hiša v Račicah, kjer je bila rojena Mary Conley. Na sliki: stric Jože Jelenič, Branka Jelenič in otroci Mary Conley—Brian, Don in Robin

tudi pozdraviti tete iz Laškega, Mandirjeve iz Celja, sestro Čorluka Marico in družino iz Münchna, prav tako pa tudi Darinko Uglešič, ki je botra naše hčerke Nataške, in Ivana Rašiča, ki je boter našega sina Johnnyja. Obe družini živita v ZR Nemčiji. Pozdravljamo tudi vse ostale Slovence po svetu in domovini. Obenem jim želimo tudi srečno novo leto 1979. Želimo tudi, da bi Rodna gruda našla pot v vsak slovenski dom v tujini.

*Stefan in Sonja Kupresak,
Maroubra, NSW., Avstralija*

HVALEŽNOST

S tem mojim kratkim pismom, v angleščini, bi rada izrazila mojo globoko hvaležnost za pošiljanje Rodne grude. Še posebej sem navdušena nad lepimi naslovnimi stranmi te revije. Veliko zahvalo dolgujem predysem moji sestrični Branki Jelenič, ki me je seznanila s to lepo revijo.

Rojena sem bila v vasi Rašice, v Združene države Amerike pa sem prišla, ko sem bila stara 18 mesecev. Vesela sem, da sem se leta 1976 lahko vrnila v rojstni kraj. Potovala sem s tremi mojimi teen-agerji, z mojim bratom, njegovo ženo in štirimi njunimi otroki. Vsi smo imeli na tem potovanju čudovita doživetja, ki jih še dolgo ne bomo pozabili.

*Mary Conley,
Waterford, Wis., ZDA*

NE VEMO ZA SVOJ ČAS

Pošiljam naročnino za Rodno grudo, ki jo zelo rada berem, ker nam prinese toliko novic iz domovine. Žal pa ne vem, koliko časa jo bom še lahko brala, ker sem stara že 94 let, oči mi pešajo, ne vem za svoj čas. Ostajam vaša,

*Angela Biskar,
St. Louis, Mo., ZDA*

NOV NAROČNIK

Z zamudo vam pošiljam naročnino za leto 1978, obenem pa tudi za leto 1979. Revija nam je zelo pri srcu, ker je v njej vedno dovolj zanimivega branja. Le tako naprej! Pozdravljamo vse rojake širom sveta, posebno pa vse v uredništvu. Prilagam tudi naslov novega naročnika, ki želi prijemat revijo z letalsko pošto.

*Štefan Humar,
Etobicoke, Ont., Kanada*

ZGODOVINA

Prilagam ček za naročnino. Revija mi je zelo všeč, je zelo zanimiva in prinaša za vsakogar nekaj. Rojena sem bila na Igu. Rada bi, če bi kdaj kaj napisali o Igu, kaj iz zgodovine, kadar bo mogoče.

*Francka Lah,
Berberton, O., ZDA*

DOMAČI KRAJI

Pošiljam naročnino za dve leti, ker mi je Rodna gruda zelo všeč. Jaz sem naročnica od leta 1953. Ker sva z možem doma iz Trzina in Domžal, bi rada videla, da bi kdaj napisali kaj iz teh krajev.

*Mary Lenarcic,
Ridgewood, N. Y., ZDA*

OB PACIFIKU

Pošiljam ček za naročnino Rodne grude, kar ostane, pa naj bo za tiskovni sklad. Večkrat mi pride na misel Rodna gruda, a pisanje se tako rado odloži. Prav rada berem to revijo, čeprav mi oči pešajo. Že zdravnik mi je rekel, da predolgo berem. Berem pa rada in to vse od časopisov do knjig. Žal pa ugotavljam, da Rodna gruda zelo dolgo potuje sem na Zahod proti Pacifiku. Vsem naročnikom Rodne grude želim vesele božične praznike in srečno novo leto, še posebej pa pozdravljam Mary Puhek v Spokane, Wash.

*Mary Omejc,
Valley, Wash., ZDA*

Dragi naročniki Rodne grude! Morda ste že v januarski številki na prvi strani revije, sicer res v drobnem tisku, opazili spremembo letnih naročnin za našo revijo. Naročnina se je ponekod zvišala, ponekod, za nekatere države, pa se je celo znižala. Za nas, ki račune tiskarjem plačujemo v domači valuti, je na koncu važen dinarski znesek, ki pa smo ga prisiljeni zvišati, saj tiskarski stroški nezadržno rastejo, hkrati z njim pa tudi izdatki za honorarje in vse drugo, s čimer moramo pri reviji računati.

Poseben primer je naročnina za prekmorske države: v zadnjih letih so se precej zvišali stroški za poštnino, po drugi strani pa vrednost ameriškega dolarja ne raste kot nekatere evropske valute, temveč celo pada. Saj sami dobro veste, kako je bilo, če ste v zadnjih letih obiskali domovino — že nekaj let ste za dolar dobili isto dinarsko protivrednost — okrog 18 dinarjev. Zato smo morali naročnino za ZDA in vse druge prekmorske države zvišati za dva dolarja na leto. Zdi se mi, da to ne bo dosti večji izdatek, posebno še, če primerjamo našo letno naročnino z drugimi podobnimi revijami, ki so vse dražje od naše.

Naročnino za evropske države smo morali prilagoditi dinarski protivrednosti in tako smo prišli do izračuna, ki bo morda presenetil: letno naročnino za nekatere države, npr. Švico smo morali zaradi visoke vrednosti njihove valute znižati, za ZR Nemčijo pa je ostala ista, kot je bila do zdaj. Res pa je, da bodo te spremembe letnih naročnin pri nas morda morale biti pogostejše, saj vrednost skoraj vseh svetovnih valut močno niha iz meseca v mesec.

Rad pa bi vas opozoril še na dve stvari: naročnine za posamezne države so zaokrožene, ker naše banke ne sprejemajo kovancev, druga pomembna stvar pa je to, da tistim naročnikom, ki so nam naročnino za naslednje leto poravnali že do januarja, razlike ni treba doplačevati.

Dragi naročniki in bralci, upam, da vas nismo preveč razočarali s to »podražitvijo« in da bomo ostali prijatelji tudi v prihodnje. Lepo vas pozdravljamo!

Jože Prešeren

NAPOTILO SINDIKATOV

Osmi kongres Zveze sindikatov Jugoslavije je dal jugoslovanskim delavcem jasna napotila, da morajo vsa naša prizadevanja iti po poti stabilizacije gospodarstva, pa čeprav bi bila njegova rast nekoliko počasnejša. To usmeritev je v svojem pozdravnem govoru kongresu sindikalistov poudaril tudi predsednik Josip Broz Tito. Predsednik Tito je v svojem govoru razčlenil tudi sedanje probleme gospodarjenja in opozoril, naj gospodarstvo pazi, kaj in kako dela, če noče zabresti v težave.

DRAŽJI BENCIN

Skupščina SFR Jugoslavije je po dolgotrajnem dogovarjanju med republikami in pokrajinami sprejela spremembo zakona o prometnem davku proizvodov in storitev, s čimer so se zvišale cene bencina, dizelskega goriva, kurilnega olja in mazuta. Nove maloprodajne cene so: 86-oktanski bencin 8,85 din, 98-oktanski bencin 9,15 din, dizelsko gorivo D 1 do 5 6,90 din, D 2 6,80 din, D 3 6,75 din, kurilno olje pa 3,80 din za liter.

NOVA SLOVENSKA ŠOLA V TRSTU

Italijansko ministrstvo za šolstvo je odobrilo ustanovitev samostojnega državnega zavoda industrijske smeri s slovenskim učnim jezikom v Trstu. Slovenska kulturno-gospodarska zveza in slovenska skupnost sta izrazili zadovoljstvo ob tej odločitvi italijanskega ministrstva, hkrati pa sta opozorili na zahtevo po pozitivni razrešitvi položaja vseh slovenskih šol v Italiji.

SPREJET DELOVNI PROGRAM MATICE

Izvršni odbor Slovenske izseljenske matice je 21. novembra lani sprejel delovni program za leto 1979, razpravljal pa je tudi o nekaterih aktualnih vprašanjih dela z našimi rojaki na tujem. Tudi v tem letu bo Slovenska izseljenska matica navezovala stike z vsemi slovenskimi izseljenskimi organizacijami in društvi, njen osnovni smoter pri tem delu pa bo predvsem skrb za krepitev narodne zavesti, slovenskega jezika in kulture med našimi na tujem.

Iz obsežnega programa dejavnosti Slovenske izseljenske matice v tem letu naj omenimo zlasti začetek priprav na izdajo antologije slovenske izseljen-

ske književnosti, sodelovanje pri pomembnejših izseljenskih prireditvah in proslavah v tujini, ter organizacijo gostovanj vrste izseljenskih kulturnih skupin v domovini.

NAJVEČJI PLAVŽ V JUGOSLAVIJI

V železarni Zenica v Bosni so konec novembra lani zakurili največji plavž v Jugoslaviji, ki bo imel letno zmogljivost 1,100.000 ton železa. Zgradili so ga v slabih dveh letih, pri njegovi gradnji pa je sodelovalo okrog 2.000 graditeljev iz 30 jugoslovanskih podjetij. Novi plavž je visok 75 metrov, deset metrov pa ga je pod zemljo. Streže mu okrog 250 delavcev, kar pomeni, da je visoko avtomatiziran.

PRAZNIK DOMOVINE

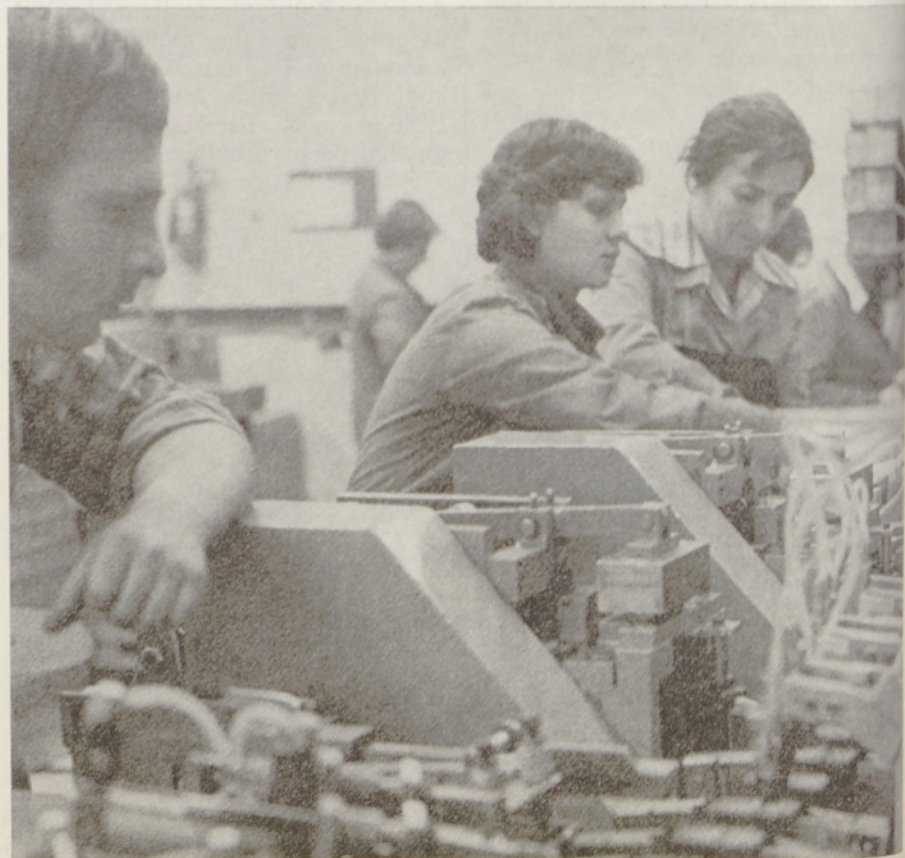
Številna društva naših izseljencev in rojakov na začasnem delu v tujini so tudi letos nadvse slovesno proslavila največji praznik domovine, dan re-

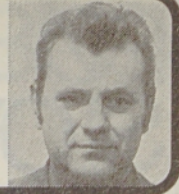
publike 29. novembra. Skoraj vsa društva so za proslave ob tej priložnosti pripravila bogate kulturne sporede: športna tekmovanja, nekatere pa so se ob praznovanjih povezala tudi s drugimi jugoslovanskimi društvi in klubi v svojih krajih. Mnogi vidnejši naši rojaki so se udeležili tudi sprejemov, ki so jih ob prazniku priredili jugoslovanska diplomatska in konzularna predstavništva.

INDUSTRIJSKI IZDELKI ZA LETALA

Tri letala vrste DC-9, ki jih kupuje ljubljansko letalsko podjetje Inex Adria aviopromet, in jumbo-jet C-10 ki ga kupuje JAT, bodo plačali z izvozom izdelkov tovarne rezanega orodja iz Čačka, tovarne letal Sokol iz Mostarja, kemično-gumarske industrije Miloje Zakić iz Kruševca in tovarne orodja v Trebinju. Izdelke omenjenih delovnih organizacij bo ameriški trgščemu tržišču prodala družba McDonnell Douglas.

Znana ljubljanska tovarna baterij Zmaj, ki je eno izmed najstarejših industrijskih podjetij v našem glavnem mestu, se je v novembru lani preselila v nove tovarniške prostore v Šiški (foto: Janez Zrnc)

TANJUG JE PRAZNOVAL

Preteklo jesen je praznovala 35-letnico jugoslovanska tiskovna agencija Tanjug, ki je bila ustanovljena v Ljubljani tri tedne pred zgodovinskimi sklepi, ki predstavljajo temelje nove Jugoslavije. Od takrat do danes se je Tanjug razvil v moderno časnikarsko agencijo, v kateri je zaposlenih 750 novinarjev, prevajalcev, stenografov, perforatorjev in tehnikov. Svoje stalne dopisnike ima Tanjug v vseh večjih državah sveta.

SPREMEMBA RADIJSKIH FREKVENC

Konec novembra lani je po sklepu mednarodne radijske konference, ki je bila leta 1975, tudi Jugoslavija spremenila frekvence radijskih srednjevalovnih oddajnikov. Radio Ljubljana oddaja odslej na srednjem valu 326,8 metra (prej 327,1) oziroma frekvenci 918 (prej 917). V večini primerov bo treba zgolj naravnati gumb, glede na večjo moč ljubljanskega oddajnika v Domžalah pa smo prepričani, da bo odslej ljubljanski val, seveda le v Evropi, veliko lažje najti kakor doslej.

OBISK IZ AVSTRALIJE

Slovensko izseljensko matico v Ljubljani sta ob koncu svojega počitniškega popotovanja preteklo jesen obiskala naša stara znanca Marija in Mirko Ritlop iz Sydneya. Po enaindvajsetih letih izseljenstva sta — oba Prekmurca — bila že večkrat v domovini; tokrat sta nas obiskala po devetih letih.

Oba sta iz vrst ustanoviteljev in odbornikov delavnega slovenskega kluba Triglav v Sydneyu.

Na sliki: Marija in Mirko Ritlop (oba na desni) med prijetnim kramljanjem v prostorih Slovenske izseljenske matice v Ljubljani.

DILEME BALKANA

Balkan je nekoč veljal za sod smodnika — in to po pravici. Dve balkanski vojni sta v začetku stoletja spremljali razpadanje Turškega imperija in oblikovanje neodvisnih držav na Balkanskem polotoku; znak za začetek prve svetovne vojne je dal atentat na avstro-ogrškega prestolonaslednika Ferdinanda leta 1914 v Sarajevu; tudi v drugi svetovni vojni je bil delež Balkana zelo pomemben, predvsem pa so balkanski narodi, na čelu z jugoslovanskimi, plačali strahoten vojni davek krvi in trpljenja.

Danes Balkan resda ni več sod smodnika, ki lahko vsak hip eksplodira v nov svetovni požar, še vedno pa je izredno občutljivo področje, kjer so na razmeroma majhnem prostoru nakopičena skorajda vsa družbena in politična nasprotja današnjega sveta. Na Balkanu sta dve državi, ki sta članici Atlantskega vojaškega pakta — Grčija in Turčija; drugi dve sta članici Varšavskega pakta — Romunija in Bolgarija; Jugoslavija je neuvrščena država, ki odločno nasprotuje vojaškemu blokom, obenem pa ima zelo razvito in plodno sodelovanje z vsem svetom; nasprotno pa je Albanija, ki sicer tudi nasprotuje blokom, bržkone najbolj osamljena država na svetu, saj je sprta prav z vsemi.

Različnost vojaških pripadnosti in povezav spremlja tudi velika različnost notranjih ureditev, saj na Balkanskem polotoku najdemo vse pomembnejše tipe različnih družbenih sistemov sodobnega sveta. Če k vsej tej različnosti dodamo še številna nerešena in sporna vprašanja med samimi balkanskimi državami, ki izvirajo tako iz burne preteklosti, kot iz sodobnih družbenopolitičnih razlik med njimi in ne nazadnje iz neprestane prisotnosti in vmešavanja velesil na Balkanu — če torej vse to seštejemo, je več kot jasno, na kako občutljivem in nevarnem končku sveta živimo.

Prav zaradi tega je Jugoslavija eden najbolj vnetih zagovornikov politike sodelovanja in razvijanja čimboljših odnosov med vsemi balkanskimi državami, ne glede na razlike v njihovih notranjih ureditvah in ne glede na nerešena vprašanja med njimi, kajti edino taka politika lahko balkanskim državam in narodom zagotavlja mirno življenje in razvoj.

Zadnje mesece je Balkan znova v ospredju zanimanja svetovne javnosti, tokrat zaradi — Albanije. Ta majhna soseda Jugoslavije in Grčije, ki leži na strateško pomembnem položaju ob Otrantski ožini, ki obvladuje dostop v Jadran, se je nenadoma dokončno sprla in razšla s svojim nekajletnim velikim zaveznikom — Kitajsko. Spor je povzročilo to, da je Kitajska po smrti predsednika Mao Ce-tunga začela spreminjati skrajno doktrinarno in dogmatično notranjo politiko in se odpirati v svet, med drugim je tudi normalizirala odnose z Jugoslavijo. V Albaniji so spremembe v kitajski notranji in zunanji politiki ocenili kot revizionizem in jih ostro obsodili.

Albanija je tako ostala popolnoma osamljena in sprta z vsem svetom. Samo po sebi je to končno stvar samih Albancev, toda dve stvari sta, zaradi katerih je to več kot samo albanska notranja zadeva. Prvič so očitno znotraj Albanije sile, ki menijo, da taka popolna osamljenost ni dobra, drugič pa tako menijo tudi nekateri zunaj Albanije in pritiskajo, naj se država zdaj nasloni na kakšno drugo velesilo. Zdi se komaj verjetno, da je v sodobnem svetu mogoče živeti tako samotno in zaprto, kot to zdaj počne sedanje albansko vodstvo. Skoraj gotovo bodo gospodarske in druge potrebe prej ali slej tudi Albaniji narekovele, naj se bolj odpre svetu in naveže vsaj nekaj več stikov z njim.

S to skorajda nujo pa je povezano nekaj, kar neposredno zadeva tudi Jugoslavijo in druge balkanske države. V njihovem interesu je namreč, da Albanija, pa naj ostane zaprta kot je zdaj, ali pa naj se odpre v svet, vendarle ohrani svojo neodvisnost in samostojnost in se ne spremeni v oporišče in izpostavo te ali one velesile. To bi namreč prineslo na Balkan nova tuja vmešavanja, nov nemir in nove nevarnosti.

Zato zdaj vse balkanske države in med njimi tudi Jugoslavija, ki je kot neposredna soseda Albanije še posebno prizadeta, tako skrbno spremljajo, kaj se dogaja v Albaniji. Kar zadeva Jugoslavijo, je še posebej treba poudariti, da je živo zainteresirana za samostojno in neodvisno Albanijo.

BANUTA — Tukaj so asfaltirali 1200 metrov ulic skozi vas. Razen krajevnega samopriskevka so vaščani s prostovoljnim delom utrdili občestne bankine, v prihodnje pa bodo zgradili še vaški vodovod.

BODONCI — V novi upravno-stanovanjski zgradbi, ki so jo odprli ob občinskem prazniku, so sodobna pošta s telefonsko centralo, krajevni urad in poročna dvorana, prostor pa je tudi za delo družbeno-političnih organizacij.

BOHINJ — Ekonomska fakulteta Borisa Kidriča v Ljubljani je pripravila študijo za programske osnove dolgoročnega razvoja Bohinja. Ta študija je prvi korak k težnji, da bi se v občini dogovorili o nadaljnjem razvoju Bohinja, ki še vedno vključuje mnoge naravne lepote in ohranja nedotaknjeno naravo, v gospodarstvu pa znatno zaostaja.

CELJE — Mesto je bilo gostitelj II. kongresa zveze umetnostno-zgodovinskih društev Jugoslavije. Glavna tema na kongresu je bila Umetnost XIX. stoletja na jugoslovanskih tleh, udeleženci iz vse države pa so si tudi ogledali Rogaško Slatino, Ljubljano in slovensko obalo.

GRMOVJE — Tukaj so položili temeljni kamen za dom upokojencev in varovancev za širše celjsko območje. Dom bodo zgradili v dveh nadstropjih, v njem pa bo prostora za 160 oskrbovancev.

IDRSKO — Tukaj je odprta sodobno urejena zbiralnica mleka, ki sprejema mleko tudi z Mlinskega. Idrsko z okolico je namreč znano po živinoreji, žal pa upada število živinorejcev. Na Idrskem je bila zgrajena prva zbiralnica že leta 1886.

IZOLA — 51 slovenskih umetnikov je doslej darovalo svoja likovna dela za bodočo obalno bolnišnico, razstavili pa so jih v ogled v organizaciji splošne bolnišnice Koper in Obalne galerije v koprski galeriji Loža. V njej bodo letos razstavljali razen Slovencev tudi zagrebški in beograjski likovniki.

JESENICE — Nekdanjo Kosovo graščino so tukaj namenili za muzej delavskega gibanja na Gorenjskem. Najprej so delno uredili notranjost poslopja, pred kratkim pa so se lotili še popravila fasade. Tako bodo postopno uredili tudi zunanost te stare stavbe, v kateri občasno prirejajo razne razstave.

KAMNIK — V gosteh pri društvu slovensko-nemškega prijateljstva je bil tukajšnji moški pevski zbor Lira pod vodstvom Sama Vremšaka in imel celovečerni koncert. Zbor je na svoji turneji po ZR Nemčiji nastopil v Giessenu, Borkenwirthu, Stadtlomnu in Duellenu.

KOČEVJE — Pričeli so graditi šolski center za usmerjeno izobraževanje, ki bo imel prostora za 750 učencev. Gradnja bo predvidoma končana do konca julija, tako da bo v novem centru pouk že v naslednjem šolskem letu.

KOČEVJE — Tukajšnje gasilsko društvo je proslavilo 100-letnico svojega obstoja. Zanimivi so podatki, ki govore o takratnem in današnjem stanju v gasilstvu: pred 100 leti je imelo društvo 102 člana, danes le 32, tedaj je štelo mesto 1660 prebivalcev, danes 8032. Kočevski gasilci si danes najbolj žele nov gasilski dom, vendar še ni možnosti, da bi ga uresničili.

KRANJ — Tukaj so ustanovili društvo glasbene mladine, ki bo prire-

jalo koncerte v okoljih, kjer žive in delajo mladi, abonmajske komorne prireditve pod naslovom Mladi mladi in klubske večere, na katerih bodo mladi seznanjali z aktualnimi dogodki na glasbenem področju.

KRKA — V vasi so zgradili nov most čez reko Krko in z njim nadomestili dosedanjšega, starega trideset let. Novi most je primeren tudi za težke tovore in bo s posodobitvijo ceste proti Grosuplju pomembna povezava Dolenske s Suho krajino.

LENDAVA — Na pobudo interesne skupnosti za prosveto in kulturo madžarske narodnostne skupnosti so ustanovili folklorno skupino, s čimer so dopolnili kulturno življenje na tem dvojezičnem območju. Skupina, ki je vodi znani madžarski koreograf Ištvan Oršovskiy iz Zalaegerszega, je takoj pričela z vajami.

LJUBLJANA — Z obsežno osrednjo proslavo je RTV Ljubljana proslavila jubilejnih petdeset let slovenskega radija in dvajset let slovenske televizije. Pred pol stoletja se je iz r-

Otroški pomenek v Piranu (foto: Milenko Pegan)

dijskih sprejemnikov na Slovenskem oglasila kukavica, ki je pomenila za nas — kot je v slavnostnem govoru dejal Mitja Ribičič — znamenje moči majhnega naroda, živega in polnega poguma, vrednega svojega mesta v družini jugoslovanskih narodov in narodov človeštva.

LJUBLJANA — Onkološki inštitut je proslavil 40-letnico svojega obstoja. Ob tej priložnosti so tudi uradno odprli nov teleradioterapevtski oddelek, ki je hkrati prva A faza oddelka.

LJUBLJANA — Odprto je novo Navje, ki vključuje poslovitvene prostore in upeljevalnico. Načrte zanj je naredil inž. arh. Peter Kerševan s sodelavci iz Biroja 71 v Domžalah. Poleg dveh velikih poslovitvenih dvoran in 18 mrliških vežic je v objektu 186 funkcionalnih prostorov, ki zavzemajo površino 4000 kvadratnih metrov. Upeljevalnica ima svojo plinsko postajo in agregat za proizvodnjo električne energije. Razen dveh peči za upeljevanje (TABO iz Švedske) je ves objekt narejen iz domačih materialov.

LJUBLJANA — Žirija 23. mednarodnega knjižnega sejma v Beogradu je v izboru 240 knjig s področja jugoslovanske beletristike podelila prvo nagrado s področja otroške in mladinske literature delu Saše Vegri z naslovom Mama pravi, da v očkovi glavi, na področju likovnih del pa je osvojilo najvišje priznanje delo Janeza Bernika z naslovom Črte. Obe nagrajeni deli je izdala Mladinska knjiga v Ljubljani.

LJUBLJANA — Po sedmih mesecih prenavljanja so v kavarni Evropa spet stregli gostom. Kavarna, ki jo je leta 1867 zgradil Luka Tavčar, je bila zares potrebna temeljite obnove. V prenovljeni kavarni je prostor za 240 gostov, zanje pa bo skrbelo 54 kuharjev. Med novosti sodi gostilnica Ajda, v kateri strežejo s slovenskimi jedmi iz ajde.

LJUTOMER — V tukajšnji industrijski coni so položili temeljni kamen za novo farmacevtsko tovarno, ki jo bo gradila novomeška tovarna zdravil Krka. Slovesna otvoritev bi naj bila prihodnje leto, delo v proizvodnih dvoranah pa bo našlo 200 delavcev.

LUCIJA — Mladinski pevski zbor s tukajšnje osnovne šole je pod vodstvom Helene Jureševe osvojil mnoge nagrade. Pred kratkim je nastopal tudi

na mednarodnem festivalu mladinskih pevskih zborov v Olomucu na Češko-slovaškem in požel mnogo hvale.

MARIBOR — V okviru 13. Borštnikovega srečanja je bilo 87 gledaliških predstav s 25.580 gledalci. Slovenski gledališčniki so nastopali na odru mariborske Drame, v šolah, vrtcih, delovnih organizacijah in v petnajstih krajih na področju severovzhodne Slovenije.

MESTINJE — Samostojni obrtniki občine Šmarje pri Jelšah so se v Mestinju sestali na ustanovnem občnem zboru svojega novega združenja. Sklenili so, da bodo sodelovali pri razvoju malega gospodarstva in obrti v občini in izobraževali svoje člane.

MURSKA SOBOTA — Da sodi mesto med najbolj zelena in urejena slovenska mesta, gre zahvala tukajšnjemu hortikulturnemu društvu. Nagrade za najlepše lončnice na balkonih in pročeljih hiš, cvetne nasade in urejene zelenice je prejelo 42 občanov in delovnih organizacij, med njimi so tudi zdravstvena šola, center poklicnih šol in šola za blagovni promet ter občina.

NOVA GORICA — Med 46 dobitniki najvišjega evropskega priznanja proizvajalcem pohištva za leto 1978 je iz Jugoslavije le Meblo. To mednarodno nagrado je ustanovila španska založba Editorial office iz Madrida z namenom, da jo vsako leto podeli tistim tovarnam, ki izdelujejo najboljše pohištvo in z njim osvajajo mednarodno tržišče.

NOVO MESTO — Tukaj so odprli dijaški dom, v bližnjem Šmihelu posebno šolo, v Dolenjskih toplicah pa prenovljene zdravstvene objekte.

ORMOŽ — Tukajšnji psihiatrični oddelek ptujske bolnišnice je slavil 80-letnico obstoja. Slovesnost ob njej je bila hkrati uvod v stoletnico psihiatrije na Slovenskem.

POLZELA — Kolektiv pohištvene industrije Garant je proslavil 30-letnico obstoja in 130 let tradicije. Ob tej priložnosti so odprli novo upravno poslopje, v katerem bo tudi razstavní prostor za celoten pohištveni program, novo dvorano za tiskanje pohištva in skladiščne prostore.

ŠKOFJA LOKA — Zaključena so dela v vozliščni avtomatski telefonski centrali. Povečana je ATC centrala za novih 1000 priključkov in je vključena v avtomatski mednarodni telefonski promet.

MAKS FURIJAN, že upokojeni igralec ljubljanske Drame, je za svoje dolgoletne izjemne igralske dosežke prejel najvišjo nagrado vsakoletnega Borštnikovega srečanja, srečanja vseh slovenskih gledališč, — zlat prstan.

»Gorim tu pred vami,« je dejal občinstvu v avditoriju ob podelitvi nagrade, »gorim, dokler ne bom v igrilstvu izgorel.«

Dr. FRANC SUŠNIK, koroški kulturni in družbenopolitični delavec, je slavil 80-letnico svojega rojstva. Poleg dolgoletnega ravnateljstva na gimnaziji na Ravnah na Koroškem je priboril Korošcem tudi študijsko knjižnico, vsa leta po osvoboditvi oplajal mladi rod Korošcev z napredno miselnostjo in humanizmom, napisal štiri literarno-zgodovinske knjige in se še danes kljub visoki starosti posveča kulturnemu in družbenemu delu.

BRATKO KREFT, akademik in dramatik, je končal novo dramsko besedilo. »Gre za poslednje dni našega pesnika dr. Franceta Prešerna,« pravi. »Drama je dokaj nekonformistična in prikazuje poleg Prešernove osebne tragedije tudi hude razmere, v katerih je pesnik živel in ustvarjal. Zato sem dal drami tudi naslov V ječi življenja.«

KAREL ZELENKO, akademski slikar iz Ljubljane, je razstavljal v Bruslju. Tukaj je že star znanec, saj je to že njegova četrta samostojna razstava v Belgiji. Doslej je Zelenko razstavljal že v Amsterdamu, Parizu, Duisburgu, Kölnu, Dortmundu in Hamburgu.

FRANCE ŠTIGLIC je imel v Sovjetski zvezi retrospektivo svojih šestih filmov. Uvodoma so v Moskvi, Tbilisiju in Sočiju vrteli njegovo Balado o trobenti in oblaku, sklenili pa so retrospektivo z najnovejšim Štiglicevim filmom Praznovanje pomladi.

JAKI — JOŽE HORVAT že petič zapored razstavlja svoja olja in grafike v Kölnu. Ob tej priložnosti je kölnska galerija K izdala katalog, v katerem je zapisano, da je Jaki doslej ustvaril več kakor 6000 slik in 150 grafik. Ta neusahljiva in brezmejno plodna slikarska osebnost iz Jugoslavije je zadnjih deset let prisotna v vsej Evropi in tudi v ZDA.

KNJIGA ZMAGUJE

Ljubezen do dobre knjige in do žive umetniške besede je ena najglobljih in najzvestejših ljubezni, kar jih pozna človeštvo

Na Slovenskem je 21 založb, ki izdajajo različno literaturo: leposlovno (proza in poezija), družboslovno, prevodno, študijske priročnike, učbenike...

Nastale in razrasle so se v letih po koncu druge svetovne vojne in praznujejo danes svoje tridesetletnice, srebrne jubileje, petnajstletnice, desetletnice... Niti ena ni doslej prenehala obstajati, pač pa so se nekatere združile, da bi bile močnejše v svoji vnemi širjenja knjige med slovenske bralce.

V letih, ki so sledila koncu druge svetovne vojne, je slovenska pisana beseda doživela svoje zadoščenje, na katerega je čakala desetletja. Na novo nastale založbe so ponatiskovale dela slovenskih klasikov in tiskala sodobna leposlovna prizadevanja. V teh letih se je nakopičilo precej knjižnih izdaj, ki so našle pot do bralca.

Ampak, kakšen je položaj slovenske knjige danes, ko štejemo že več kot trideset let od njenih svobodnih in samostojnih pričetkov?

Založb imamo dovolj in njihovi predstavniki z vso resnostjo načrtujejo letne programe izdaj, posebno skrbno izdaje slovenskega leposlovja, za njim prevodno delo, strokovno, učbenike...

Ni nikakršne krize slovenskega leposlovja s posebnim ozirom na slovenski roman, izjavljajo soglasno slovenski založniki. O krizah lahko govorimo kvečjemu ob problemih, ki zadevajo posamezne generacije slovenskih piscev, vendar ni ta problem družbeni...

Na Slovenskem je bilo v vseh letih doslej mnogo storjenega za dvig bralne kulture.

Pričeti je treba s knjižno vzgojo pri najmlajših, zato so v vrtcih za naj-

N PLEMENITI

mlajše redno na sporedu pravljicne ure. Enake ure organizirajo tudi slovenske knjižnice, namenjene najmlajšim, pionirske so to, kjer se prav iz najmlajših obiskovalcev pravljicnih popoldnevov razvijajo kasneje redni člani knjižnic in seveda bralci.

Bralni krožki obstajajo tudi na osemletnih šolah, prav tako tudi literarni krožki; v njih posluša otrok pisatelja, ki je prišel na obisk, se seznanja z njegovim delom, hkrati pa ima tudi priložnost prebrati svoje začetniško leposlovno besedilo.

Nepogrešljive pri bralni vzgoji so bralne značke. Za določeno število prebranih knjig osvoji osnovnošolec bronasto, srebrno ali zlato značko, hkrati pa se navadi branja in ga ne more pogrešati vsa nadaljnja leta svojega življenja.

Domiselna so tudi srečanja občinstva s slovenskimi pisatelji ob izidu

njihovih najnovejših del, združena največkrat s podpisovanjem. Veliko dobrega so opravili tudi vsakoletni meseci knjige, zatem vedno češče izpopolnjevanje mreže ljudskih knjižnic na Slovenskem, cenene zbirke dobrih knjig (Prešernova družba na primer), ki postopoma vstopajo v vse slovenske domove.

Prizadevanj za ustrezno knjižno vzgojo je bilo v letih doslej mnogo, vendar kaže, da še niso rodila zadovoljivega uspeha. Nedavna anketa centra za raziskavo javnega mnenja pri univerzi v Ljubljani je pokazala, da imajo sicer Slovenci že dobre pogoje za branje, ne kažejo pa še tako množičnega veselja zanj kot bi bilo prav.

44 odstotkov Slovencev omenja v tej anketi, da v zadnjem letu ni prebralo nobene knjige. Predvsem gre pri teh odgovorih za kmete in nekva-

lificirane delavce. 21 odstotkov Slovencev je v minulem letu prebralo 1 do 3 knjige, 15 odstotkov anketirancev 4 do 6 knjig, preostali odstotki pa veljajo tistim, ki so prebrali v minulem letu tudi do 6 knjig.

Potemtakem ni na Slovenskem, kljub očitnemu prizadevanju, še dovolj razvita bralna kultura. To ugotovitev potrjuje tudi dejstvo, da domala tri četrtine anketirancev sploh ne obiskuje knjižnic; vanje zahajajo razen mladine predvsem uslužbenci z visoko, višjo in srednjo izobrazbo.

Zavoljo tega so na Slovenskem pričeli s poglobljeno skrbjo za današnjega in jutrišnjega bralca. V sindikalnih organizacijah so ustanovljene komisije za kulturo, ki vključujejo tudi skrb za širjenje knjige, pri kulturni skupnosti Slovenije je odbor za založništvo, zveze kulturnih organizacij slovenskih občin imajo komisije za knjigo...

Nastale so vzajemne knjižnice: nekatere tovarne in ustanove s skupnimi močmi nabavijo določeno število skrbno izbranih knjig, podpišejo samoupravni sporazum o vzajemnem delu, potem pa ta knjižnica potuje po tistih podjetjih, ki so dala denar za njeno življenje. Seveda si lahko sleherni član teh delovnih kolektivov brezplačno izposodi knjigo za branje.

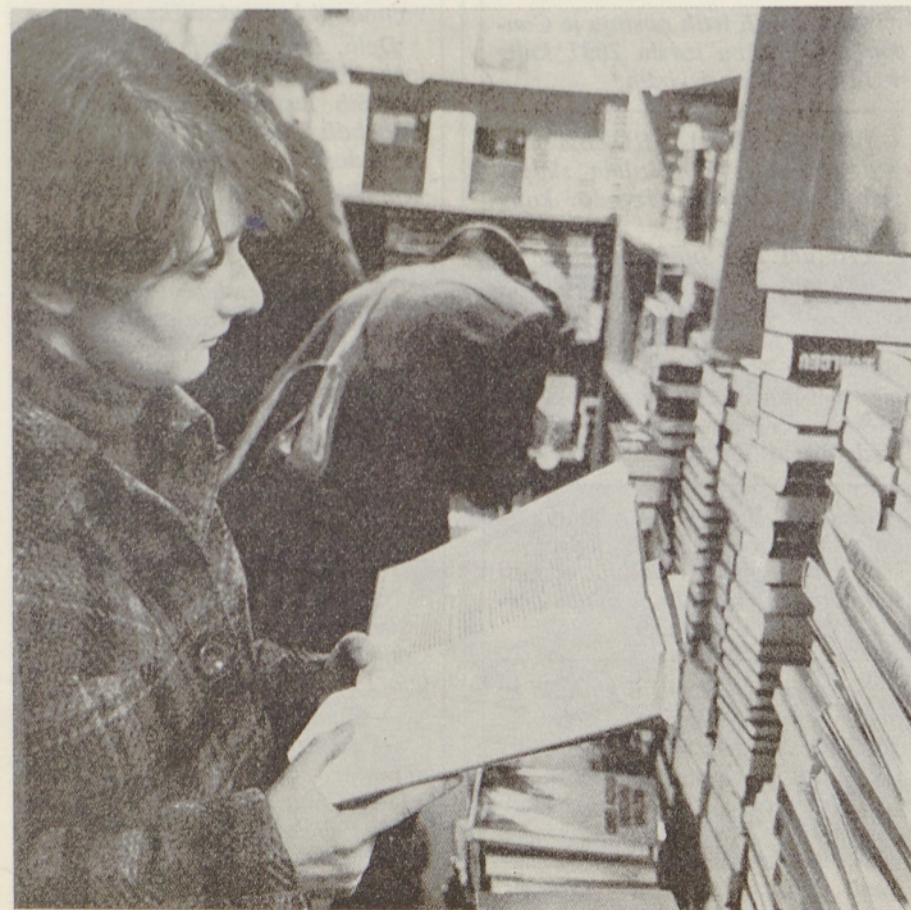
Nekatere založbe (predvsem Mladinska knjiga) prirejajo tudi prodajne razstave knjig: v krajevnih skupnostih, delovnih organizacijah — in beležijo prav lepe prodajne uspehe.

Mnogo store zadnji dve leti dobri knjigi v prid tako imenovani organizatorji kulturnega življenja po podjetjih. To so neplačani prostovoljci, ki ob svojem rednem delu skušajo po svojih najboljših močeh spodbuditi člane svojega kolektiva k vrednotenju različnih kulturnih dobrin in njihovem izkoriščanju: organizirajo obisk gledaliških predstav, koncertov, prirejajo izlete v kraje, kjer so tudi znameniti kulturnozgodovinski spomeniki, pomagajo ustanavljati tovarniške knjižnice — in jim dela nikoli ne zmanjka.

Tudi založbe so v zadnjih dveh letih storile velik korak naprej v zblizanju s sedanjimi in bodočimi ljubitelji knjig.

Pri Mladinski knjigi sta z glasovanjem na podlagi sodobno in strokovno pripravljene ankete, v kateri je sode-

Dva posnetka iz prostorov knjižnega kluba Svet knjige v Ljubljani (foto: Janez Zrnec)

lovalo več tisoč bralcev in knjižničarjev iz vse Slovenije, nastali izredno priljubljeni zbirki Zlata slikanica in Zlata knjiga, obe namenjeni otrokom. Dosegli sta nakladi 25.000 in 35.000 izvodov. Mladi bralci so odločili, katere izmed prebranih knjig po njihovem mnenju sodijo v zbirko najboljših in najljubših knjig.

Minulu leto pa so po najbolj sodobnem in demokratičnem načelu na podlagi ankete glasovali odrasli bralci in izkušeni knjižničarji za tista dela, ki so jim bila med vsemi prebranimi deli v letih 1975—1977 najbolj všeč. Izbrali so trideset naslovov, ki so že pričeli izhajati v 37 knjigah prvih dveh letnikov nove zbirke, ki se imenuje Petdeset najlepših po izboru bralcev.

Pri Mladinski knjigi so konec leta 1978 dali že drugič predlog celotnega knjižnega programa v javno razpravo. Bralci, knjižničarji, pedagogi in drugi ljubitelji lepe in dobre knjige so potem poslali založbi svoje predloge, ki jih bo le-ta, če so bili kakovostni,

Iz predloga zakona o založništvu skupščine SR Slovenije:

»Založniška dejavnost opravlja svojo družbeno vlogo še posebej z zalaganjem novih slovenskih del, del slovenske klasike, del pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti, domačih in tujih družboslovnih marksističnih in temeljnih znanstvenih del, učbenikov in drugih publikacij, potrebnih za razvoj izobraževanja, znanosti in kulture, del, ki so namenjena predstavitvam naše znanosti in kulture v drugih republikah in pokrajinah ter v svetu, najboljših del drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti ter najboljših dosežkov duhovnega ustvarjanja drugih narodov.«

»Prešernovo družbo je ves čas vodila misel: ustvarjati kulturno in socialistično razgledanega človeka... zakaj le kultura je tista, ki bogati človeka, le kultura je tista, ki ustvarja človečanske odnose tako med ljudmi kot med vsemi ljudstvi tega našega sveta.«

*Predsednik Prešernove družbe
pisatelj Ivan Potrč*

uvrstila že v programu tekočega leta ali v naslednjih letih.

Novost na Slovenskem je tudi žepna knjiga, kakovostna, aktualna in tudi cenena, ki jo izdaja sedem slovenskih založb. V dveh letih obstoja je poslala na tržišče 24 knjig, vmes so tudi slovenski avtorji. Doslej so jo prodajale vse slovenske knjigarne, tudi samopostrežne trgovine, z letošnjim letom pa bo žepna knjiga tudi v vseh kioskih, na poslovnih vlakih, skratka tam, kjer je najbolj potrebna potujočemu in hitečemu Slovencu, ki bi rad bral kakovostno delo za malo denarja, ne najde pa še poti v knjižnico. Letos

Do srebrnega jubileja obstoja pred dvema letoma je koprška založba Lipa izdala 350 naslovov knjig z 885.000 izvodi

Založba Kmečki glas je v 35-letih izdala 36 izvornih leposlovnih knjig v posamezni nakladi tudi do 30.000 izvodov.

V tridesetih letih obstoja je Cankarjeva založba izdala 2031 knjig v 11,5 milijona izvodih.

PREŠERNOVA DRUŽBA je v petindvajsetih letih izdala skupaj več kot 9,5 milijona izvodov knjig in revij.

178 del 146 tujih avtorjev, 44 leposlovnih del, 29 slovenskih avtorjev, 50 del 34 avtorjev domače strokovne literature, 16 del desetih slovenskih klasikov in pet del drugih jugoslovanskih avtorjev.

Samo med zamejske Slovence je poslala nad 200.000 knjig.

Založba Borec v Ljubljani izdaja literaturo o NOB, o protifašističnem boju na sploh, o naši samoupravni rasti in revolucionarnih gibanjih v svetu.

Prvi slovenski knjižni klub, ki se imenuje Svet knjige, šteje že 135.000 članov. S člansko izkaznico kupujejo knjige, glasbene kasete in plošče za 25 odstotkov ceneje.

Sedeži kluba so zaenkrat v Ljubljani, Celju in Slovenjem Gradcu.

bodo publikacije žepne knjige tiskali v nakladi 8000; v primerjavi z minulim letom je to število za tri tisoč višje od dosedanjega.

Še ena oblika stika knjige z bralcem obstaja na Slovenskem: to je klubsko knjižno življenje in sodelovanje. Klub se imenuje Svet knjige, ki vsem svojim članom pošlje vsako četrletje barvni katalog, po katerem potem izbiraš in po pošti prejmeš željeno, seveda z dokajšnjim popustom zavoljo članstva: prihranek pri nakupu knjig je do 30-odstoten, pri nakupu plošč in kaset pa do 15-odstoten. Da je klub koristen, priča število njegovih članov: v treh letih obstoja jih je že 135.000.

Jagoda Vigele

Opozarjamo na delo dr. Avguščina Laha z naslovom SLOVENIJA SEDEMDESETIH LET, ki si po avtorjevih besedah prizadeva »po tridesetih letih po osvoboditvi pogledati na značilnost naše razvojne poti in na dosežke.«

Delo, izdala ga je Državna založba Slovenije, je skupek najrazličnejših ilustrativnih podatkov o aktualnih značilnostih družbeno gospodarskega, prostorskega in kulturnega položaja na Slovenskem v našem desetletju.

Iz slovenskega leposlovnega programa založbe Obzorja v Mariboru za leto 1979:

— Smiljan Rozman: *Sneg je lahko tudi ljubezen*

— Jože Hudales: *General (roman o Rudolfu Maistru)*

— Miroslav Slana: *Proletarec*

— Nada Gaborovič: *Razdalje*

Nekaj najpomembnejših del iz izvirnega leposlovnega programa Cankarjeve založbe v Ljubljani za leto 1979:

— Danilo Lokar: *Dom je jezik*

— Janez Menart: *Statve življenja*

— Minka Krvina: *Težko breme*

— Felicita Kališnik: *Slovenska kuharica*

— Zgodovina Slovencev

ČEŠČA VAS

PORTRETI SLOVENSКИH VASI

Sijalo je zimsko sonce. Bil je eden tistih čudovitih novembrskih dni, kakršnih ne pomnijo najstarejši prebivalci, čeprav je suša dodobra osušila reke in so nekatera zajetja za pitno vodo že skorajda presahnila.

V Češči vasi, kraju s preko tridesetimi hišnimi številkami, nekako na pol poti med Stražo in Novim mestom, smo bili gostoljubno sprejeti. Vinske gorice v Straški in Novi gori so bile prazne, doma pa se je zlatilo novo vino, bil je čas kolin in iz vseh dimnikov je dišalo po domačnosti.

Češča vas je gručasto naselje na pobočju in ob robu deset metrov visoke terase nekdanjega Prečenskega jezera nad ravnino, po kateri teče Prečna. Vas, čeprav je v neposredni bližini Novega mesta, še nima asfalta in tudi vodovoda nimajo. Nimajo niti trgovine in ne gostilne, tako da se zdi na prvi pogled, kakor da v ta kraj še ni zašel dih civilizacije in prenove, ki je zajel že skoraj sleherno slovensko vas.

Toda v razgovoru z domačini smo lahko ugotovili, da le ni vse tako črno.

Mladi, in teh je v Češči vasi veliko, se znajo zabavati. Tudi do šole v Novo mesto, Prečno ali Stražo ni pretirano daleč, vozijo pa se s šolskim avtobusom. Večina tistih, ki so že zaključili šolanje, je zaposlena v Krki, Labodu, Novoteksu in Industriji motornih vozil v Novem mestu, nekateri pa v Novolesu v Straži in v Opekarni v Zalogu. Pravih kmetov skorajda ni. V vsej vasi, ki je bila nekdanje pravo kmečko naselje, sta le še dva prava kmeta, čeprav je za tovrstno dejavnost v Češči vasi veliko dobrih pogojev. Tudi tukaj, kakor po mnogih slovenskih vaseh, je postal kmet-delavec nova kategorija nekdanje zemlje in kmečka dela zagledanega občana. Nova vrednota, ki jo je prinesel novi čas.

Pri vsaki hiši imajo televizor in avto. Namesto konj in volov so si omislili traktorje, obračalnike, kosilnice, motorne žage in vse sodobne stroje, ki so danes potrebni za kmetovanje. Popoldne, ko se vrnejo z dela, se začne drugi siht na njivah in senožetih, v vinogradih in v gozdovih.

Ljudje živijo dobro, toda na svetu je že tako — več imaš, več bi rad imel.

Prav tisti dan, ko smo se mudili v tej zanimivi vasi, so dobili kmetje telefonsko zvezo, da lahko pokličejo zdravnika ali pa se pogovarjajo z izseljenci v Ameriki.

In pomislili smo na Ameriko. Na nekdanj tako daljno deželo onstran velike luže, kamor je njega dni odšlo tudi veliko prebivalcev iz Češče vasi. Šli so s trebihom za kruhom in večina se jih ni vrnila nikoli več. Med njimi je bila tudi Anna Pachak, včasih Drgančeva Anica. Pred vojno in še dolga leta po vojni, se spominja Ivan Drganec, Annin nečak, je pošiljala pakete. Toda na obisk ni prišla nikoli. V Ameriki je živela še ena moja teta, ta je umrla že pred leti. Tete Ane nikoli nisem videl. So pa primeri prav tu pri nas v Češči vasi, da pride nenadoma kakšen Amerikaneč, ki ga nihče ne pozna. Išče svojo rojstno hišo, sprašuje ljudi in se čudi, kako se je vse spremenilo. Vsi v naši družini bi bili silno veseli, če bi naša teta prišla na obisk.

Anna Pachak živi v Coloradu v ZDA. Oglasila se je prek revije Rodna gruda in sporočila svojim najboljšim želje. Jože Drganec iz Češče vasi ima petdeset let. Ima sedem člansko družino, kar veliko kmetijo, pet krav in prašiče, traktor in je kakor večina ljudi zaposlen. Dela v IMV kot nočni čuvaj, tako, da mu ostane še ves dan za garanje na kmetiji. Toda kako bi drugače, če je že od nekdanj tako navajen.

Tudi Jože in Pepca Šiler imata veliko družino. Pepca se je pred tridesetimi leti prisožila v Češčo vas iz Jurne vasi pod Gorjanci. »Takrat, prva leta po vojni,« se spominja tistih časov, »je bilo v tej vasi zelo žalostno. Bili pa so konji. Pri vsaki hiši so imeli par konj, zdaj pa sta v vasi samo še dva.«

Češča vas, kakor jo kaže naš posnetek z letala, spreminja svojo nekdanjo podobo. Več upanja je tudi za asfaltno cesto in vodovod. Krajevna skupnost Prečna, kamor sodijo, je že začela veliko akcijo, toda vse kaže, da bo potreben tudi samoprispevek.

Bil je lep sončen dan. Peljali smo se ob Krki, ki teče v bližini vasi in opazovali razigrane ponirke, ki so se potapljali v vodo.

Ladislav Lesar

Češča vas pri Novem mestu z letala (foto: Marjan Zaplatil)

NA BRANIKU ZA ŽENSKO ENAKOPRAVNOST

NAŠE ŽENE V AMERIKI

»Grandma, ali ne pišeš preveč? Bolela te bo glava,« je gostolela vnukinja, ki je prišla na obisk ter me našla pri pisalnem stroju. »Ali veš, kolikokrat moraš pritisniti na tipke in koliko črk napisati za dve koloni v Zarji,« je vprašala. Da ne vem, sem rekla. »Bom jaz preštela,« se je ponudila. Dognala je, da ima slovenska kolona v Zarji 5.400 črk, angleška pa 3.000. Torej mesečno nad osem tisoč, letno pa skoraj sto tisoč črk.

»Pišeš že več let, kajne, grandma?« je vrtala dalje. Pomislila sem: letos menda res poteče že šestdeset let, odkar javnost »matram« s pisanjem. Radovedni vnukinji, ki rada piše in slika, sem tole povedala:

»Leta 1915 sva s č. g. Chernetom, ustanoviteljem naše fare, organizirala žensko podporno društvo »Kraljica majnika št. 157 KSKJ. Prevzela sem tajništvo ter takoj začela pisati in se boriti pri jednoti za žensko enakopravnost, ki nam je bila nato podeljena na konvenciji leta 1919. Prvotno sem v Glasilo KSKJ pisala dvajset let, pozneje pa štiri leta tedensko kolono »Doma in drugod«.

Za dnevnik »Amerikanski Slovenec« (najstarejši slovenski list v ZDA, ki je bil ustanovljen leta 1891) sem bila poročevalka od leta 1915 do takrat, ko je prenehal izhajati kot dnevnik. Od leta 1926 pišem za Zvezo (v Zarji).

Veliko pisanja je zahtevala knjiga »From Slovenia — to America« in kuharska knjiga »Woman's Glory the Kitchen«, katero sem dvakrat prenovila. V mojem arhivu je na stotine pisem Zvezinih odborin in članic, na katera sem odgovorila. Urada pri JPO-SS in SANS sta zahtevala ogromno pisanja. Pisanje za javnost je treba ugledati in prepisati preden gre v tisk. Torej, če bi se dalo prešteti vse napisane črke, bi jih bilo več milijonov...«

To je med drugim napisala Marie Prislant, ustanoviteljica Slovenske ženske zveze, ki ima blizu trinajst tisoč članic, v mesečnem glasilu Zveze »Zarji« v marcu leta 1975 v svoji stalni rubriki pod naslovom »Oh, ta svet«.

KDO JE MARIE PRISLANDOVA?

Naj odgovorimo, da je to ženska, ki je s krepkim korakom stopila v zgodovino slovenskih izseljencev v Ameriki. V Slovenskem izseljenskem koledarju 1965, v katerem je opisana zgodovina Slovenske ženske zveze, preberemo o njej naslednje:

Marie Prislant je ustanoviteljica Slovenske ženske zveze (1926) in njena predsednica prvih dvajset let. V teh letih je organizirala izdajo knjige »Ameriška Slovenka« (1928), mesečno revijo »Zar-

ja« (1929), ustanovila mladinski oddelek zveze (1939), razred B za višjo zavarovalnino, šolninski sklad (1943), dobrodelni sklad, prijateljski krožek in kegljaško ligo. Sestavila je pravila za poslovanje zveze in njenih podružnic, kegljaške lige in šolninskega sklada. Od ustanovitve nadzira in investira zvezino imovino, kakor tudi šolninski in dobrodelni sklad. Preuredila je kuharsko knjigo, izdano l. 1963. Sestavila je pregled Zvezine zgodovine za Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani in za univerzo države Minnesota, ki je začela zbirati zgodovinske podatke o slovenskih priseljencih v Ameriki...« K temu naj dodamo še njeno delo iz poznejših let: Leta 1969 je pri založbi The Bruce Publishing v Milwaukee izdala knjigo »From Slovenia to America« s krajšim pregledom zgodovine slovenskih naselbin v ZDA in življenjepisi pomembnih ameriških Slovencev in Slovenk ter opisi slovenskih krajev. Gradivo za to knjigo je zbirala štirideset let. Za revijo zgodovinskega društva države Wisconsin je napisala obširen pregled o naselitvi Slovencev, za list Sheboygan Press pa članek o slovenskih pionirjih v Sheboyganu, Wisc.

Marie Prislantova je v preteklih letih večkrat obiskala Slovenijo. Nikoli ob teh srečanjih pa se ni dala ujeti za daljši razgovor o sebi. Vselej je govorila le o Zvezi in svojem delu, povezanem z njo. Po izidu njene knjige »From Slovenia to America«, ki je izšla spomladi leta 1969, je spet obiskala Slovenijo. Srečali sva se v hotelu Slon, kjer se je nastanila. Na skupnem kosilu in kasneje v recepciji sva se precej razgovorili. Iz tega razgovora sem v svojo beležnico ujela tudi nekaj drobcev iz njenega življenja, ki jih bom skušala povezati z odlomki, ki sem jih izpisala iz revije Zarja in drugih ameriških slovenskih listov ter nekaj njenih pisem. Želela bi vsaj v glavnih obrisih očitati lik te zaslužne ameriške Slovenke. Če se mi bo to posrečilo, pa seveda ne vem.

STARŠI SE IZSELIJO V BRAZILIJO

Marija se je rodila v Rečici ob Savinji 21. junija 1890. Njen oče Franc Černe je bil doma iz Slovenjgradca. Po poklicu je bil čevljar, a ga to delo ni preveč veselilo. Zato so se, ko je bilo Mariji tri leta, izselili v Trst. Oče je bil bister možak, znal je nemško in italijansko in tako je postal pristaniški inšpektor na ladjah, ki so s tovari priplule v Trst. Mati se je zaposlila kot hotelska kuharica. Na malo Marijo je podnevi pazila neka stara Italijanka. Pozneje pa sta otroka poslala k babici nazaj v Rečico. Po dveh letih, preživetih v Trstu, je nanek priložnost

za izselitev v Brazilijo, o kateri je oče zvedel veliko dobrih novic. Pisal je babici v Rečico, naj kdo pripelje v Trst hčerko, a ta ni našla nikogar in najbrž se je za vnučko tudi preveč bala, da bi jo pošiljala v neznano in tako je Marija ostala pri njej in se nikoli več ni srečala z mamo in očetom. Kajti njena mama je umrla že prvo leto po priselitvi v Brazilijo, oče pa se je pozneje drugič oženil in čisto pozabil na Rečico ob Savinji, kjer je živel njegov otrok. Šele pozneje, ko je Marija odrasla, in se izselila v Ameriko, je prek avstrijskega konzulata izvedela za očetov naslov. Živel je v Rio Claro v Braziliji, kjer je imel kavin nasad. Dopisovala sta si vse do njegove smrti l. 1940.

Marija je v domu babice in deda Jožeta Rosensteina, ki je bil šestnajst let avstrijski vojak v Mantovi v Italiji, kjer se je izuril za prvovrstnega puškarja, rasla in ni dosti pogrešala staršev. Ded je kmalu umrl, ostala je babica, dobra, ljubeča, pa tudi stroga. Marija je bila lakomna na knjige. Brala je skrivaj v postelji in še na njivo je vzela knjigo s seboj.

Rada se je učila. S trinajstim letom je končala osnovno šolo. Zavidala je sošolki, hčerki poštarice Cirilke Deleja, ki je šla zatem v višjo šolo. Ko jo je mati pripravljala za sprejemni izpit, je povabila tudi njeno prijateljico Marijo, da se je lahko učila z njo. Takrat se je ta sama pri sebi zaobljubila, da bo postala učiteljica.

Pa ni bilo iz te moke nič kruha, kakor tudi ne iz njenega prvega spisa, ki ga je dvanajstletna poslala uredništvu Mohorjeve družbe v Celovec. Zgodbico so ji vrnil s podukom, naj se le pridno uč in pošlje kdaj kaj boljšega.

Še vedno je sanjerala o učiteljskem poklicu, ko se je komaj dorasla odpeljala v Ameriko, v Sheboygan, kjer so že nekaj let živeli sosedje Ozimčevi, ki so imeli na stanovanju deset delavcev in so potrebovali pomoč. Amerika jo je razočarala. Lesene hiše, prašne ceste, mrčes v kuhinji, težko delo in slab zaslužek — 6 centov na uro. Tako so se njene sanje in želje, da bi si prihranila za šolanje, kmalu razpršile. S trudom si je prihranila kakšen dolar, da ga je poslala babici za »kofetek«. Ko pa je ljuba babica umrla, je bila zanj vez z domačo deželo pretrgana. Postala je ameriška državljanka in se omožila. V veselje pa ji je zdaj, da so bili njeni otroci deležni tega, kar njej ni bilo namenjeno. Izšolali so se.

PIVO ZA ČASOPIS

Ko je prišla v Ameriko, je najbolj pogrešala slovensko pisano besedo. Neki »boarder«, ki je stanoval pri njeni go-

spodnji, je bil naročen na Glas naroda, a je list skrbno skrival pred drugimi. Lepo ga je prosila, naj ga ji pusti brati. Končno se je omečil, a le pod pogojem, da mu bo vsak večer, ko se vrne z dela, prinesla pivo iz bližnje gostilne. V gostilno ni marala hoditi, zato je dolgo kolebala, a končno je želja po branju zmagala. Vzela je vrček za pivo in šla v gostilno, kjer je pri kuhinjskih vratih prosila gospodinjo, da ji ga napolni. Skritega pod predpasnikom je potem spet prinesla domov. Tako je smela brati Glas naroda, kjer je takrat izhajal zanimiv podlistek: »Winetou, rdeči gentleman.«

Težko je bilo takrat življenje naših žensk v Ameriki. Marija ga je do podrobnosti spoznala. Imele so polne hiše delavcev, za katere so kuhale in prale in bile tudi matere in gospodinje svojim družinam. Marija, ki je zdaj po ameriško postala Marie, je bila leta 1915 izbrana za tajnico prvega ženskega društva, ki je bilo ustanovljeno v Sheboyganu. Može so se čudili in jo spraševali: »Le zakaj žene potrebujete svoje društvo?« Društvo je spadalo h Kranjsko-slovenski katoliški jednoti, ki je imela že več ženskih društev, v njenih pravilih pa je bilo zapisano, da smejo na državni konvenciji jednote ta društva zastopati le moški člani. To je Marie ogorčilo. Sedla je in napisala za glasilo KSKJ članek, v katerem je poudarila: »Če so ženske sposobne svoje društvo voditi, so prav gotovo tudi sposobne, da ga zastopajo.« Na prvi konvenciji je njen predlog propadel. A Marie je spodbudila še druge žene, da niso odnehale. Na drugi konvenciji je bil predlog sprejet z nekaj glasovi večine. Na konvenciji KSKJ, ki je bila leta 1923 v Clevelandu, so ženske smele prvokrat zastopati svoja društva. Bilo jih je 39. Na predlog glavnega tajnika J. Zalarja je bilo soglasno izglasovano še eno podpredsedniško mesto, za katerega je prešla Marie Prislандova največ glasov. Ob tej izvolitvi ji je glavni predsednik Matt Jerman poklonil rdečo vrtnico, ki jo še danes hrani v spomin.

ŽENSKES V SVOJO ORGANIZACIJO!

Leta 1926 se je Marie kot delegatka ženskega podpornega društva iz Sheboygana udeležila ameriške konvencije ženskih društev. Začudena in vzradoščena je poslušala poročila in predloge. Kaj vse zmorejo ženske, pa so tako malo priznane in upoštevane. Vsa pod tem vtisom je napisala članek v Amerikanski Slovenec in pozvala ameriške rojakinje, da ustanove svojo organizacijo, kjer se bodo spoznale, se druga od druge učile in pokazale Ameriki, da so na svetu žen-

ske, ki se imenujejo Slovenke. Članek je izzval silno odobravanje. Še isto leto, 19. decembra 1926, je v Clevelandu živela slovenska ženska organizacija — Slovenska ženska zveza... O mnogostranski živo razgibani dejavnosti Zveze in njenih podružnic je bilo že veliko napisanega. Omenimo naj le, da si je organizacija s svojimi podružnicami med zadnjo vojno in v povojnih letih požrtvovalno prizadevala za pomoč domovini. V sklad SANS (Slovensko-ameriškega narodnega sveta), kjer je bila Marie Prislандova prva podpredsednica, je zveza prispevala 1200 dolarjev.

In kaj jo je spodbudilo, da napiše knjigo »From Slovenia — to America«? Avtorica je takole pripovedovala: »Večkrat so me kje prosili, da naj govorim o svoji rojstni domovini, nikdar pa nisem bila predstavljena kot Slovenka. To me je bolelo. Ko sem spet prejela vabilo za govor, sem pisala jugoslovanskemu konzulu v Chicagu, da naj mi pošlje velik zemljevid, kjer bom poslušalcem lahko pokazala, kje je Slovenija. Konzul mi je telefoniral, da ima sicer velik zemljevid, a ga ne more poslati po pošti, ker je prevelik. Prinesel ga bo sam. To je tudi storil. Ko sem jaz govorila o domačih krajih, je on kazal na zemljevidu, kje so. Ob koncu so ga mlade članice kar zasule z vprašanji. Vsaka je hotela vedeti za kraje svojih staršev in drugih sorodnikov. Naslednje dni je pogosto zvonil telefon. Vsi pogovori so bili podobni: Naši mladi ljudje so me prosili, naj bi napisala knjigo o slovenski deželi in njenih krajih, od koder so bili doma starši. Ustrašila sem se, saj ni tako preprosto napisati knjigo. Zatem sem začela o tem premišljevati in prebirati stare zapiske, ki sem jih zbirala štirideset let. Tudi z ljudmi, ki se spoznajo na zgodovino, sem se posvetovala. Potem sem sedla in začela pisati...«

Tako je v letu in pol nastala knjiga, bogato opremljena s slikami, ki v kratkem uvodu seznanja bralce o naselitvi Slovanov, zatem o Jugoslaviji in se nato ustavi v Sloveniji: pripoveduje o njenih turističnih lepotah in zanimivostih, njeni kulturi, običajih itd. V nadaljnjih poglavjih beremo o naseljevanju Slovencev v Ameriki, o nastanku slovenskih organizacij in društev, o nastanku slovenskih naselbin, o posameznih vidnih Slovencih itd.

VRAČANJE H KORENINAM

Avtorica se seveda zaveda, da v eni sami knjigi na 171 straneh ni mogla zajeti vsega, posebej še, kar bi bilo treba povedati o naših izseljencih v ZDA. Sama je ob izidu knjige spregovorila v Zarji, da je knjiga le majhen delček

celote. Če bi hotela podati vso zgodovino slovenskih izseljencev v ZDA, bi bilo treba za to najmanj deset knjig. Njena knjiga pa naj bi bila v spodbudo, da bi kdo nadaljeval to delo...

Knjiga je v celoti dosegla svoj namen. Saj jo je naša mlada ameriška generacija, kateri je bila namenjena, pokupila v enem letu. Čisti dobiček je avtorica poklonila šolninskemu skladu SZZ. Veselila so jo pisma, ki jih je zatem prejela. Mladi so ji pisali, da gredo pogledat Slovenijo, če je res tako lepa, da gredo obiskat kraje, od koder so prišli starši. In potem so spet prihajala pisma, v katerih so ji poročali, da drži, kar je napisala. Celo njen zet, univerzitetni profesor, je sprva menil, da se je preveč razpisala o lepotah Slovenije, dokler se o tem ni sam prepričal.

Na zahtevo mladih Američanov slovenske krvi je knjiga doživela svoj prvi ponatis. In Marie Prislандova je upravičeno lahko ponosna na to, saj ve, da se tisti, ki se zavedajo korenin svojega rodu, ne bodo nikoli popolnoma izgubili v tujini.

Ina Slokan

SVET NEMIRNEGA DUHA

Ferdo Vesel se je rodil 18. maja 1861 zakoncema, ki sta se s Hriba pri Loškem potoku naselila v Ljubljani. V šentpeterskem župnišču je hodil v osnovno šolo, iz tretjega razreda realke pa je izstopil trdno odločen, da postane slikar. Prevezla ga je namreč slika nekega ogrskega slikarja, predstavljajoča cesarja Jožefa II. na mrtvaškem odru: »Bila je tako lepo žametno naslikana,« je kasneje pripovedoval prijatelju Francetu Staretu, »da sem mislil, da ne bi bilo nič lepšega na svetu, če bi znal kaj takega napraviti.«

Veselovim domačim se je zdelo slikarstvo nedostojen in celo pohujšljiv poklic, ampak je doraščajoči Ferdo ostal neomajen.

Slikarska akademija na Dunaju mu ni nudila tistega, kar je pričakoval in želel. »Mislil sem, da mi bodo kar na krožniku prinesli ono, kar sem si želel, toda storili so le eno: piti so mi dali slano vodo!« Da bi se preživljal, je po dunajskih galerijah kopiral slavne slike baročnih mojstrov in jih prodajal.

Po šolanju odsluži umetnik vojake na Dunaju, v Ljubljani in Krapinskih toplicah, potem pa odide v München, se vpiše na tamkajšnjo akademijo in se počasi otresa vplivov dunajske šole. Njegova slikarska pot prične lezti v novo smer; glavni problem mu postane svetloba, njen učinek in možnost njene prepričljivosti in se počasi otresa portrejev s temnim ozadjem.

V Münchenski dobi ima svoj atelje in celo kratek čas lastno slikarsko šolo, ustvarja skupaj z Rihardom Jakopičem in prijateljuje s slavnim slikarskim pedagogom Antonom Ažbetom. Nenehno pa se mu oglašča domotožje in v poletnih mesecih odhaja domov; podeželje, slovensko podeželje, ga je privlačevalo s svojo posebno lepoto. Zrak, sonce, prostost, vse to je pričelo delovati nanj. Postopoma si je s čopičem osvajal skrivnosti narave in svetle, skoraj prosojno čiste so postajale barve njegove palete...

Ni bilo v tistih časih slovenskim umetnikom lahko živeti na Dunaju. Slike je bilo izredno težko prodati in če je slikar le prodal na razstavi kakšno, je bil to pravi čudež. Tudi Veselu je trda predla, zato se je leta 1896 odločil, da se vrne v domovino. Na ljubljanski realki in obrtni šoli je učil risanje, ni pa bil rojen za učitelja

in že po prvem šolskem letu se je s privarčevanim denarjem odpravil na pot po zahodni Evropi.

V Angliji kmalu poroči svojo münchensko učenko Jessy Case, potuje z ženo po Franciji, brez nje odide v Švico in od tod s kolesom v Italijo.

V Benetkah vneto hodi po galerijah, slika ob romantičnih kanalih in se preživlja s privatnimi urami risanja, si ogleda prelepo Florenco, mogočni Rim in pride s kolesom do Neaplja. S kritičnim očesom sprejema stoletne slikarske pridobitve, obdrži tisto, kar šteje »za pravo« in prične s pridom uporabljati osvojene dobrine.

Po dveh letih je Vesel v Mekinjskem gradu v Kamniku, kamor je iz Londona prišla tudi njegova žena, nakar se za stalno preselita v kupljeni gradič Grundlhof v Radohovi vasi na Dolenjskem. Tu se prične za umetnika Vesela nova, srečna doba. Zdaj živi daleč od mesta; uživa ob mehkih dolenjskih gričih, valovitih poljih in temnih hostah. Kmetuje, umetnikuje in ko ga žena 1908. leta dokočno zapusti in se vrne v Anglijo, tudi samotuje tja do pričetka prve svetovne vojne. Njegove slike iz tega obdobja so preproste, a polne življenja: to so upodobitve kmečkih običajev, številni portreji in krajine. S tenkim čutom za barve je vdihnil vsem tisto idiličnost, ki jo še danes občudujemo pri njem...

Potem je obtožen srbofilstva in ga — kot tedanji državi »nevaren element« — sprva konfinirajo na ljubljanski grad, kasneje pa ga prepeljejo v Göllersdorf na Avstrijskem. Leta 1917 se Vesel vrne na Dolenjsko in se v drugo poroči s Sonjo Lesjakovo, ki mu rodi sina Sava in hčerki Nado in Sonjo. Njegov Grundlhof mu je tako prirasel k srcu, da ni nikoli za dolgo izostal z doma, a ko si je le kdaj pa kdaj zaželel Ljubljane, je šel tjakaj k nečaku ali na obisk k stanovskim tovarišem.

V času po prvi svetovni vojni se pri Veselu še močneje uveljavi želja po oblikovanju portreta. Sila, ki ga je privlačevala k njemu, je temeljila na poglobljenem spoznavanju človeškega duha. Posledica tega je bila, da je pogloma pričel opuščati obliko in se je čedalje močneje jel poglobljati v notranjost človekovega duha, vendar se obliki dokončno ni nikoli odrekel.

Leta 1938 prvič resneje oboli, a ga začasno rešita njegova žilava narava

in zdravljenje v zavodu za novotvorbe.

Niso mu prizanesle niti grozote druge svetovne vojne. Z velikim zanimanjem je sledil vojnim dogodkom in je postal kljub starosti in čudaštvu vnet pristaš narodnoosvobodilnega gibanja. Njegovi otroci so šli v partizane, ženo so zaprli Italijani; on pa je ostal v pomanjkanju, a trdno prepričan, da so njegove ideje prave. Silno ga je potrla smrt najmlajšega otroka, hčerke Sonje, ki je padla v partizanih.

Decembra 1945 je slikar spet v bolnišnici, po zdravljenju pa je ostal v Ljubljani, v Komenskega ulici 8.

»Večkrat smo ga videli, kako je s širokokrajnim žametnim klobukom in drsajočimi koraki hodil po ljubljanskih ulicah in obujal spomine iz svojih mladih let,« se spominja njegov prijatelj Stane. Maja 1946 si je slikar zlomil nogo, 28. julija pa je zaradi oslabelosti umrl.

Še za časa umetnikovega življenja se je govorilo o njegovem čudaštvu, skoposti, naivnosti, o njegovih nenaavadnih idejah pa o čudovitih slikah, ki da se tako močno razlikujejo od slik drugih umetnikov, vendar slog slikarjeve umetnosti ni bil ob vsem tem prav nič prizadet.

Vesel ni pripadal niti eni slikarski usmeritvi; za njegov nemirni in nenehno iščoči duh bi bilo to nekaj povsem nemogočega, a dve prvini — liričnost in realnost — se nenehno prepletata v različnih oblikah v njegovih delih. Po znanem umetnostnem kritiku Izidorju Cankarju je Vesel naš najizrazitejši realist; sicer pozna cilje impresionizma, a se ne more ločiti od trdne zunanje podobe sveta.

Tudi zadnja življenjska leta je še imel nove zamisli, a je ostal le pri njih, kajti njegova tvorna sila je bila izčrpana.

Nekaj tedno pred smrtjo je dejal prijatelju Francetu Staretu:

»Napravil sem nekaj dobrih podob, lahko bi jih več: pa je že tako, če človek vedno le grebe po stvarih in ne najde nikjer miru.«

J. V.

Ferdo Vesel:
Prijateljici.
Lastnik:
Narodna galerija,
Ljubljana

KJE JE AJDOVSKI GRADEC?

REPORTAŽA NA VAŠO ŽELJO

Že prek 24 let sem na Švedskem in precej dobro poznam tukajšnje pisatelje in pesnike. Toda takih, ki bi jih lahko primerjali z našim Prešernom ali Gregorčičem in drugimi, Švedska nima. Ne vem, ali se mi Slovenci v celoti zavedamo tega.

V zvezi s Prešernom bi rada vedela, iz katerih zgodovinskih virov je črpal snov za svojo pesnitev Krst pri Savici? Kje je Ajdovski gradec, o katerem govori pesnik?

»Še dan današnji vidiš razvalino, ki ajdovski se gradec imenuje, v nji gledaš Črtomirovo lastnino.«

V Novi izdaji »Slave vojvodine Kranjske« zasledim imena Kajtimar, Valjhun, Droch id., a imena Črtomir ni.

*Antonia Johansson,
Södertälje, Švedska*

Rade volje ustrezemo naši bralki z odgovori na zastavljena vprašanja. To počenjamo toliko z večjim veseljem zaradi tega, ker sodimo po njenem pismu, da je zavedna in ponosna Slovenka, ki poleg drugega tudi visoko ceni našega pesniškega prvaka doktorja Franceta Prešerna.

Povest v verzih, kot je obsežno pesnitev sam imenoval France Prešeren, »Krst pri Savici«, je pesnik ustvarjal jeseni in pozimi 1835 in 1836. Torej neposredno po nesreči, ki ga je prizadelo

dela z izgubo najboljšega prijatelja in literarnega vodnika Matije Čopa. Leto je utonil v Savi pri Tomačevem. 6. julija 1835. Za Prešerna je bil to že drugi hud udarec. Leto prej, 24. februarja 1834, je pesnik objavil prečudovito umetnino »Sonetni venec«, posvečeno nedosegljivi oboževanki Juliji Primičevi. — Ta pa je pesem zavrnila, s tem pa je zavrnila tudi pesnikovo ljubezen.

»Krst pri Savici« pa ni ljubezenska pesnitev. Je pravzaprav žalostinka za umrlim prijateljem, pesem mila, kot jo je pesnik sam označil. Pesem žalosti, odpovedi, vdanosti v usodo. In čiste ljubezni.

Lahko pa bi tudi rekli, kljub posvetilu umrlemu prijatelju, da je »Krst pri Savici« hkrati tudi žalostinka za izgubljeno ljubeznijo do Primčeve Julije.

Pesnik je spoznal, da prave sreče ni, da sladke vezi ljubezni in prijateljstva kaj hitro minevajo. Zato si je s pesniškim poustvarjanjem podobnih čustvenih in miselnih pretresov, kot jih je doživljal sam, umiril in lajšal srce.

Skrivnostna in zapletena notranja zgradba pesnitve je že v Prešernovih časih prizadevala bralcem in ocenjevalcem hude preglavice. In prizadeva jih mnogim še danes. Kako se je mogel njegov junak Črtomir tako spremeniti in spokoriti? Da ni le sprejel vere svojih in svojega ljudstva

sovražnikov, pač pa je postal celo duhovnik, oznanjevalec te vere! Ali je to storil iz prepričanja ali le na ljubo lep Bogomili, ki je že postala kristjanka? Kaj pa, če je bila to le pot iz obupa nad popolnim porazom svoje vojske?

Ta vprašanja so glodala v srcih prešernoslovcev in so bila slej ko prej prisotna v mislih vseh slovenskih in tujih prešernoslovcev — že polno poldrugo stoletje!

Kaže pa, da je vsa zamotana vprašanja v zvezi s Prešernovim »Krstom pri Savici« vendarle razrešil že narodnoosvobodilni boj sam. Idejni premiki slovenske bitnosti so danes že povsem jasni: da je manj strašna noč v črne zemlje krili, kot so pod svetlim soncem sužnji dnovi. In da največ sveta otrokom sliši Slave, da smo našli pot, kjer vodimo si prosto vero in postave.

Prešeren je svojo pesnitev objavil leta 1836 v posebni — še v starinski bohoričici tiskani — knjižici. Potem je »Krst« prišel »na svitlo« še leta 1844 v Bleiweisovih Novicah — to pot že v gajici, sodobni slovenski pisavi. In še tretjič — v času pesnikovega življenja — je bil »Krst« tiskan v »Poezijah«. Posmrtnih natisov »Krst« pa je bilo do današnjih dni skoraj nešteto. Tudi prevodov je bilo veliko v vse svetovne in še mnoge druge jezike. Najdragocenejši, vsaj na zunaj, pa je faksimiliran ponatis pesnikovega rokopisa »Krst« pri Savici, ki je izšel v krasotni izdaji leta 1967.

Rojakinja Johansson sprašuje, iz katerih zgodovinskih virov je Prešeren črpal snov za svojo veliko pesnitev.

Na to vprašanje je pesnik že sam odgovoril v »Opombah« na zaključku pesnitve. Ne bo napak, če kar dobesedno ponovim njegove besede:

Valjun, od latinskih pisarjev Valhununin Valdungus imenovan, je bil koroški vojvoda in posebni preganjavec nejevernikov. Že njegov oče Kajtimar (Chetimar) si je veliko perzadjal keršansko vero po Korotani in Kranji raširiti; al Slovenci so se stare vere terdo deržali in kristjane, posebno pa misjonarje preganjali. — Poglej Valvasorja Ehre des Herzogthums Kraint, 7me bukve, 2go poglavje.

Avreli, Droh (Aurelixus, Drohus), dva poglavarja nejevernikov. — Poglej Valvasorja na mestu rečenim.

Živa, boginja ljubezni, slovenska Venera.

Ajdovski gradec (nm 711 m), grič nad Bohinjsko Bistrico, znan po Prešernovi pesnitvi »Krst pri Savici«

»LAUFARJI« SO PRITEKLI IZ DAVNINE SLOVENSKI PUSTNI OBIČAJI

Parski Tesel (Tessilo), parski vojvoda, je Valjhuna, ki so ga Slovenci v prvih letih vojvodstva iz dežele spodili, s tremi trumami vojščakov nazaj perpeljal, in jim ga je zopet vsilil. — Poglej Valvasorja na mestu rečenim.

Rojakinja Johansson še sprašuje, kje je Ajdovski gradec, o katerem govori Prešeren?

No, odgovor na to vprašanje ni težak. Ajdovski gradec je kopast grič, visok kakih 200 metrov, ki se dviguje v severozahodni smeri nad Bohinjsko bistrico.

Izpričano je, da je stala na vrhu griča že prazgodovinska naselbina, pozneje ilirsko-keltska in nato še pozno antična utrjena postojanka s topilnico železne rude. Če si je Prešeren zamislil to postojanko kot trdnjavo, kot »Črtomirovo lastnino«, potem je imel prav. Kajti prav arheološka izkopavanja so utrdila misel, da je bila trditev »še dandanašnji vidiš razvalino, ki Ajdovski se gradec imenuje«, točna!

Da pa bi imeli stari poganski Slovenci (torej: ajde, »nejeverniki«) tu svoj grad, seveda ne drži. Pesniški svobodi je marsikaj dovoljeno.

Potem nam rojakinja Johansson zastavlja še zadnje vprašanje glede imen, zlasti glede imena Črtomir.

To ime je nedvomno plod Prešernove ustvarjalnosti, torej je povsem izmišljeno. Do objave »Krst« še neznan moško ime. Očitno pa je sestavljeno iz besedic »črt« in »mir«. Valvasor črtov res ne omenja, pač pa le »črne bogove«, kar je najbrž pomenilo isto. Bili so to bogovi podzemlja, teme, zla, jeze, vojskovanja in nemira. »Črti« so bili nasprotje »bogovom nad oblaki«.

V imenu Črtomir bi utegnili biti dialektična teza, nasprotje med zlom, nemir, vojno in mirom, dobroto, urejenostjo. Na to misel nas zvabi sam Prešeren, ko pravi:

*»Bohinjsko jezero stoji pokojno, sledu ni več vnanjega viharja . . .
Al' jezero, ki na njega pokrajni stojiš, ni, Črtomir, podoba tvoja?«*

Danes je ime Črtomir (ali za žensko Črtomira) kar precej razširjeno. Dokaj slovenskih mož in fantov nosi to Prešernovo ime. Tudi pisec teh vrstic.

Črtomir Zorec

Med slovenskimi pustnimi obredji so cerkljanska med najbolj zanimivimi. V Cerknem namreč še poznajo lesene pustne maske. Nekoč so jih izrezovali nadarjeni ljudski umetniki — rezbarji, ki so svoj prosti čas namenili temu svojemu veselju, danes pa jih ne reže nihče več. Še štirinajst jih je v Cerknem in posebnost so.

Zgodovina cerkljanskih lesenih mask je prav posebna. Od 1914 do 1956 pustnih obredij v Cerknem ni bilo. V tem času (to pa je bil čas italijanske zasedbe Cerknega kasneje pa druge svetovne vojne) je oprema za pustovanje večidel propadla. Zadnje maske so zgorele med vojno. Po vojni najprej nihče niti pomislil ni, da bi se dalo še kaj narediti, kajti tudi spomin na obredja je vse bolj bledele in le tu in tam je kak očanec še pripovedoval, kakšne so bile lesene maske, kako sta potekali pustna nedelja in pustni torek. Po Sloveniji — tistem njenem delu, ki po prvi svetovni vojni ni pripadel Italiji — so pustna obredja postala turistična atrakcija: tako na primer v Ptuj, kamor se na pustno nedeljo zgrnejo »koranti« in dajo kraju svojevrstno vzdušje.

Cerkljanski pust, oblečen v mahovino, se od ptujskih »korantov« močno razlikuje. Kot da bi prišel iz še globlje davnine, se zdi. Čeprav niti etnografi danes ne morejo ugotoviti, katero pustovanje, ali cerkljansko ali ptujsko, nosi v sebi več najglobljih prvin iz časov, ko je človek s tem obredjem slavil zmago pomladi nad zimo, se zdi to iz Cerknega od vseh še najbolj nedotaknjeno od posegov sodobnosti. Toliko bolj smo presenečeni, ko zvedemo, da je nekoč že popolnoma odmrlo.

Prvi pogovori delavcev etnografskega muzeja s Cerkljani za oživitev »laufarije« so se začeli že poleti 1955. Slovenskim etnografom je bilo mnogo do tega, da bi pustni običaj, ki je po njihovem mnenju po svoji zanimivosti celo pomembnejši od ptujskopoljskega kurentovanja, čimprej zaživel. Dr. Niko Kuret je pridobil za to zamisel upokojenega uradnika Petra Breliha, da je med Cerkljani začel priprave. Čeprav so se tudi med samimi Cerkljani slišali glasovi, češ da je škoda, ker je »laufarija« zamrla in da jo je treba čimprej obnoviti, pa je bila prepreka predvsem tehnične narave. Med zadnjo vojno je namreč pogorela vsa

zaloga lesenih mask, ki so ostale od zadnjega sprevoda cerkljanskega pušta, od pustnega torka leta 1914, ko so »laufarji« za dolgo vrsto let poslednjič pretekli ulice Cerkna. Toda tudi zadnja prepreka je bila kmalu premagana. Etnografski muzej je namreč po vojni pri starem cerkljanskem rezbarju naročil tri lesene maske; nekaj za osnovo je torej že bilo. Petru Brelihu pa je uspelo najti mladega rezbarja, rojaka iz cerkljanske okolice, ki je izdelal 14 mask. Lesene maske so bile pravi posnetek nekdanjih: za vsako so najprej naredili vzorec, ga v pogovoru s tistimi, ki so se še spominjali starih, popravljali in šele nato je rezbar zarezal v lipovino. Leta 1956 so »laufarji« v veliko veselje Cerkljanov po dolgih desetletjih znova stekli na trg: ne fašistično raznorodovalno delo po letu 1919, ko je Cerkno pripadlo Italiji, ne okupator, ki je nad Cerkno leta 1944 poslal jato letal z zažiganimi bombami, niso prišli pradašnjemu običaju posem do živega.

Zapisali smo, da je »laufarija« med vsemi pustnimi obredi po zanimivosti še najpomembnejša. Zakaj? Laufarija pozna lesene maske, ki se na vsem slovenskem ozemlju pojavljajo — v nekoliko drugačni obliki — samo še v Drežnici pri Kobaridu.

Cerkljanska »laufarija« naznanja propad zime in vstajenje pomladi. Prastaro izročilo je ohranilo obraze in nošo »laufarjev«, med katerimi je najimenitnejši pust, saj je njihova osrednja osebnost. Vso obleko ima na gosto pošito z mahom, v roki pa nosi mlado smreko. Njegov obraz nima hudobnega izraza, in kljub temu, da mu štrlita iz ust dva zoba in izpod pokrivala brez krajev dva roga. Nasploh se zdi, kot da bi zdaj zdaj vstal iz pradavnega sna — je ves nebogljjen, bržčas tudi zato, ker mu mahasta obleka, v kateri se zdi kot povit, ne dovoljuje hitrejših kretenj. Njegovo pravo nasprotje je »ta terjasti«: njegova maska ima grozljiv izraz, obleka pa je pošita s terjem, ki je prej služilo domačim tkalcem za osnovo pri tkanju. Nekdaj so »laufarji« že nekaj tednov pred pustom hodili od hiše do hiše in zbirali terje za obleko. Gosto, tudi po četrto metra dolgo terje frfota, ko se »ta terjasti«, ki ima na glavi stožičasto pokrivalo, zapodi pred sprevodom in ljudem s svojim neugnanim poskakovanjem in nagajanjem s šibo napoveduje, da se

Izdelovanje lesenih pustnih mask na Jezercu pri Drežnici (foto: Ančka Tomšič)

»TA TERJASTI« — Najbolj grozljiva cerkljanska pustna šema je »ta terjasti«, oblečen v terje — predivo, ki so ga rabili nekoč za tkanje oblek. Kolobarjaste oči, štrleči zobje in nagubano čelo strašijo na pustno nedeljo pred pustovim sprevodom. »Ta terjasti« je edina šema, ki teka, poskakuje in nagaja, vsi ostali, s pustom vred pa hodijo počasi in puste gledalce pri miru. (foto: Peter Breščak)

bo pust zdaj zdaj odpravil mednje. »Ta terjasti« je edina maska z grozečim izrazom, katerega »krase« štrleč zobje in kolobarjaste oči. Imenitno vlogo imata tudi »ta star« in »ta stara«. Oba sta oblečena v staro cerkljansko nošo. »Ta star« nosi na ramah »bot« (bet), kakršnega rabijo drvarji za zabijanje klinov. Z njim bodo v torek mahastega pusta ubili, »bot« pa zakopali do časa, ko bo znova prišel pust »ven«. »Ta bršljanast« ima obleko prešito z bršljanovim listjem, »ta hrastav« je iz novejšega časa: okoli leta 1900, poroča dr. Niko Kuret, je nastal na nasvet vaškega šaljivca Kobala, kajti cerkljanski fantje so hoteli dodati pustu v spremstvo še nekakšno osebo. Tudi sedaj, ko se je »laufarija« spet zakoreninila in ko se zdi, kot da ne bi nikoli doživljala 42 let dolgega premora, razmišljajo o tem, da bi morda dodali pustu v spremstvo še koga. Toda nismo še prešteli vseh mask: tu je še »ta loparjast« v beli obleki in z dolgim loparjem v roki, »ta ličnat« ogrnjen v ličnat plašč ter končno »La ment«: ta je edini, ki ne nosi lesene maske. Njegova je iz kosmate telečje kože, na glavi ima roge, oblečen pa je v kožuh.

Toda niso posebnost cerkljanskih pustnih običajev samo lesena maska, oblačila iz mahu in listov ali pa trdoživost obredij, ki so se do nas prebila iz globin davnine. Ena od njih je viža, med katero popadajo laufarji od žalosti po tleh. Laufarji zaplešejo tako imenovan »Ta kapucinski ples«. Ljudsko izročilo ga je etnografom takole opisalo: »Ta zadnji ples na pusta je bil kapucinski. Pleše se naglo. Plešejo le moški po parih. Potem začno plesati vse počasneje in popadajo po tleh. S tem je bilo povedano: Sedaj je pust pri kraju.« »Kapucinski ples« je doma tam na Južnem Tirolskem, kjer, prav tako kot na Cerkljanskem, spremlja pustna obredja. »Kapucinski ples« je bil v Cerknem že domala povsem pozabljen, ko je prišla ekipa etnografov ljudi spodbujati, naj ožive stara pustna obredja. Samo 82-letna »Tinčkova mat« ga je znala še zapeti.

Cerkljanski »laufarji« po pisanosti in slovesu nikoli niso dosegli ptujskih kurentov, toda morda bodo prav zato, ker so še danes umaknjeni očem v kotu med hribi, pristneje ohranili vez z davnino, ki jih je dala.

Peter Breščak

MED ROJAKI PO EVROPI

NOVO DRUŠTVO V AVSTRIJI

»FRANCE PREŠEREN« V LINZU

Sredi novembra preteklega leta, točneje 19. novembra 1978, je bil v Linzu v Avstriji ustanovni občni zbor novega slovenskega društva, ki si je izbralo ime po našem največjem pesniku Francetu Prešernu. V Linzu živi po podatkih, ki jih je zbralo tamkajšnje predstavništvo Ljubljanske banke, približno 400 slovenskih rojakov, ki so že dalj časa čutili potrebo po tesnejši medsebojni povezanosti.

Pri organizaciji novega društva v Linzu so s pridom uporabili tudi izkušnje lani spomladi ustanovljenega društva Oton Župančič v Salzburgu.

Ustanovni občni zbor društva France Prešeren v Linzu je sprejel program društvenega delovanja v prihodnje — poleg športnih sekcij, od katerih nogometna že tekmuje v ligi z drugimi jugoslovanskimi nogometnimi klubi v Avstriji, nameravajo ustanoviti tudi društveno knjižnico, po možnosti pa tudi pevski zbor in še kako drugo kulturno sekcijo. Po uradnem delu občnega zbora, ki ga je kot predstavnik republiške konference SZDL Slovenije pozdravil Tone Brož, je bila tudi proslava dneva republike. Za zabavo je skrbel ansambel Veseli planšarji.

Ansambel Veseli planšarji je dan pred tem sodeloval tudi na proslavi dneva republike pri društvu Oton Župančič v Salzburgu.

NOVA SLOVENSKA SIMFONIJA

DARILO SLOVENSKEMU KULTURNEMU DRUŠTVU NA DUNAJU

Poročali smo že, da se je mladi slovenski skladatelj Avgust Ipavec, ki živi na Dunaju, pridružil lanskoletni proslavi 200-letnice prvega vzpona na Triglav z veliko skladbo — glasbeno upodobitvijo slovenske gorske pravljičice Zlatorog v obliki simfonije za orkester, zbor in balet. Svojo skladbo je posvetil in poklonil slovenskemu kulturnemu društvu Ivan Cankar na Dunaju. Temu društvu, ki se ravno ne kopa v denarju, je tudi prepustil vse avtorske pravice in tako je društvo Slovencev na Dunaju tudi gmotno podprl.

Medtem je društvo 423 strani obsegajočo partituro že izročilo slovenskemu narodnemu gledališču v Ljubljani, kjer so zagotovili, da bodo delo vsekakor izvedli, vendar spričo njegove obsežnosti šele v prihodnji sezoni. Dirigiral bo Ciril Cvetko, koreografijo pa sta prevzela Pia in Pino Mlakar.

»Skladba Avgusta Ipavca je ogromno in zahtevno delo,« je izjavil direktor ljubljanske opere prof. Ciril Cvetko, »ki ga je treba skrbno pripraviti, preden pristopimo k vajam.«

Skladateljev dunajski profesor Alfred Uhl pa je dejal:

»Zlatorog je sinteza slovenske folklore in današnjemu svetu razumljive glasbe.«

SLOVENSKA PRIREDITEV V CHARLEROIJU VESELJE ZAKONA

18. novembra 1978 je slovensko kulturno društvo Jadran v Charleroiu organiziralo prireditev.

V programu so sodelovali učenci slovenske dopolnilne šole iz Roseliesa in Bruxellesa s kratko veseloigro v treh prizorih z naslovom Veselje zakona, za zabavo pa je igral ansambel Sirena iz Solingena v ZR Nemčiji.

OBČNI ZBOR IN NOVI PROSTORI

»LASTOVKA« V INGOLSTADTU IMA »GNEZDO«

Zares, člani Slovenskega kulturno-prosvetnega društva »Lastovka« v Ingolstadtu na Bavarskem so dobili toplo gnezdo na Kanalstrasse številka 6. Morda bi za zdaj bolj ustrezala beseda »gnezdece«, saj so od treh prostorov usposobili le enega, preostala dva bosta prišla na vrsto malce pozneje.

Prostor, ki je na voljo, že zdaj diha od domačnosti, še bolj pa bo, ko ga bodo do kraja opremili. To naj bi bila soba v slovenskem stilu, z izbranimi reprodukcijami del slikarja Maksima Gasparija, v katerem bi se rojaki počutili na moč domače. Sosednji prostor, prav tako v pritličju, je večji od že usposobljenega, največja pa je dvorana v prvem nadstropju, za katere ureditev bodo morali še posebno zavihati rokave in prispevati prenekatero uro prostovoljnega dela, da bo sposobna nuditi obiskovalcu to, kar od podobnega prostora pričakuje — udobje in domačnost. Pri urejanju prvega prostora, ki mu pravijo klubska soba, so člani s prostovoljnim delom storili marsikaj, zato zagotovo tudi v prihodnje ne bodo stali ob strani.

Za izročitev klubske sobe namenu so se v »Lastovki« lepo pripravili. V navzočnosti članov in gostov, med njimi konzula Vjekoslava Runje iz Münchna, Erne Brumen, Andreja Gerenčerja in drugih iz Pomurja, so prerezali pri vhodu trak in tako simbolično odprli sobo obiskom rojakov.

Slovensko kulturno-prosvetno društvo »Lastovka« v Ingolstadtu je po številu članstva med najmočnejšimi našimi društvi na tujem, če ni celo najbolj številno. Na občnem zboru, ki je bil po otvoritvi klubske sobe v bližnji sosesčini, v dvorani Konvikta na Bergbräustrasse številka 1, so povedali, da je v društvu aktivnih članov 445, z novimi prostori pa se obeta tudi plodnejše delo, saj bodo lahko zaživele razne sekcije, od katerih je že v sedanjih težavnih delovnih pogojih uspešno delovala literarna. Le-ta je za praznik »Lastovke« izdala peto številko društvenega glasila »Lastovka«, vsebina pa je pristrčna kot v prejšnjih štirih.

Občni zbor je potekal v navzočnosti blizu 200 ali morda celo več rojakov, pozdravili pa so ga predsednik občinskega sindikalnega sveta Murska Sobota Andrej Gerenčer, konzul Vjekoslav Runje in Milica Pukl, predstavnica dopisne delavske univerze »Univerzum« iz Ljubljane. Ob tej priložnosti je dobila »Lastovka« tudi lepo darilo, sliko z motivom iz domovine, delo akademskega slikarja Ladi-

slava Danče iz Murske Sobote. Slika bo krasila klubske sobe v novih društvenih prostorih.

Volitev na občnem zboru ni bilo, ker jih statut predvideva vsaki dve leti in bodo zato na vrsti prihodnje leto. Kljub temu pa naj povemo imena tistih, ki s svojim odborniškim delom skrbijo, da društvo tako uspešno napreduje. Predsednik je Zvone Kokalj, podpredsednik Tone Kranjčar in tajnica Lidija Kranjčar. Odborniki so: Marjana Bauman, Olga Kerčman, Ernest Kotlaj, Ivan Majcen, Ferdinand Repina, Vili Stegu in Slavko Zemljič.

Ne bi bilo prav, če ne bi omenili napredka slovenske dopolnilne šole, ki jo vodi učiteljica Olga Kerčmar in za katero ima veliko zaslug tudi društvo. V novih prostorih se bodo za mlade rojake odprle širše možnosti izvenšolskega dela. Tako bodo pod vodstvom režiserja Vilija Steguja že kmalu začeli pripravljati mladinsko odrsko delo, kar bo prav gotovo ugodno vplivalo na njihovo domovinsko vzgojo.

In končno še tretji praznični dogodek tisto soboto, to je 14. oktobra — tradicionalna vinska trgatav. Dvorana Konvikta je bila kar pretesna, mladi in starejši pari so se vrteli ob zvokih »Dobrih pajdašev« iz Murske Sobote, Rado Ferlan iz Škofje Loke pa je stresal iz rokava same vesele, da smeha ni bilo konca. Bogat srečelov je za lep čas zaposlil številne lovce na srečo, od katerih je bil seveda najbolj zadovoljen tisti, ki je »zadel« barvni televizijski sprejemnik!

Uvodni prispevek v društvenem glasilu, izpod peresa urednika Zvoneta Kokalja, se začena takole:

»Lastovka praznuje in mi vsi praznujemo z njo. Te dni bo minilo leto, odkar nas povezuje. Povezuje in dviga iz vsakdanjih skrbi ter nam daje upanje v lepši jutri!«

Da, kakšen bo jutri? Naj uporabim besede, kot jih je na občnem zboru izrekel Zvone Kokalj, tokrat kot predsednik društva:

»Nihče ni tako močan, da bi za vselej ostal »zdomec« za domovino in »gastarbeiter« za tujino. Zato se bomo zagotovo vrnil!«

E. Petrin

ENOTA NAGOLD PRI SKUD TRIGLAV NAJVEČJI PONOS — KLUBSKI PROSTORI

Enota Nagold pri slovenskem kulturno-umetniškem društvu Triglav, ki ima sedež v Stuttgartu, je bila ustanovljena pred tremi leti na pobudo slovenske učiteljice Dragice Nuncič. Društvo ima še enote Stuttgart, Sindelfingen in Reutlingen.

Nagold leži v Schwarzwaldju in je od Stuttgarta oddaljen 60 kilometrov. Naša enota šteje trenutno okrog sto članov. Glavnina članstva so Slovenci, 15 odstotkov pa tvorijo člani drugih jugoslovanskih narodnosti.

Enota Nagold ima kegljaško, izletniško, dramsko, namiznoteniško in šahovsko sekcijo, najaktivnejša pa je prva. Letos se je vključila v 2. jugoslovansko kegljaško ligo pokrajine Württemberg in zelo uspešno tekmuje; v dosedanjih sedmih srečanjih so naši kegljači ostali med 12 ekipami edini neporaženi.

V minulem letu smo bili aktivni na vseh področjih. Organizirali smo več proslav, bili na Trubarjevi proslavi v

Tübingenu in na 6. srečanju slovenskih društev v Frankfurtu. Po počitnicah smo organizirali že tretji tradicionalni piknik v Ebhausnu; zelo lepo je uspel, saj je bilo na njen več kot sto rojakov. Pohvaliti je prav tudi izletniško sekcijo. Njeni člani so bili na vseh večjih mednarodnih pohodih in prejeli za množično udeležbo več skupinskih nagrad.

V enoti pa smo danes najbolj ponosni na naše klubske prostore v Ebhausnu pri Nagoldu, v katere smo vložili več kot 2000 ur prostovoljnega dela. Površina vseh prostorov meri 140 kvadratnih metrov. V klubu imamo tudi barvni televizijski sprejemnik in video rekorder, kar nam omogoča, da lahko gledamo in poslušamo razne filme in kulturno informativne odaje, posnete na video kasetah v domovini, ki jih prejemo v informativno kulturnem centru v Stuttgartu.

V Nagoldu imamo tudi šolo za slovenski dopolnilni pouk, ki jo obiskuje 30 naših otrok iz vseh razredov. Učiteljica Helena Dajsinger se enkrat tedensko sreča z otroki; seveda je to premalo, zato prosimo starše, da naj v klub pripeljejo svoje otroke, da tudi oni vidijo filme in slišijo slovensko besedo.

V okviru praznovanja dneva republike smo organizirali veliko proslavo skupaj s šolo dopolnilnega pouka in prihod dedka Mraza za naše najmlajše. Sicer pa je pred nami še bogat kulturni in športni program za zimske mesece

Alojz Cilenšek, predsednik enote Nagold

GOSTJE IZ KAMNIKA LIRA NA OBISKU PRI LJUBLJANI V ESSNU

Pevski zbor Lira iz Kamnika je priredil oktobra koncert v Revir parku v Essnu; povabilo ga je slovensko-nemško prijateljsko društvo Ljubljana in gostom nudilo prijetno bivanje.

Dvorana, v kateri so nastopali gostje, je bila skoraj polna. Obiskovalci koncerta smo bili navdušeni nad petjem prelepih domačih pesmi. Po koncertu se je folklorna skupina zahvalila za nastop in zaplesala gostom na čast nekaj plesov, programu pa se je pridružila še skupina plesalcev Jugoslovanskega centra v Essnu.

Ob tej priložnosti je predsednik društva Heinz Sieger pozdravil vse navzoče, še posebej goste, predstavnika jugoslovanskega veleposlaništva in druge.

Za spomin je zbor Lira podaril društvu Ljubljana keramični krožnik, ki je bil posebej izdelan v ta namen: na njem je namreč naslikan del mesta Kamnika in zapisan datum dneva obiska v Essnu.

V Kamniku nimajo le pevskega društva, marveč tudi prvovrstno folklorno skupino. Gostje iz Kamnika, med njimi je bil tudi vodja omenjene folklorne skupine, so nam predlagali, da bi se skupine obeh mest tesneje povezale med seboj.

Gostje so bili zelo zadovoljni z organizacijo obiska, saj je društveni odbor skrbel zanje in jih spremljal ves čas od prihoda v glavno porursko mesto pa do odhoda. V tem smislu je tudi govoril vodja pevskega zbora prof. Čebul.

Gostom se je zahvalila za obisk Joža Sieger in dejala med drugim tudi tole:

»Nimam besed zahvale za lepe užitke današnjega večera. Prišli ste iz drage nam domovine, zapeli ste nam in nam tako pričarali košček domače zemlje. In naše misli so hitele domov. Hvala vam za vašo pesem, mi pa vam želimo še mnogo lepih trenutkov na gostovanju po Nemčiji. Po-vejte doma, da nas je tukaj mnogo, ki še nismo pozabili domovine.«

Maja Dölle, tajnica društva Ljubljna

MANNHEIM V ZRN OB KRANJČEVEM JUBILEJU

Slovensko kulturno-prosvetno društvo v Mannheimu je 11. novembra organiziralo prireditev v počastitev 70-letnice rojstva slovenskega pisatelja in akademika Miška Kranjca.

Na prireditvi so predvajali tudi film *Povest o dobrih ljudeh*, ki je bil posnet po Kranjčevem romanu, imeli pa so tudi priložnostno razstavo.

Udeleženci slavlja so bili številni rojaki iz različnih krajev pokrajine Baden-Württemberg, ki so ob koncu poslali Mišku Kranjcu v domovino pozdravno pismo.

SINDIKALNO PODROČJE VARSTVO MLADIH

Po anketi zveze sindikatov v ZR Nemčiji je v tej deželi zaposlenih okrog 169 tisoč jugoslovanskih delavcev in delavk, ki še niso dopolnili 29 let starosti. Značilno je, da je od tega 59 odstotkov moških in 78 odstotkov žena nekvalificiranih.

Zavoljo tega so v Beogradu zasedali predstavniki obeh dežel in izdelali predlog skupnega dokumenta o stanju jugoslovanske mladine v ZR Nemčiji in načinu, kako ga izboljšati.

Predvsem bo nujno poskrbeti za več izobraževalnih možnosti kot obstajajo. Mladi ljudje bi naj smotrneje izkoriščali svoj prosti čas, klubi pa naj bi bili bolje organizirani, a za to potrebujejo več denarja.

Poseben problem je šolanje otrok jugoslovanskih delavcev v tujini. Na tujem je okrog 46 tisoč jugoslovanskih šolarjev, od teh jih 8 tisoč ne obiskuje nemških šol. Predlog dokumenta se zavzema za dopolnilno šolanje v materinščini zavoljo ohranjanja vezi z domovino in lažje vrnitve domov.

O tem predlogu bo še razpravljala stalna mešana komisija obeh prizadetih dežel.

PRIDOBITEV ZA VSE

V jugoslovanskem kulturno informativnem centru v Stuttgartu so odprli nove prostore s površino 700 kvadratnih metrov.

Center ima galerijo, dvorano za razstave in druge kulturne prireditve.

NOVOST ZA ROJAKE JUGOSLOVANSKI CENTER V MÜNCHNU

V Münchnu, kjer začasno živi približno 60.000 jugoslovanskih državljanov, so odprli nov kulturni center jugoslovanskih klubov, ki je največji v ZR Nemčiji.

Objekt je v prenovljeni večnadstropnici blizu mestnega središča. V njem so na površini 2000 kvadratnih metrov prostori za kulturne, družabne in športne prireditve.

Finančno pomoč za prenovitev tega centra so prispevali bavarsko ministrstvo za delo, mesto München ter jugoslovanske delovne organizacije in državljani. Največji delež so prispevali naši ljudje, ki so prostovoljno sodelovali pri urejanju objekta.

SEMINAR ZA PREDSTAVNIKE SLOVENSКИH DRUŠTEV IN UČITELJE NA ŠVEDSKEM ODLOČILNI POMEN DRUŠTEV

V Viskadalenu blizu Göteborga na Švedskem je bil v dneh od 27. do 29. oktobra 1978 seminar za predstavnike slovenskih društev in slovenske učitelje na Švedskem. Seminar sta organizirala Delavska univerza v Göteborgu in koordinacijski odbor slovenskih društev na Švedskem, prisostvovali pa so mu tudi predstavnik Jugoslovanske zveze na Švedskem, jugoslovanski diplomatski in konzularni predstavniki iz Stockholma in Göteborga ter člani slovenske delegacije, ki so jo sestavljali Jože Hartman in Marko Pogačnik kot predstavnika koordinacijskega odbora republiške konference SZDL za vprašanja naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini, Lojzka Virtič, svetovalka republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje, ter dr. Lev Svetek, vodja službe za izvajanje konvencij pri Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji. Seminar je obravnaval vprašanja vključevanja naših delavcev v življenje in delo na Švedskem, njihovem položaju v švedski družbi, še posebej pa ohranitev njihove nacionalne samobitnosti ter dopolnilni pouk njihovih otrok v slovenščini, ne nazadnje pa tudi njihove pravice iz socialne varnosti iz dela in po delu na Švedskem in v Jugoslaviji ter po vrnitvi v domovino. Na koncu je imel koordinacijski odbor slovenskih društev na Švedskem še redni sestanek, ki je zajel vsa organizacijska in finančna vprašanja, s katerimi se ukvarjajo ta društva kot žarišča delovanja naših rojakov na Švedskem. Pripomniti je treba, da je na seminarju sodelovala tudi predstavnica švedske delavske univerze v Göteborgu, ki je dala na voljo tudi prostore, kjer se odvijajo seminarji za švedske sindikalne in druge aktiviste.

Na Švedskem, kjer je po najnovejših podatkih okrog 40.000 Jugoslovancev (od teh 6 do 7 tisoč Slovencev), deluje trenutno 110 jugoslovanskih društev, od tega 10 slovenskih. Skoraj vsa so včlanjena v Jugoslovansko zvezo s sedežem v Stockholmu, razen dveh (v Olofströmu in Malmöju). Jugoslovani imajo na Švedskem preko 5.000 otrok, ki živijo z njimi v tej državi, od tega je okoli 350 slovenskih otrok. Ti predstavljajo drugo generacijo naših ljudi na Švedskem, ki je najbolj izpostavljena asimilaciji, ta težnja pa je na Švedskem zelo zaznavna. Jugoslovanska psihologinja iz Stockholma je navedla troje najbolj zavratalnih momentov, ki vplivajo na slabljenje nacionalne zavesti jugoslovanskih otrok na Švedskem:

— otroci jugoslovanskih delavcev se odtujujejo od staršev zaradi njihove prezaposlenosti;

— stanovanja za tuje (tudi jugoslovanske) delavce leže v glavnem v oddaljenih predmestjih in nimajo profila družinskih stanovanj;

— starši se vozijo na delo daleč iz predmestij in na voznji izgubijo še tisti del časa, ki bi ga lahko posvetili otrokom.

Poleg tega je psihološka raziskava pokazala, da tuji delavci na Švedskem nimajo stika s šolami niti z vrtni, zato so otroci še bolj prepuščeni vplivu novega okolja, jezika in mentalitete. Tuji otroci so manj samozavestni od švedskih otrok, posebno v višjih razredih, ko se švedski otroci že zavedajo prednosti jezika, ki ga govorijo, ter pripadnosti švedski družbi, ki se seveda smatra za superiorno nasproti priseljencem. Tudi le malo jugoslovanskih otrok — komaj 6 % — nadaljuje študij v švedskih srednjih šolah, ki bi jim prinesle višji položaj v švedski družbi, zato ostajajo zanje na voljo le manj kvalitetna, torej tudi manj plačana dela.

Na seminarju je bilo ugotovljeno, da bi bila rešitev za te otroke v »aktivni dvojezičnosti«, kar pomeni, da bi moral otrok aktivno obvladati hkrati oba jezika: švedski in materni jezik. Tak sistem vlada na Švedskem pri Fincih in Laponcih, v Sloveniji pa je uveljavljen v Prekmurju med slovenskimi in madžarskimi otroki. Tudi švedske oblasti ne kažejo za ta sistem posluha, niti za učitelje tujih jezikov, ki bi prihajali iz matičnih držav (torej iz Jugoslavije). Jugoslovanskim otrokom so dale na razpolago samo po dve uri dopolnilnega pouka slovenščine (oziroma drugih jugoslovanskih jezikov) na teden, in sicer zunaj rednega pouka, tako da je dopolnilni pouk tem otrokom še teže dosegljiv.

Tako je seminar izzvenel v ugotovitvi, da je prav od slovenskih društev na Švedskem odvisno, ali bodo slovenski otroci ostali Slovenci in ohranili svoj materni jezik, po drugi strani pa naj bi se ti otroci bolj vključevali v letovanja in zimovanja v Sloveniji, kjer bi med svojimi vrstniki iz Slovenije govorili slovensko, si z njimi dopisovali, obiskovali in tudi tako ohranili stike z domovino. Vztrajati bi bilo treba na tem, da bi slovenski učitelji prihajali iz Slovenije, da bi na ta način lahko posredovali otrokom na Švedskem našo današnjo jugoslovansko stvarnost, naše pridobitve in naš pogled na svet. Za primer vrnitve v domovino pa bi bilo potrebno priznati v tujini pridobljeno šolsko in strokovno izobrazbo tudi za zaposlitev v domovini, jim pri vključevanju v slovenske šole dajati posebno pomoč, še posebej tistim, ki so že delno pozabili svoj materni jezik.

Vrsta vprašanj je bila na seminarju postavljena tudi s področja socialne varnosti naših delavcev, začasno zaposlenih na Švedskem, posebno v zvezi z obstoječo konvencijo o socialni varnosti med Jugoslavijo in Švedsko iz leta 1968. Tu so bila vprašanja, kako vpliva na te pravice pridobitev švedskega državljanstva, kako je z otroškim dodatkom za otroke, ki ostanejo v domovini ali odidejo na šolanje v domovino, transferiranja švedskih pokojnin (nacionalne in dopolnilne) v Jugoslavijo, učinkovanje določil konvencije za nazaj, popust na jugoslovanskih železnicah za uživalce sorazmernih jugoslovanskih pokojnin, ki živijo na Švedskem, in podobno. Na vsa postavljena vprašanja so dobili naši delavci pojasnila s strani strokovnjakov, ki so sodelovali v slovenski delegaciji.

Seminar v Viskadalenu je bil velikega pomena tako za predstavnike slovenskih društev na Švedskem, kakor tudi za slovenske učitelje in učiteljice, ki poučujejo slovenske

otroke. Seveda bo treba še naprej reševati nakazana vprašanja, saj obstaja na Švedskem očitna tendenca po čim popolnejši vključitvi naših ljudi v švedsko okolje, v švedsko miselnost in na koncu tudi v švedsko državljanstvo.

dr. Lev Svetek

GLASILA IN IZOBRAŽEVANJE NA ŠVEDSKEM JE ŽIVAHNO

S Švedskem smo pred nekaj tedni prejeli v oceno in branje prvo številko glasila tamkajšnjih slovenskih učencev. Imenuje se NAŠ GLASEK, uredila pa ga je učiteljica RAJA Pišler, ki poučuje slovenske otroke v Stockholmu.

Vsebina Našega Glaska je prav prijetna: slovenski otroci iz Göteborga z okolico, Köpinga, Olofströma in Stockholma z okolico pristrčno pripovedujejo o minulih počitnicah v domovini, najljubših živalih, šoli in starših, zanimivo odgovarjajo na anketna vprašanja in nas zabavajo s posrečeno izbranimi smešnicami. Tudi rišejo in to počno prav lepo.

Razveseljivo je, da se nam v Našem Glasku predstavljajo tudi učiteljice, ki z mnogo prizadevnosti vodijo pouk slovenskega dopolnilnega šolanja na Švedskem.

Pri koordinacijskem odboru slovenskih društev na Švedskem so osnovali komisijo za kulturo. Skrbela bo za večjo aktivnost in višjo kakovost kulturnih dejavnosti slovenskih društev. Njene člane bo povezoval in vodil Marjan Kramaršič, ki bo hkrati zadolžen za koordinacijo tovrstnega dela z domovino.

Pri istem odboru je nastala tudi športna komisija: zavoljo boljšega povezovanja med posameznimi društvi, organiziranja prijateljskih srečanj in seveda tudi zavoljo večje tovrstne aktivnosti in njene kakovosti.

Naslednja novost: pri zvezi združenj in klubov Jugoslovancev na Švedskem so v okviru šestih stalnih komisij ustanovili komite jugoslovanskih žena. Njegova predsednica je Rajna Sumonovska-Habić, ki vodi dopolnilni pouk makedonskega jezika v Helsingborgu. Osnovna naloga novoustanovljenega komiteja je izobraževanje jugoslovanskih žena na delu v tujini. Precej jih je namreč tamkaj nepismenih in le malo jih je opravilo osnovnošolsko šolanje. Zavoljo uspešnejšega delovanja pa so pri omenjenem komiteju ustanovili tudi nekaj regionalnih sekcij, tako v Stockholmu, Malmöju in Göteborgu.

Zabeležiti velja še tole: slovenske potovalne agencije, mestna konferenca SZDL Ljubljana in Ljubljanska banka organizirajo zimske počitnice za otroke slovenskih družin na Švedskem.

Počitnikovali bodo predvidoma v drugi polovici februarja in prvi teden v mesecu marcu.

ŠIŠKA — OLOFSTRÖM PRIJATELJSKE VEZI

SKD Slovenija iz Olofströma je navezalo tesne stike z občino Ljubljana — Šiška, da bi laže sodelovala na področju kulturnih dejavnosti in povezave med šolarji v domovini in njihovimi vrstniki v Olofströmu. Ljubljana — Šiška bo predvidoma postala v Olofström strokovnjaka za ljudske plese.

Podobne stike namerava vzpostaviti tudi slovensko društvo v Halmstadu z občino Ravne na Koroškem.

TEŽAVE S ŠOLANJEM NA ŠVEDSKEM PREMALO ZANIMANJA

Na Švedskem je kar precej slovenskih šoloobveznih otrok in z vsakim letom jih je več. Iz pogovora z nekaterimi starši teh otrok sklepam, da ti niso preveč zadovoljni z vzgojo in izobraževanjem, niti s splošnim življenjskim okoljem, ki ga nudi švedska družba njihovim otrokom.

To nezadovoljstvo se poveča posebej takoj po povratku s počitnic v domovini. Starši primerjajo doma tukajšnje učne načrte z domačimi, se pogovarjajo s starši, ki žive doma in ocenjujejo način življenja in življenjske cilje mladine, ki živi v Sloveniji in se nauči več kot tukaj, obenem pa bolj smiselno uporabi prosti čas. Nekaj je tudi družin, ki se prav zaradi različnih nazorov o švedski vzgoji in šolstvu odločajo za povratek v domovino.

Jasno je, da sta si vzgojnoizobraževalna sistema domovine in Švedske različna. Toda da bi otroci uspevali tudi tukaj, morajo med drugim dobro obvladati materni jezik. Statistični podatki kažejo, da je vedno več otrok priseljencev, ki imajo nižjo izobrazbo kot otroci domačinov in so tako izločeni iz normalnega toka življenja. Vzroki za takšno stanje so v prevladujoči integracijski liniji, ki ima za končni cilj asimilacijo ne pa identifikacijo s kulturo, iz katere človek izhaja.

Otroci, ki jim ne damo možnosti, da bi se naučili materinščine, so čustveno in kulturno obubožani.

Slovenski dopolnilni pouk na Švedskem obiskuje manj kot polovica slovenskih otrok. Temu ni vzrok samo geografska raztresenost slovenskih rojakov in pomanjkanje učiteljev, temveč tudi slabo zanimanje nekaterih staršev. Ne zavedajo se obveznosti in odgovornosti do svojih otrok niti pravic, ki jim jih daje švedski zakon.

Seveda ni sedanjí sistem dopolnilnega pouka najboljši, saj večkrat otrokom odpadejo predmeti, ki so jim najljubši. Toda upajmo, da bo tudi to vprašanje v doglednem času rešeno v korist otrokom. Do takrat pa potrebujejo otroci vso pomoč tudi doma in žrtvovane ure staršev ter majhne odpovedi naraščanja materialnega blagostanja bodo nekoč bogato poplačane.

SKD PLANIKA JE SLAVILO KULTURNI VEČER OB 100-LETNICI OTONA ŽUPANČIČA

SKD Planika v Malmöju je 14. oktobra priredilo kulturni večer v počastitev 100-letnice rojstva slovenskega pesnika Otona Župančiča. Prireditelj je obiskalo 70 rojakov, med njimi je bil tudi konzul iz Malmöja Jože Bubaš.

Predsednica društva Planika Marjeta Isaevska je pozdravila navzoče in jim zaželela dobrodoščilo. Prenesla je pozdrave prejšnjega predsednika Jožeta Myndla, ki je nehal predsednikovati po treh in pol letih. Ob tej priložnosti so se mu člani zahvalili za ves trud, ki ga je poklanjal društvu.

Potem je trinajstletna Suzana Pucko spregovorila nekaj besed o življenju in delu Otona Župančiča. Dejala je, da se je pesnik loteval tudi drugega dela in je kot odlični poznavalec slovenskega jezika bogatil slovenski besedni zaklad.

Otroci SKD Planika ob proslavi v spomin Otonu Župančiču v Malmöju

Ansambel VIKIS na jesenski vinski trgatvi v Köpingu

V kulturnem sporedu, ki ga je sestavljalo štirinajst točk, so nastopili pevski zbor, instrumentalni trio in otroške skupine z različnimi recitacijami in pesmimi.

Program je povezoval Jože Bergoč.

Po končanem kulturnem sporedu, ki je trajal eno uro, se je pričela slovenska veselica, na kateri je igral ansambel Martina Pečovnika iz Hälsingborga.

Ivan Pucko

ANSAMBEL VIKIS NA ŠVEDSKEM VINSKA TRGATEV V KÖPINGU

14. oktobra smo imeli v Köpingu na Švedskem tradicionalno vinsko trgatve. Pravzaprav imamo trgatve vsako leto, vendar je bila letos drugačna, namreč — boljša.

Ob 20. uri je bila dvorana že polna, zasedeni so bili tudi rezervni stoli in mize. »Trgači« so prišli iz bližnjih in daljnih krajev in tudi 100 do 150 km dolga pot ni bila ovira za pot v Köping na zabavo.

Že s prvo slovensko polko uro pred pričetkom se je dvignilo razpoloženje občinstva in je vedno bolj naraščalo v pravo, iz srca izvirajoče veselje. Köpinžani smo imeli polne roke dela, vendar je šlo kar samo od rok. Ni nam bilo težko delati, saj smo bili veseli ob zadovoljstvu drugih. Urin kazalec je že zabredel globoko v novi dan, polke, valčki in tudi ples z metlo pa so se vrstili eni za drugimi.

Kaj je bila »krona« letošnje vinske trgatve v Köpingu? To je bil znani slovenski ansambel VIKIS iz Hästvede. Tem požrtvovalnim fantom in njihovi pevki se zahvaljujemo za lep večer! Hvala vam, Vikisi, za razumevanje naših želja in problemov! Petsto kilometrov dolga pot do Köpinga, skoraj nepretrgano igranje in utrujenost jim niso bile ovire, da bi nas po domače ne razvedrili.

Prav tako hvala vsem obiskovalcem zabave. Še pridite in še druge prijatelje povabite s seboj!

Slovenci iz Köpinga

Oktet Lipa iz Landskrone

Trio sester Budja

Otroški zbor Valovi iz Landskrone

ŠE ENKRAT — VINSKA TRGATEV »VIKIS« V KÖPINGU

14. oktobra 1978 je ansambel VIKIS gostoval v Köpingu, v tamkajšnjem klubu na vinski trgatvi.

Dolga je bila pot do njih, vendar se je poplačala, kajti spoznali smo ljudi — s srcem Slovence. Razumeli so nas, da smo bili utrujeni od dolge poti, kar pa smo hitro pozabili. Nismo samo igrali, z njimi smo se tudi veselili. Pokazali so, da s svojim klubom predstavljajo slovensko manjšino, ki živi in trdo dela v tem oddaljenem tujem mestu.

Ne samo ansambel VIKIS, pač pa vsi ansambli tu na Švedskem si potihem želimo, da bi bila naš trud in delo za slovensko melodijo in šego poplačana s kančkom dobrega razumevanja.

Ansambel se med drugim zahvaljuje družinama ZUPEN in BREZNIK, pri katerih smo prenočili, jaz pa še družini MEGLIČ, kjer sem preživel nepozaben nedeljski dan.

M. Pukmeister, ansambel VIKIS

Občni zbor SD Planika v Winterthuru: desno je generalni konzul Bljakaj s člani konzulata

DVA JUBILEJA V LANDSKRONI LIPA SE RAZCVETA

Upravni odbor slovenskega kulturnega društva Lipa v Landskrone se sestaja redno enkrat na mesec ter razpravlja o tekočem društvenem delu in načrtuje bodoče prireditve. Vse društvene sekcije še niso zaživele tako, kot bi pričakovali, upamo pa, da bo delo kmalu popolnoma steklo. Športna sekcija se ukvarja največ z namiznim tenišom, šahom in biljardom, velike uspehe tako med slovensko kakor med švedsko publiko pa žanje moški oktet Lipa, ki ga sestavljajo: Slavko Dolničar, Milan Brglez, Ivan Nabernik, Andrej Lazukič, Poldi Karlin, Slavko Turk in Zvonko Bencek ter pevovodja Tomo Vitanc. Ob nastopih se jim pogosto pridruži tudi trio sester Budja. Zboru se je preteklo jesen pridružil tudi Drago Kostanjevec, ki je tudi vodja športne sekcije v društvu. Redno nastopa tudi ansambel Lastovke, ob priložnostih pa se predstavitva publikli še ansambla Martina Pečovnika in Vikis.

V začetku decembra smo v Landskrone proslavili dva lepa jubileja: minilo je leto dni, odkar sta pod okrilje Lipine krošnje stopila društvo Slovenija in klub Triglav, obenem pa smo počastili tudi desetletnico nekdanjega Triglava, ki je bil prvi zametek slovenskega društvenega življenja v Švedskem.

Avgušтина Budja

15-LETNICA JUGOSLOVANSKEGA KLUBA ZÜRICH POMEMBEN JUBILEJ

Naše najstarejše društvo v Evropi jugoslovanski klub Zürich je v kongresni dvorani züriškega hotela International slavilo svojo 15-letnico. Proslavi so prisostvovali razen članov in prijateljev društva tudi predstavniki jugoslovanskega veleposlaništva, generalnega konzulata in pomembnih državnih in gospodarskih organizacij v Švici in domovini.

V uvodnem govoru je predsednik društva dr. Slobodan Janacković spregovoril o doslej opravljenem delu in se zahvalil vsem, ki so v teh letih z denarjem in delom pripomogli h kakovostni rasti klubskega življenja.

V kulturnem sporedu so nastopili gosta iz domovine in znana dramska umetnika Olivera Marković in Milan Puzić ter Mladen Rodella, ki je zapel lastno skladbo, napisano prav za jubilej.

Breda Cechich — Stepič

OBČNI ZBOR SD PLANIKA PRIPRAVE ZA JUBILEJNO LETO

Občnega zbora slovenskega društva Planika v Winterthuru se je udeležil tudi generalni konzul Bljakaj iz Züricha s še nekaterimi konzularnimi predstavniki.

V svojem poročilu je predsednik društva Marko Urbas poudaril nujno po večji aktivnosti sekcij, gospodar društva pa se je zahvalil članu Antonu Romihu za veliko število podarjenih knjig, s katerimi je obogatil društveno knjižnico.

Ker je bilo pred kratkim zaključeno društveno kegljaško tekmovanje za leto 1978, je predsednik podelil diplome zmagovalcem, prehodna pokala pa Zdravku Odru in Mariji Kerudl.

Ob koncu so izvolili nov upravni odbor; predsedništvo so ponovno zaupali Marku Urbasu, ostali člani upravnega odbora pa so postali Alojz Dolinšek, Alojz Špur, dr. Ludvik Smrekar, Rozika Kranjc, Maks Sirko, Boris Rot, Zlatko Lončar, Oto Čerček in Martin Janc.

Predsednik Urbas je še spomnil člane, da je leto 1979 jubilejno leto društva, saj bo obhajalo svojo petletnico, zato bo upravni odbor storil vse, da organizira kakovostne prireditve jubileju v čast.

Breda Cechich-Stepič

SLOVENSKO DRUŠTVO PLANIKA V WINTERTHURU VINSKA TRGATEV 1978

V veliki dvorani Neuwiesdenhofa v Winterthuru je bila 7. oktobra tradicionalna vinska trgatev, tokrat najdaljša in najuspešnejša od dosedanjih.

Iz domovine je zbrane goste, ki so do zadnjega kotička napolnili dvorano, pozdravil Dušan Kompare, dobrodoščilo pa je izrekel predsednik društva Marko Urbas.

Letošnja vinska trgatev je bila tudi najtežja, saj so viseli grozdi tokrat precej više kot doslej in so morali plesalci s športno spretnostjo dvigovati plesalke, da so jih dosegle.

Ples in veselo razpoloženje sta trajala do jutra, ko je bilo za slovo še kegljanje, pred glavno železniško postajo v Winterthuru pa je zadonela še slovenska pesem ob spremljavi harmonikarja iz Selške doline.

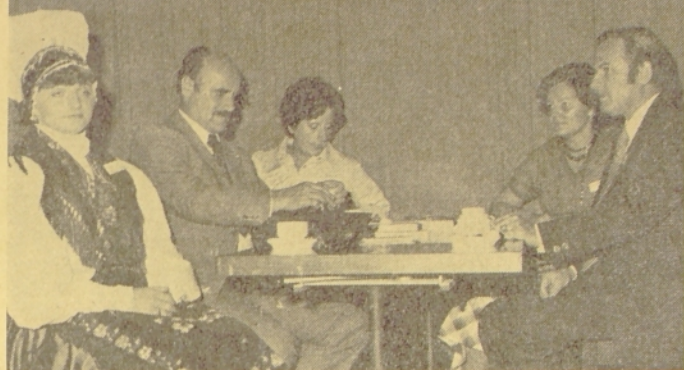
Breda Cechich-Stepič

IZ DEJAVNOSTI SPD TRIGLAV POHOD V ENGADIN

Dvodnevne pohoda v Engadin, ki ga je 14. in 15. oktobra 1978 organiziralo SPD Triglav v Švici, se je udeležilo 18 članov in dva otroka.

Od Züricha do Chura smo potovali z brzcom, od tod naprej pa z Rätischer Bahn, ki nas je po dvehurni vožnji skozi slikovito pokrajino preko viaduktov, tunelov in zavojev pripeljal do St. Moritza. Do Silvaplane in Surleja smo potovali z avtobusom, na Corwatsch 3304 metrov visok pa nas je potegnila žičnica.

Pogled od tod očara slehernega obiskovalca. Naravnost pod nami se strmo vzpenja Bianco grad in vrh Bernine 4049 metrov, Piz Roseg 3937 metrov in na levi Morte-

Posnetek z izredno uspelega slovenskega plesa v Thayngenu, v Švici, ki je bil 9. septembra

Podpredsednik slovenskega izvršnega sveta Zvone Dragan je med svojim uradnim obiskom Švice (o tem smo že poročali) sprejel tudi naše rojake, ki so začasno zaposleni v tej državi. Sprejem se je razvil v živahen razgovor o problemih naših rojakov v Švici. Na sliki: posnetek s srečanja v Winterthuru

ratsch 3751 metrov s svojo steno. Ledenika Tschierva in Roseg zaključujeta ta pogled tam daleč spodaj v dolini, kjer se bleščijo zlatorumeni macesni v jesenskem soncu.

Preko Fuorde Surleja (2755 m) smo se nato spustili v dolino Roseg, kjer smo pospravili večerjo in zajtrk v hotelu Rosegletscher. Tu smo prenočili.

Naslednji dan so nas s konjsko vprego pripeljali do Pontresine. Zobata železnica nas je pripeljala do Bernina Scot. Tu je izhodiščna točka za krajše izlete. Lahko greste na Piz Lagalb (2959 m), kjer je Alpinarium, ali do Alp Grüm. Vendar je bil naš cilj Diavolezza (2973 m), do kamor smo prišli z žičnico. Tudi tu je razgledna točka in čudovit pogled prav nič ne zaostaja za onim iz Corwatscha. Naravnost pred nami se bohoti vsem znani Piz Palü (3905 m), Bellavista na desni Piz Bernina in na levi Cambrena s svojimi 3600 metri. Nekateri so odšli na Mont Pers in na ledenik, drugi so pa le tiho občudovali te bisere Engadine.

Imeli smo dva čudovita dneva, ki ju ne bomo nikdar pozabili.

Roman Kranjc, SPD Triglav, Zürich

KLUB DRŽAVLJANOV SFRJ V THUNU SLAVILI SO DAN REPUBLIKE

V veliki dvorani hotela Freienhof v Thunu v Švici je klub državljanov SFRJ že sredi novembra proslavil dan republike.

V zabavnem delu je nastopil ansambel iz domovine JU 4 pod vodstvom Mirka Romića, hotelska kuhinja je stregla z domačimi jedmi, klub pa je za vesele ure priredil tudi bogato tombolo.

PARTIE EN FRANÇAIS

RELATIONS YUGOSLAVIE — VATICAN

Après plus de quatre siècles, le trône pontifical a été occupé par un homme qui n'est pas de nationalité italienne; pour la première fois dans l'histoire de l'Eglise catholique, son chef est un Slave, un Polonais. De plus, le nouveau pape est venu d'un Etat socialiste de l'Europe de l'Est, ce qui signifie qu'il a vécu et oeuvré dans un milieu matériel et spirituel qui diffère essentiellement de celui de l'Italie ou d'autres pays de l'Europe de l'Ouest.

Il y a donc du nouveau et il ne manque pas non plus de matière à réflexion et à discussion en ce qui concerne les conséquences possibles de cette situation. Les changements au Vatican, surtout de l'ordre de l'élection d'un cardinal polonais à la papauté, touchent évidemment aussi la Yougoslavie, où une bonne partie de la population, avant tout en Slovénie et en Croatie, est de religion catholique. Les relations avec l'Eglise sont donc une des questions importantes de la politique intérieure, qui est évidemment étroitement liée aussi avec l'état des relations entre la Yougoslavie et le Vatican.

Nous pouvons estimer que celles-ci sont normales et bonnes. Dès 1966, la Yougoslavie et le Vatican ont signé une convention qui règle leurs relations sur la base du principe que l'activité de l'Eglise en Yougoslavie est tout à fait libre, mais qu'elle ne doit pas intervenir dans les affaires politiques. On a alors établi aussi des relations diplomatiques et la Yougoslavie est, à côté de Cuba, l'unique Etat socialiste qui ait des relations diplomatiques complètes et normales avec le Vatican.

Une telle politique raisonnable et réaliste est manifestement à l'avantage des deux parties et de tous les intéressés. L'Eglise peut accomplir en paix sa mission religieuse (en Yougoslavie il y a 30 écoles catholiques et 24 journaux catholiques) et les croyants peuvent vivre et agir à part entière et à égalité de droits dans tous les domaines de la vie socio-politique, économique, culturelle et autre, sans être empêchés ou lésés à cause de leur conviction religieuse. Il faut dire aussi qu'au cours des dernières années, par sa politique de nomination des évêques, par la règlement des affaires territoriales d'église à la frontière entre la Yougoslavie et l'Italie et par quelques autres actes, le Vatican a montré qu'il estimait les bonnes relations avec la Yougoslavie et la politique yougoslave envers l'Eglise. Cela est d'autant plus appréciable qu'il y a eu après la guerre une période où il y eut, aussi bien dans les relations entre la Yougoslavie et le Vatican que dans les relations entre le pouvoir populaire et l'Eglise, bien des questions en suspens qui provoquaient des tensions.

La plupart des Etats socialistes, parmi lesquels certains, comme par exemple la Pologne, la Tchécoslovaquie et la Hongrie, sont en majeure partie catholiques, n'ont pas précisément réglé leurs relations au mieux avec le Vatican, et aussi à l'intérieur il y a par endroits pas mal de tension entre l'Eglise et le pouvoir. L'élection d'un dignitaire ecclésiastique d'un de ces Etats socialistes comme chef de l'Eglise catholique et du Vatican revêt donc une importance particulière justement pour les rapports entre le Vatican et l'Eglise en son entier et les Etats socialistes. De nombreux commentateurs et connaisseurs de la politique du Vatican estiment que l'élection d'un Polonais comme pape promet que dorénavant le Vatican s'occupera avec plus d'ardeur encore du monde dit communiste, qu'il s'intéressera plus activement encore à la situation et aux droits des croyants dans les Etats socialistes et qu'il essaiera de s'y assurer une plus grande influence encore.

Sur ce point les opinions des observateurs sont assez homogènes, tandis qu'en ce qui concerne les conséquences de l'intérêt plus grand probable du Vatican pour l'Est, les prévisions diffèrent considérablement. Certains pensent que «l'ouverture» attendue du Vatican vers l'Est améliorera les relations entre les Etats socialistes de l'Est et le Vatican, alors que

d'autres sont de l'avis que l'intérêt accru du Vatican pour l'Est pourrait provoquer de nouvelles complications entre l'Eglise et l'Etat dans ces pays.

Mais pour le moment ce ne sont là que des conjectures. Il est vrai, cependant, qu'avec la personnalité du nouveau pape précisément dans ce domaine est survenue une situation tout à fait nouvelle qui n'a pas de comparaison appropriée dans le passé et il n'y a pas non plus d'expériences du genre.

En ce qui concerne la Yougoslavie à ce sujet, nous pouvons seulement dire que nous espérons que le nouveau pape poursuivra la politique de ses prédécesseurs qui était fondée sur de bons rapports entre la Yougoslavie et le Vatican et sur le respect mutuel.

Janez Stanič

DES CONTACTS PLUS ÉTROITS AVEC LE MONDE

Au 9e congrès de l'Union des Syndicats de Slovénie, auquel ont assisté en plus des hôtes du pays et de l'étranger 450 délégués, ont été évalués les résultats des activités des quatre dernières années et reçues les résolutions pour l'activité ultérieure dans le développement des relations socio-économiques autogestionnaires et du système politique de l'autogestion.

Dans son rapport, Vinko Hafner a constaté un grand progrès dans l'affirmation des nouveaux rapports et l'amélioration du niveau de vie des travailleurs. Il a attiré l'attention sur les tâches des syndicats dans la stabilisation de l'économie, l'accroissement de la productivité, l'introduction du travail scientifique et de recherche dans l'économie et sur la nécessité de liaisons plus étroites avec les mouvements syndicaux et ouvriers par le monde.

Le Congrès a élu un conseil de 85 membres, le président est de nouveau Vinko Hafner, le vice-président Miran Potrč et le secrétaire Ivan Godec.

LA SITUATION DES TRAVAILLEURS YUGOSLAVES

En octobre dernier, la RFA reçut en visite officielle une délégation de la Conférence fédérale de l'Alliance Socialiste des travailleurs de Yougoslavie, qui s'y entretint surtout de la situation des travailleurs yougoslaves employés dans ce pays. On constata que la situation juridique et sociale de nos compatriotes y est un peu plus sûre, mais qu'il existe encore des problèmes qu'il faut régler au plus vite.

La délégation yougoslave s'entretint avec des représentants du parti social-démocrate, avec la vice-présidente du Parlement, Anna-Maria Renger, et avec les autorités compétentes elle s'entretint spécialement des problèmes de l'enseignement, de l'instruction et de l'emploi des jeunes — des enfants de nos travailleurs.

LA SITUATION JURIDIQUE DES COMMUNAUTÉS RELIGIEUSES

Les trois chambres de l'Assemblée slovène ont discuté à leur session d'automne de l'application de la loi sur la situation juridique des communautés religieuses en RS de Slovénie. Dans le rapport il a été dit que les conditions sont bonnes dans ce domaine et qu'il n'y a là ni plus ni moins d'égalité en droits que dans les autres domaines de la vie socio-politique. Les relations entre notre société autogestionnaire et l'Eglise catholique dans notre république sont réglées d'une manière satisfaisante et continuent à bien se développer. Les commissions communales pour les relations avec les communautés religieuses devraient cependant s'engager davantage à la solution de ces questions.

PRAZNO- VANJE POMLADI

NOV SLOVENSKI FILM

Najnovjši slovenski celovečerni igrani barvni film z naslovom Praznovanje pomladi je doživel svojo prvo javno predstavitev na jubilejnim 25. festivalu jugoslovanskega igranega filma v Pulju. V zadnjih mesecih pa je bil predvajan že v številnih naših krajih.

Scenarist Franček Rudolf je segel v čas vladavine cesarice Marije Terezije. V njem prepleta ob prizorih starodavnega demonskega kurentovanja na Ptujskem polju ljubezensko zgodbo mlade dvojice, Simona in Suzane; spričo Simonove dolgoletne vojaščine in Suzanine poroke s Štefanom se njeni odnosi zapletejo in pripeljejo do tragičnega konca. Tragiko dogajanja še stopnjuje nasilna smrt nedolžnega Štefanovega brata; le-ta umre zavoljo Štefanove maščevalnosti namenjene Simonu, ki se ni hotel odpovedati Suzani.

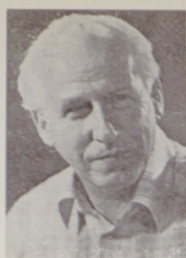
V glavnih vlogah v filmu Praznovanje pomladi nastopajo slovenski igralci Zvone Agrež, Angela Hlebčetova, Zvezdana Mlakarjeva, Radko Polič, Lojze Rozman in Dare Ulaga in igralec iz Zagreba Relja Bašić.

Režiser filma France Štiglic je v Pulju prejel diplomu za uspešno režijo, Matjaž Janežič diplomu za dobro tonsko obdelavo, ing. Niko Matul pa zlato areno za izvrstno scenografijo.

Film je ugodno odmeval tudi na festivalu igalskih stvaritev v Nišu: igralka Angela Hlebčetova je prejela priznanje za svojo epizodno vlogo v filmu, Zvone Agrež pa priznanje za uspešen igalski debut.

Trije prizori iz novega slovenskega filma »Praznovanje pomladi«, ki ga je po scenariju Frančka Rudolfa režiral France Štiglic (foto: Zdenka Vetrovec)

MARJAN PFEIFER

MOJSTRI S KAMERO

1910. leta se je rodil v Ljubljani, se zgodaj odločil za poklicno fotografijo, njegovo zanimanje pa je veljalo tudi tiskarski tehniki, zlasti bakrotisku in cinkografiji.

Šolal se je na grafični šoli na Dunaju, se izpopolnjeval v Gradcu in po drugi svetovni vojni, ko mu ni več zadostovala črno-bela tehnika, opravil specializacijo za barvno fotografijo v Švici in delal v laboratorijih tovarne Agfa.

Zelo hitro je pričel osvajati vrhunska priznanja; na 1. vse-slovanski razstavi v Zagrebu je leta 1935 prejel prvo nagrado, star komaj 25 let. Velik uspeh je dosegel leta 1938, ko je tedaj znamenita dunajska revija Die Galerie razpisala natečaj na temo Ideja in oblika; njegova fotografija Živi mozaik je dobila prvo nagrado med 24.830 deli, ki so jih poslali na natečaj z vsega sveta.

Še dalje in vedno pogosteje so se vrstili uspehi, saj je mojster mnogo razstavljal in s svojo kamero nenehno beležil življenje, ki je plalo ob njem. Zavoljo najvišjih priznanj, ki jih je prejel kot redki mojster kamere, je bil leta 1950 sprejet v zvezo likovnih umetnikov Jugoslavije. Ljudska tehnika Jugoslavije mu je dodelila naslov mojstra umetniške fotografije na prvem svojem kongresu leta 1954, v Bernu pa je tri leta kasneje prejel za dosežke v fotografiji kot redni član FIAP častni naslov »excellence FIAP«.

Pred vojno je delal v fotografskem oddelku Jugoslovanske tiskarne kot fotograf, retušer in cinkograf, med vojno se je vključil v delo pri tehniki OF v Mariboru in s svojim znanjem in iznajdljivostjo obogatil ilegalne grafične izdelke narodnoosvobodilnega boja, po vojni pa je bil novinar fotoreporter in kasneje vodja fotografskega oddelka. Bil je tudi prvi pobudnik za izdajanje ilustrirane revije Tovariš, za katero je prispeval mnogo aktualnih odličnih posnetkov. Pfeifer se ne zadovoljuje zgolj s fotografijo, čeprav je razširil to področje dela tudi na knjigo; v mnogih izbranih delih (Soline in solinarji, Gozdovi na Slovenskem itd.) so njegove fotografije slovenske zemlje in ljudi. Posnel je namreč tudi že več dokumentarnih in propagandnih črno-belih

Marjan Pfeifer: Iz ciklov Domača zemlja in narava v miniaturi

in krajših barvnih filmov z zanimivim zornim kotom snemanja. Povabljen je bil v Beograd, da je posnel predsednika republike Josipa Broza Tita za naslovno stran slovenske izdaje Dedijerjeve knjige Življenjepis maršala Tita, kasneje pa sta nastala še znana reprezentančna barvna portreta Maršala, za katera je žel splošno priznanje.

Umetnik se tudi s portretiranjem znanih slovenskih likovnikov (Boris Kalin, Tone Kralj . . .). Od leta 1954 je v svobodnem poklicu kot član društva oblikovalcev Slovenije in ustvarja zlasti na področju oblikovanja industrijsko-propagandne in turistične fotografije.

V Pfeiferjevih fotografijah nasploh, najsi so samostojne ali vključene v besedila v knjižni obliki, polnokrvno utripa slovenska dežela: Danje na Gorenjskem s svojo neuničljivo poetičnostjo, kanali solin, Ljubljansko barje, strukture lesa, Istra, slovenske gore . . .

Umetnikov najnovejši ciklus pa je v celoti namenjen »čudežem in skrivnostim narave«, kot sam pravi. Narava v miniaturi. To so tisti delčki narave, domače, slovenske, ki jih spričo vsakdanjega utrujajočega ritma in nenehnega pomanjkanja časa — spregledamo. Včasih je to le droban cvet, včasih povsem »navadna« trava, del rogovilaste omele, storž ali korusa. S tenkim posluhom za lepoto nam Pfeifer podarja tudi ta »skromnejši« košček slovenske zemlje.

J. V.

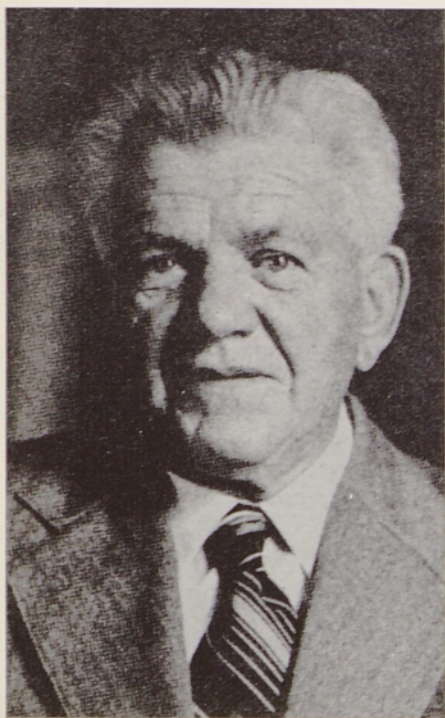
FRANCIJA

OTROCI SO ŽE TUJCI

Pred nekaj meseci so se ob njegovem vsakoletnem obisku domovine ponovno srečali tudi z rojakom Jakobom Selakom iz mesta La Machine iz Francije. V maju letos bo minilo že 50 let, odkar je odšel na tuje, a vendar je ostal trd, klen Slovenec. Kljub temu, da je v tujini pognal že globoke korenine, se vrača k nam kakor na njegov pravi dom in ugotavlja, da ga tujina ne bi nikoli videla, ko bi bilo tedaj, pred petdesetimi leti vsaj malo tako, kot je danes.

V tujino ga je potegnilo predvsem boljše delo in zaslužek, ki so ga obljubljali posredniški agenti. Naselil se je v rudarski pokrajini Nevers, v manjšem kraju La Machine, okoli 300 kilometrov južno od Pariza. Tam je takrat živelo 5500 rudarjev, med katerimi je bilo 730 Slovencev. Jakob Selak je rudaril polnih trideset let in pol, zdaj pa je že skoraj dvajset let upokojen. Z ženo sta si postavila prijetno hišo z vrtom, ki je Jakoba po upokojitvi v veliko veselje. Njegova hčerka Mimica, ki govori tudi slovensko, je novinarka pri reviji La Maison in živi v Parizu.

Jakob Selak je tudi dolgoletni predsednik lokalnega društva Bratstvo in

jedinstvo. V društveno delo se je vključil že leta 1929, ko je bilo ustanovljeno podporno društvo sv. Barbare. Društvo se je preimenovalo leta 1952.

Danes celotna društvena dejavnost v La Machinu zamira. Društvo šteje le še okrog 30 članov, društvena knjižnica pa ostaja neizkoriščena. Otroci so se v večini že asimilirali v francosko družbo in največkrat že ne govore več slovensko.

Jakoba Selaka rešujejo knjige in revije, saj je branje poleg dela na vrtu njegov najljubši konjiček in obenem tudi živa vez z rojstno deželo, ki je ne bo nikoli pozabil.

UMRLA JE ALOJZIJA PUH

Sporočamo bralcem Rodne grude, da smo v ponedeljek 30. oktobra 1978 pokopali Alojzijo Pouh, roj. Blatnik, ki je bila dobra in zavedna slovenska mati. Svoja dva sinova je vzgojila v slovenskem duhu, tako da je bil mlajši sin Franci več let predsednik našega društva Jadran, zdaj pa je podpredsednik. Izgubili smo pridno društveno delavko, ki ni nikoli odrekla pomoči pri delu, zato jo bomo ohranili v trajnem spominu. Kako je bila med rojaki priljubljena, je pokazal tudi njen pogreb; pevski zbor Jadran pod vodstvom Emila Šinkovca ji je zapel dve žalostinki, spremili pa smo jo tudi z društveno zastavo. Naj ji bo lahka tujaja zemlja!

Alojzija Pouh

Jakob Selak iz mesta La Machine v Franciji

Slovensko rudarsko pevsko društvo Jadran ima v tem jesenskem času, ko to poročamo, veliko dela s pripravo praznovanja dneva republike, s pravo miklavževanja in družinskega večera ter drugih naših dolžnosti.

Karolina in Anton Skruba,
Freyming-Merlebach

KANADA

V SPOMIN NIKOLE TESLE

Ob 120-letnici rojstva Nikole Tesle sta v soboto 16. decembra jugoslovanska šola »Nikola Tesla« in združenje s tem imenom priredila slovesno akademijo z bogatim kulturnim in zabavnim sporedom, pred tem pa so 18. novembra na kanadski strani Niagarskih slapov Kanadčani jugoslovanskega porekla odkrili tudi spominsko ploščo v spomin tega našega velikega rojaka. Slovesnosti ob odkritju spominske plošče in ob zasaditvi spominskega javorja, so se udeležili številni naši rojaki iz tega dela ZDA in Kanade ter ugledni kanadski in ameriški gostje. Znano je, da so na Kozjem otoku (Goat Island) na ameriški strani slapov leta 1977 odkrili veličasten spomenik Nikoli Tesli, delo kiparja Frana Kršinića, odkritje nedavnega spominskega obeležja pa je bila prva večja spominska svečanost na kanadski strani.

SEDEŽ VPZ »BLED« V HAMILTONU

Na enajsti redni konvenciji Vzajemne podporne zveze Bled, ki je bila konec avgusta v Beamsvillu, so med drugim sprejeli tudi zgodovinski sklep, da se sedež zveze preseli v Kirkland Lake v Hamilton. Dosedanji dolgoletni tajnik Frank Račič je v svojem poslovnem govoru na tej konvenciji dejal, da je bila zveza »Bled« ustanovljena v najtežjih časih našega izseljenstva v Kanadi, ko so se morali naši ljudje trdo boriti za lastni obstoj. »Ustanovili smo si to društvo,« je dejal Frank Račič, »da bi pomagali drug drugemu v bolezni ali nesreči ali kakorkoli. Za čas, ko bomo osamljeni ležali brez dela in brez pomoči.« Frank Račič, ki je bil med ustanovitelji Zveze, je več let opravljal posle blagajnika pri odseku št. 1, posle tajnika pri odseku št. 14, pozneje je bil izvoljen za glavnega blagajnika, glavni tajnik organizacije pa je bil od leta 1956. Zdaj se je odrekel tej funkciji zaradi razrahljanega zdravja. »Dragi bratje in sestre,« je ob koncu dejal Frank Račič,

»ohranite in čuvajte Vzajemno podporno zvezo Bled. Borite se za njen ugled, delajte za njen napredek. Naj ostane društvo »Bled« spomenik slovenskega naroda v tujini.«

ZDA 40-LETNICA MLADINSKEGA KROŽKA ŠT. 2 SNPJ

V Slovenskem društvenem domu na Recher Ave. v Euclidu, O., je bila v nedeljo 12. novembra proslava 40-letnice mladinskega krožka št. 2 SNPJ. Ob tej priložnosti je mladinski pevski zbor tega krožka, v katerem nastopajo že otroci iz 4. in 5. kolena ameriških Slovencev nastopil z venčkom slovenskih pesmi, zborom harmonikarjev in folklornimi plesi. Zanimanje za prireditvev je bilo tolikšno, da je bila dvorana razprodana do zadnjega sedeža. Med drugimi je čestital ob 40-letnici tudi jugoslovanski generalni konzul Stane Lenardič, ki je med drugim dejal: »Prepričan sem, da se strinjate z menoj, da smo lahko zadovoljni in ponosni, da imamo tako mladino, kar je hkrati zagotovilo, da se bo slovenska kulturna tradicija ohranila tudi v prihodnosti. Pred desetletjem in pol je znana pevka Cilka Valenčič pripeljala prvič v Slovenijo na gostovanje mladinski pevski zbor krožka št. 2 SNPJ. Takrat smo jih v Sloveniji sprejeli kot mlade »ambasadorje« kulture, odposlance ljudi našega rodu iz daljnega tujega sveta s sporočilom prijateljstva v srcih. Prijetno mi je bilo, ko so mi nocoj, takrat ob gostovanju še otroci, zdaj pa že zreli mladeniči in mladenke, pripovedovali, kako je bilo takratno gostovanje v Sloveniji enkratno doživetje, čudovito lep spomin na ljudi in kraje, na domovino njihovih prednikov, ki so tako ponosni nanje.«

Po koncertu mladinskega zbora, v katerem pejejo otroci od petih let dalje, so se po petnajstih letih zbrali tudi vsi tisti, ki so bili na prvem gostovanju po Sloveniji, in skupno zapeli. Koncert je vodila dolgoletna dirigentka krožka št. 2 SNPJ Cecilija Valenčič-Dolganova, na klavirju je spremljala Kathy Hlad.

M. Zabukovec

»ZARJIN« JESENSKI KONCERT

Slovenski pevski zbor Zarja iz Clevelanda je v Slovenskem društvenem domu priredil svoj redni jesenski kon-

Novi predsednik Slovenske narodne podporne jednote Peter Elish z ženo

Drago Seliger, predsednik Slovenske izseljenske matice, izroča visoko jugoslovansko odlikovanje organizaciji Progresivnih Slovencev Amerike. Odlikovanje je sprejela glavna tajnica PSA Josie Zakrajšek

Pevskemu zboru Zarja iz Clevelanda je ob 60-letnici, ki jo je zbor praznoval leta 1976, s posebno poslanico čestital tudi predsednik ZDA. Poslanico je zboru na slavnostnem koncertu izročil Dennis Eckart, podpredsednik SNPJ in State representative v državi Ohio

40th Anniversary Dinner and Dance

Circle No. 2

SLOVENE NATIONAL
BENEFIT SOCIETY

Cecilia V. Dolgan, Director

Sunday, November 12, 1978
Slovenian Society Home
20713 Recher Avenue
Euclid, Ohio

*Naslovna stran koncertnega programa,
posvečenega 40-letnici mladinskega
pevskega zbora krožka št. 2 SNPJ*

cert v nedeljo 29. oktobra lani. Iz sporeda, ki smo ga prejeli, je razvidno, da so tokrat izvedli vrsto zahtevnih skladb, med katerimi naj omenimo zlasti odlomek iz Smetanove opere *Prodana nevesta* in pesmi iz repertoarja prijateljskega pevskega zbora *Tabor iz Cerknice*, ki je predlani gostoval v Clevelandu.

»Zarjin« spored je na tem jesenskem koncertu povezoval Doug Elersich, za instrumentalno spremljavo so skrbeli Joe Cermelj, Joe Skravec, Steve Valenčič in Mary Cermelj, zbor pa je vodila dolgoletna dirigentka Josephine Turkman.

Naslednji, spomladanski koncert *Zarje* (Zarja Spring Frolic) bo v soboto 31. marca 1979 na odru istega slovenskega doma.

KENNEDY V SLOVENSKEM NARODNEM DOMU

V Slovenskem narodnem domu na aveniji St. Clair v Clevelandu, O., je bilo sredi oktobra preteklo leto veliko predvolilno zborovanje, ki se ga je v znamenje podpore kandidatu za guvernerja Ohia Richardu Celesteju udeležil tudi senator Edward Kennedy. Na odru SND se je tedaj zbrala večina uglednih lokalnih politikov demokratske stranke. Med udeleženci tega zborovanja, ki so zlasti navdušeno pozdravili Kennedyjeve besede o njegovih predlogih za izboljšanje sistema zdravstvenega zavarovanja, je bilo tudi veliko naših rojakov.

UMRL JE FRANK SODNIKAR

V začetku oktobra je v starosti 67 let v euclidski bolnišnici umrl Frank

A. Sodnikar, ki je bil pred nekaj desetletji tudi urednik angleškega dela slovenskega lista »Enakopravnost« in napovedovalec slovenskega radijskega programa. Več kot tri desetletja sta z ženo vodila znani lokal *Merry Makers Cafe*.

KNJIŽEVNOST AMERIŠKIH SLOVENCEV

Ameriški Slovenci smo revni na knjižnem področju v primeri z matičnimi rojaki. Vendar seznam izvirnih knjig, prevodov in brošur presega število tristo, če vštajemo razne koledarje. V te knjige je nad sto pisateljev, publicistov in sotrudnikov prispevalo novele, povesti, črtice in članke ter važne zgodovinske podatke. Skratka, knjige so bile ogledalo našega življenja. Po vsebini so se razlikovale od socialistične, liberalne do katoliške miselnosti.

Največ knjig je izšlo v samozaložbi; nekaj so jih pa založili časopisi, podporne in cerkvene organizacije. Med založniki so bili tudi Književna matica SNPJ, Prosvetna matica JSZ in časopisi: *Glas svobode*, *Glas naroda*, *Enakopravnost*, *Ameriška domovina*, *Delavec* in *Amerikanski Slovenec*.

Zatem smo imeli dolg odmor. Šele leta 1968 sta izšli dve knjigi v angleščini s slovenskim ozadjem, in sicer: biografija opernega pevca in dirigenta naših pevskih zborov Antona Šublja, *From Carniola to Carnegie Hall*, spisal dr. G. E. Gobec, in knjiga o ameriških Slovencih, *From Slovenia to America*, ki jo je napisala Marie Prislant. V obeh knjigah je tudi več fotografij.

Leta 1976 je izšel izborno urejen *Slovenian Language Manual* (Učbenik slovenskega jezika), ki sta ga napisali sestri Milena Gobec in Breda Lončar. Dosegel je tak uspeh, da sta naslednje leto izdali še eno knjigo.

Leta 1977 so izšle še tri v angleščini pisane knjige: *Mary Molekova, Immigrant Woman* (Priseljenka), v kateri opisuje trpeke spomine življenja naših premogarjev v državi Kansas, in *Trpljenje priseljene žene*. Knjiga je hkrati življenjepis pisateljice.

Nadaljnjo knjigo v angleščini, *Polka King* (Kralj polk), je napisal Robert Dolgan, ki opisuje življenje in uspehe na zabavno-glasbenem področju znane muzikanta Franka Jankoviča.

Tretjo knjigo, *Anthology of Slovenian American Literature* (Zbirka slovenske ameriške književnosti), je spisal dr. Edi Gobec, izdal pa Slovenski ameriški inštitut. Knjiga vsebuje izčrpeke slovenskih ameriških pisateljev in pesnikov, ki so obogatili ameriški mozaik s slovensko dediščino.

Bivša Američanka in pesnica Anna Krasna, ki sedaj živi v Ajdovščini na Vipavskem, je pa izdala knjigo v slovenščini *Med dvema domovinama*, ki bo menda naprodaj tudi v Ameriki. Knjiga bo brez dvoma zanimiva, ker ima pisateljica mnogo izkušenj in v pogleda v življenje ameriških kakor tudi matičnih Slovencev. Krasna je bila tudi urednica lista *Glas naroda*.

Pravkar je izšla tudi knjiga *Two Worlds* (Dva svetova), ki jo je leta 1932 napisal znani pisatelj in časnikar Ivan Molek, v angleščino jo je pa sedaj prevedla njegova žena Mary Molek. Knjiga na poljuden način opisuje življenje slovenskega naseljenca v Ameriki in deloma doma v Beli krajini. Hkrati živo slika naše stanovalce ali boarderje, delavske razmere v jeklarnah po Pennsylvaniji in trpljenje v michiganskih in minnesotskih rudnikih.

Končno se nam obeta še zanimiva knjiga znanega časnikarja in javnega delavca Vatra Grilla. On je živel dolgo let v Clevelandu. Toda srce ga je vleklo v rodno grudo, kjer sta z ženo Ann živela v Ljubljani. Ko je prišel nazaj na obisk, je po kratki bolezni umrl.

Tudi dr. Edi Gobec piše novo knjigo o Slovencih, ki so prispevali na razne načine k tehničnemu, kulturnemu, gospodarskemu in literarnemu napredku, ne samo v Ameriki, temveč tudi v drugih deželah.

Večina knjig vsebuje zgodovinske podatke, ki bodo nekoč dobro služili piscu zgodovine ameriških Slovencev. Upamo, da se bo to kmalu zgodilo.

Frank Česen

BELGIJA PRED JUBILEJEM »BARBARE«

Jugoslovansko društvo sv. Barbare Eisdene-Maashechelen je v novembru preteklo leto sklicalo zborovanje vseh članov društva, da bi se podrobneje pogovorili o praznovanju zlatega jubileja društva in ustanovili pripravljalni odbor. Organizacijski odbor naj bi pri-

pravil spored jubilejne prireditve in zbral gradivo za jubilejno brošuro.

V oktobru je društvo Barbara priredilo tudi lepo uspelo vinsko trgatavo, pred katero so si rojaki ogledali jugoslovanski celovečerni film »Sutjeska«. Prireditve se je udeležilo tudi veliko rojakov iz drugih krajev v Belgiji.

JUBILEJ ZVEZE EMIGRANTOV

V rudarskem mestecu Tamines blizu Charleroija v Belgiji je v oktobru preteklega leta Zveza slovenskih izseljencev Beneške Slovenije proslavila desetletnico obstoja. Zveza je bila ustanovljena v mestu Orbe v Švici, da bi združevala in zastopala tisoče Beneških Slovencev, ki so morali zapustiti svoje rojstne doline. Danes šteje Zveza okrog 2 tisoč članov, svoje sekcije pa je organizirala povsod, kjer živijo in delajo Beneški Slovenci. Prav izseljenci, emigranti, so danes gonilna sila v boju za gospodarski, družbeni in narodnostni preporod Benečije. Posebna skrb zveze je posvečena tudi negovanju lastne kulture, domače tradicije in domačega jezika.

Slovesnosti v Taminesu so prisostvovali številni beneški izseljenci iz Belgije, Francije, Švice in ZR Nemčije, udeležili pa so se je tudi predstavniki videmske pokrajine.

AVSTRALIJA

ZAKLJUČNA PRIREDITEV TRIGLAVSKE ŠOLE

Triglavska dopolnilna šola v Sydneyu je v nedeljo 17. decembra pripravila izredno uspelo prireditev ob zaključku šolskega leta. Po bogatem kulturnem sporedu so razdelili tudi Cankarjeve nagrade za literarne prispevke učencev te šole in drugih članov društva Triglav. Ob tej priložnosti so razdelili tudi zmagovalne trofeje kegljaškega tekmovanja za trofej Cankarjevega spomenika 1978.

Triglavska dopolnilna šola je za svojo zaključno prireditev priredila tudi izredno zanimivo razstavo slovenskega tiska po posameznih tematskih skupinah, od specializiranega ženskega tiska do lokalnih glasil in osrednjih slovenskih dnevnikov.

OBČNI ZBOR TRIGLAV COMMUNITY CENTRA

V soboto 4. novembra je bil v Sydneyu redni letni občni zbor Triglav

Razigrani plesalci — člani mladinske folklorne skupine, ki deluje v okviru slovenskega društva Planica v Wollongongu, Avstralija

Community Centra, na katerem so odborniki predložili članom pregled dela v preteklem finančnem letu kakor tudi letni finančni obračun.

V novi odbor, ki bo organizacijo vodil prihodnji dve leti, so bili izvoljeni: Marija Verko, predsednica, Marisa Ličan, podpredsednica, Karl Dolenc, tajnik, Danica Fišer, blagajničarka. V odboru so še: Marija Gomboc in Ivan Čufer, v nadzorni odbor pa sta bila izvoljena Albin Sedmak in Steve Mayer.

KARANTANIA BO GRADILA DOM

Slovensko društvo Karantania v Cannberi je bilo v preteklem letu izredno razgibano. Priredili so štiri družabne večere, na katerih so članom zavrtili štiri slovenske celovečerne filme. Vse prireditve so bile dobro obiskane, kar je očiten dokaz, da se večina canberških Slovencev zanima za delovanje na kulturno-socialnem področju.

Društvo Karantania ima v načrtu zidavo kulturnega in športnega središča, za kar že zbirajo prostovoljne prispevke članov. Pri društvu ugotavljajo, da bodo v primeru, če bo morala članov ostala na isti ravni, prav gotovo uspešno izvedli tudi ta načrt. Število članov Karantanije nenehno raste, kar je prav gotovo posledica zaupanja slovenskih rojakov v to novo društvo.

ŽUPANČIČEV SPOMENIK BO ODKRIT V MARCU

Slovenski primorski socialni klub Jadran iz Melbournea bo imel slovesno odkritje Župančičevega spomenika,

delo akademskega kiparja Zdenka Kalina, v nedeljo 11. marca 1979. Odkritje spomenika bo združeno s tablorom slovenskih izseljencev v Avstraliji in velikim slovenskim kulturnim ter športnim festivalom.

Pri Jadranu vse društvene dejavnosti potekajo vse bolj živahno. Skozi vse leto se vrste številna društvena in meddruštvena kegljaška in balinarska tekmovanja, smučarske prireditve, novoustanovljeni pevski zbor pod vodstvom Vladimirja Tampuža pa se vneto pripravljajo za nastope.

Na očetovskem dnevu v septembru preteklega leta, ko se je prvokrat predstavil tudi društveni pevski zbor, so izbrali za očeta leta Grbčevega ata, ki je s 73. leti tudi najstarejši član društva. Grbčev ata je tudi oskrbnik Jadranskega zemljišča.

URUGVAJ

VISOKO ODLIKOVANJE BRATSTVU

Na proslavi 50-letnice jugoslovanskega izseljenskega društva »Bratstvo« v Montevideu so predstavnikom tega društva izročili visoko jugoslovansko odlikovanje red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, s katerim ga je odlikoval predsednik SFR Jugoslavije Josip Broz Tito. Odlikovanje je izročil jugoslovanski ambasador v Urugvaju, sprejel pa ga je predsednik društva Ljubo Jutronić.

Lokalni tisk je temu dogodku posvetil veliko pozornost. Dnevnik »El Dia« je objavil spored prireditve.

ARGENTINA PRVA UMETNIŠKA RAZSTAVA

»Jugoslovansko društvo za vzajemno pomoč« v Boki je 14. aprila 1978 praznovalo stoletnico obstoja. V ta namen so prenovili staro stavbo in jo poimenovali po našem znanem umetniku Ivanu Meštroviću. Stavba bo služila za galerijo in za druge kulturne prireditve. V prenovljeni, veliki dvorani je bila v počastitev jubileja društva prva kolektivna razstava jugoslovanskih likovnih umetnikov v Argentini. Otvoritev so se udeležili razstavljalci, člani društva in delegati iz S. R. Hrvatske, med njimi tudi Jakša Bučević in jug. ambasador v Buenos Airesu, Momčilo Vučković.

Irena Mislej

ZA MLADE PO SRCU

TO IMA FRANCE GLAVO!

Ob 130. obletnici smrti pesnika
Franceta Prešerna

Osmega februarja, na Prešernov dan, se boste slovenski otroci spomnili največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna. Mlajši učenci boste njegove prelepe pesmi brali in razumeli, ko boste malce starejši. Danes pa pogledimo, kako je France Prešeren živel, ko je bil v vaših letih.

Svoje zgodnje otroštvo je preživel v domači kmečki družini v Vrbi na Gorenjskem skupaj z dvema bratoma in petimi sestrami. Čeprav je sam sodil med starejše, se je rad igral z mlajšimi sestricami. Ob neki priložnosti, ko mu je bilo otročje igre dovolj, je rekel materi: »Tile so tako neumni, mi smo bili bolj pametni.« Mati pa mu je odvrnila: »Prav tako neumni ste bili vsi.«

France doma ni dosti pomagal pri kmečkih delih, ker je bil pogosto zamisljen. Sicer je pa šel zdoma, ko je bil star komaj sedem let. Mati se je pozneje pogosto kesala: »Malo pre zgodaj sem Franceta iz rok dala.« V šolo je hodil najprej v Ribnici na Dolenjskem. Učitelj ga je zelo pohvalil, češ da si vse zapomni, kar pove v razredu.

Ko je končal ribniške male šole in odšel študirat v ljubljanske latinske šole, ga je mama vprašala, kaj bo postal. France je rekel: »Vojak ne bom,

to vem. Pa tudi zdravnik ne bi bil rad. Kaj bom drugega, tega ne vem.«

V ljubljanskih šolah se je lahko učil. Enkrat je prebral in si je že vse zapomnil. Tudi računal je nenavadno hitro. Ob koncu leta je redno dobival v dar knjige. Vedno je bil med najboljšimi, če že ne najboljši učenec. Eden od njegovih stricev je menil: »To ima France glavo! Taka bistra glava bi moral biti profesor. Moral bi dobiti veliko službo, da bo kaj imel opraviti s tako glavo.«

Mati bi rada videla, da bi postal profesor ali duhovnik. On pa je hotel biti odvetnik in je to tudi postal. Študiral je na Dunaju. Ker takrat še ni bilo železnice, je bila pot na Dunaj dolga in naporna. Zato je v vseh letih študija enkrat samkrat prišel domov na počitnice. Takrat je vsem sestram prinesel trakove za obleke, ki so bili takrat v modi.

Ko je bil že odvetnik in pesnik, je slovel po radodarnosti. Vsakemu je rad dal, najraje pa otrokom. V Kranju, kjer je živel, je včasih povabil otroke s ceste v svoje stanovanje in jim dal tudi denarja. »Pa si kaj kupite!« jim je rekel.

Zelo je imel v časteh mater in očeta. Nikoli jima ni rekel kaj takega, kar bi ju užalilo. Bil je dober do vseh ljudi, najbolj pa do svojih.

*Povzeto po pripovedi pesnikove
sestre Lenke Prešern*

GUMB V ŽEPU

Komaj je Andrej tisto jutro stopil iz hiše na dvorišče, je na tleh zagledal velik gumb.

»Eh, kaj bi z gumbom! Ni vreden, da bi se pripognil,« je pomislil in krenil dalje.

Še ni naredil pet korakov, ko se je spomnil: »Stara mama je rekla: gumb najdenček prinese srečo.«

»No, se bom pa pripognil,« se je nasmehnil, in bom tovarišem lahko rekel, da sem že opravil jutranjo telovadbo.«

Vrnil se je, pobral gumb, si ga vtaknil v žep, nato pa nasmejan odkorakal dalje.

Tedaj je zagledal sošolca, ki mu je s hitrimi koraki prihajal naproti. Že od daleč mu je klical:

»Zdravo, Andrej in tako naprej...!«

»Zdravo, Peter in tvoj veter! Imaš domačo nalogo?«

»Seveda, Andrej in tako naprej! Pogledaj, koliko sem naračunal!«

Peter je odprl torbo, dolgo je brskal po njej.

»Žabja dlaka! Zvezek! Doma sem ga pozabil!« je pobledele. »Kakšna sreča, Andrej, da sem te srečal! V šolo bi prišel brez naloge, čeprav sem se včeraj cel popoldan mučil z njo.«

Andrej je poprijel njegovo torbo, Peter pa je kot veter zdirjal domov in se kmalu ves upehan prikazal z zvezkom.

Medtem je že pripeljal avtobus.

»Kakšna sreča, da sva ga še ujela,« je rekel Peter.

Avtobus je odpeljal dalje, Andrej pa je v žepu obračal najdeni gumb.

Na naslednji postaji je opazil, da je potnik pozabil na sedežu zavojček. Andrej ga je pograbil, skočil za njim in mu zavojček izročil.

»Kakšna sreča! To bi bilo hudo, če bi ga pozabil,« je zavzdihnil potnik. »Stokrat hvala.«

Avtobus se je znova premaknil dalje, Andrej pa je močno stisnil gumb v žepu.

Ko sta stopila iz avtobusa, sta Andrej in Peter pohitela proti šoli. Morala sta še enkrat čez cesto. Z njima so stali še drugi sošolci in sošolke. Andrej je opazil, da se bliža avto, zato je še počakal. Deklica pred njim pa je vseeno stopila na cesto. Andrej jo je zadnji hip ujel za roko in jo potegnil nazaj na pločnik. Avto je zdrvel mimo.

Deklica je prestrašeno trepetala in se mu blede nasmihala.

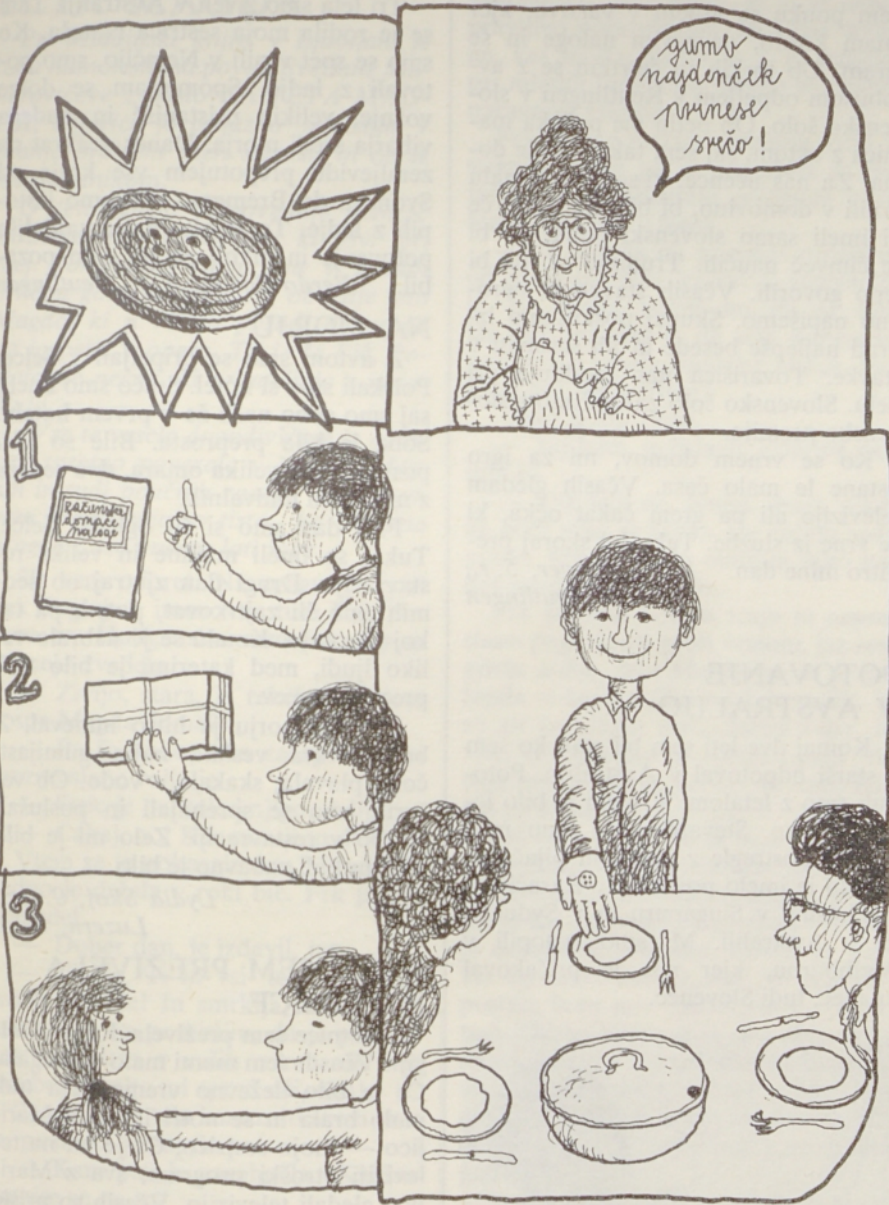
»Andrej in tako naprej! Kakšna sreča, da si jo še ustavil,« je rekel Peter.

V šoli je bila učiteljica dobre volje, čeprav je vse ure spraševala. Poklicala je že veliko Andrejevih sošolcev in sošolk. Vsi so brez napake odgovarjali in učiteljica jim je zapisovala same najboljše rede.

»Joj, da bi danes izprašala tudi mene,« si je želel Andrej in z vso močjo stiskal, stiskal v žepu gumb. Kar naprej je dvigoval roko. Toda učiteljica se mu je le nekajkrat nasmehnila, poklicala pa ga ni.

Ko se je Andrej vrnil domov in je z mamo in očetom sedel k obedu, je odprl dlan in jima pokazal gumb. Mama ga je vzela v roke in vzkliknila: »Andrej, saj to je vendar gumb s tvo-

VOJAN TIHOMIR ARHAR

KAJ JE KAJ?

Stara bajta — podrtija,
 torta v blatu — packarija,
 zidne čačke — čečkarija,
 vol na strehi — coprnija,
 cvek pred tablo — polomija,
 malo novcev — beračija,
 puhli stavki — čvekarija,
 smeh za hrbotom — lumparija,
 kreg, prepiri — razprtija,
 cigarete — bedarija!

UGANKE VALENTINA VODNIKA

Vse predrto, vse prebito,
 lačno, predrto, zmeram pa sito.

ošt

Sladek mož, grenak v koži,
 ves rumen, plašč zelen.

oreh

Podnevi spim,
 ponoči kričim.

sova

Luknjica pri luknjici,
 pa vendar vodo drži.
 slamnata streha

Rad me ješ
 brez noge,
 rajši pa,
 ko imam obe.

jašče, piščice

Ljubi moj, poznaš ptico,
 ki nam sladi potico?

čebela

Meso zgor,
 meso spod,
 sredi pa
 suh obod.

ležec in sedlo

KDAJ JE POTRES

V Dobljčki gori, kjer se Bela krajina zaustavi pred kočevskimi gozdovi, vedo, kdaj in zakaj nastane potres.

»Potres naredi vrag,« zatrjujejo.

Kje pa je ta vrag, ne vedo zagotovo. Da je hodil, ko se je še potikal po svetu, tudi tod, je res, saj je ob cesti med Miklarji in Knežjo Lipo pustil veliko peč, ki se danes imenuje Vražji kamen. Vsa razjedena in namrgolena je, prav vražja.

Vrag je privezan za kamniti stolp z dolgimi verigami. Kadar jih potegne, se ves svet strese in takrat je potres. Najbolj pa se strese v Beli Krajini, kjer je vrag privezan.

Zapisal Peter Breščak

Ilustriral Matjaž Schmidt

jega plaščal! Kakšna sreča, da si ga našel.«

Takoj po obedu mu je mama prišla gumb na plašč.

Leopold Suhodolčan

KROŽEK MLADIH DOPISNIKOV

PRVIČ V SLOVENSKO ŠOLO

Dneva, ko sem prvič prestopil prag razreda slovenske dopolnilne šole, ne bom nikoli pozabil. Sreda je bila, za mnoge navaden, a zame veliki dan. Bilo me je strah in malo nerodno mi je bilo, da sem se šele z dvanajstim letom podal v slovensko šolo. Predstavil sem se učiteljici Heleni. Podala mi je roko in se mi nasmehnila. V tistem trenutku sem izgubil tremo, ki me je ves čas obdajala. Vedel sem, da mi bo pomagala. Danes mi ni več težko, saj sem se že navadil pisati in čitati slovensko. Rad berem zgodbe, še raje pa jih poslušam, kadar jih pripoveduje tovarišica. Zdaj vem veliko več o domovini, spoznal sem nekaj slovenskih pesnikov in pisateljev.

Šele zdaj vem, da je materina govorica najlepša, sploh če jo znamo lepo in pravilno izgovarjati. Rad bi povedal vsem tistim otrokom, ki še ne obiskujejo slovenske šole, naj se odločijo za ta korak. Ne bo jim žal, saj ni nikoli prepozno. Vse, kar znamo, nam bo ob vrnitvi v domovino zelo koristilo. *Miran Gorinšek, 5. r., Reutlingen*

MOJ DELOVNI DAN

Stanujem v Wanweilu blizu Reutlingena. Vsako jutro greva z mamico skupaj od doma, ona v službo, jaz pa v varstvo in nato v šolo. Po konča-

nem pouku se vrnem v varstvo, kjer imam kosilo, napravim naloge in se igram. Ob torkih in četrtek se z avtobusom odpeljem v Reutlingen v slovensko šolo. Ob petih me počaka mamica z avtom, saj sem tako hitreje doma. Za nas učence, ki se bomo kmalu vrnili v domovino, bi bilo najlepše, če bi imeli samo slovenski pouk, da bi se čimveč naučili. Trudimo se, da bi lepo govorili. Včasih stavke še nerodno napišemo. Skupaj poskušamo izbrati najlepše besede in jih sestaviti v stavke. Tovarišica nas spodbuja pri delu. Slovensko šolo zaključimo s slovensko pesmijo.

Ko se vrnem domov, mi za igro ostane le malo časa. Včasih gledam televizijo ali pa grem čakati očka, ki se vrne iz službe. Tako mi skoraj prehitro mine dan. *Mojca Perger, 5. r., Reutlingen*

POTOVANJE V AVSTRALIJO

Komaj dve leti sem bil star, ko sem s starši odpotoval v Avstralijo. Potovali smo z letalom. V njem je bilo lepo urejeno. Stevardese so nam med vožnjo postregle z jedmi in pijačami. Letalo je imelo postanek v Karačiju v Pakistanu, v Singapuru in v Sydneyu že v Avstraliji. Mi smo izstopili v Melbournu, kjer nas je pričakoval znanec, tudi Slovenec.

Tri leta smo živeli v Avstraliji. Tam se je rodila moja sestra Nataša. Ko smo se spet vrnili v Nemčijo, smo potovali z ladjo. Spominjam se dolge vožnje, velikih pristanišč in hudega viharja sredi morja. Danes večkrat na zemljevidu prepotujem vse kraje od Sydneya do Bremena, kjer smo izstopili z ladje. To je bilo moje najdaljše potovanje in nikoli ga ne bom pozabil. *Ferdo Požlep, 7. r., Reutlingen*

NA MORJU

Z avtom smo se pripeljali v Selce. Poiskali smo si hotel. Srečo smo imeli, saj smo sobo našli že v prvem hotelu. Soba je bila preprosta. Bile so štiri postelje, ena velika omara, dva sedeža z mizico in umivalnik.

Prvi dan smo si šli ogledat Selce. Tukaj so imeli majhne in velike restavracije. Drugi dan zjutraj ob sedmih smo šli zajtrkovat, potem pa takoj na plažo. Kmalu se je nabralo veliko ljudi, med katerimi je bilo tudi precej Nemcev.

Čas na morju je hitro mineval. Z bratom sva veslala najin gumijasti čoln, plavala, skakala v vodo. Ob večerih smo se sprehajali in poslušali glasbo v restavraciji. Zelo mi je bilo všeč in tudi zabavno je bilo.

Lydia Skof, 9. raz., Luzern, Švica

KAKO SEM PREŽIVELA POČITNICE

Počitnice sem preživela doma v Belgiji. Včasih sem mami malo pomagala. Če je bilo deževno vreme, sem tudi malo brala in se notri igrala z Marijico — mojo sestrico. Če je bil na televiziji otroški program, sva z Marijico gledali televizijo. Včasih so prišle tudi prijateljice. Potem smo se igrala z žogo ali se vozile s kolesom.

Tako so se počitnice tudi kmalu končale in začelo se je novo šolsko leto. *Bogovič Silvija Eisden — Belgija*

MOJ DOM

Doma imamo hišo. Okrog hiše imamo travo. Imeli smo tudi vrt. Ker ni dobro raslo, smo posadili travo. Rada se igram. Igram se z mojo sestro Renato, z Lidijo in Nadjo. Za našo hišo je njiva, preko ceste pa trava in drevesa. Doma je lepo. Rada čitam in plavam. Od sosed dobim knjige za branje. Imajo lepe knjige. Rada imam tudi male otroke. *Karin Bevc, Eisden — Belgija*

Na poti v šolo (narisal Marko Jelen, slov. dopolnilna šola Berlin, 2. razred)

UMETNIŠKA BESEDA

TETA MAGDA

Pri Mladinski knjigi v Ljubljani je izšla humoristična povest Svetlane Markovičeve z naslovom TETA MAGDA; avtorica jo prijazno namenja v branje bralcem vseh starosti in ne le mladoletnikom.

O teti Magdi pripoveduje namreč štirinajstletna nečakinja, ki živi pri njej. Pomembno vlogo ima v zgodbi priletni gospod Poglajen; obožuje teto Magdo, ki ji včasih posodi denar ali pa jo pelje v opero. Tu je še Fič, Poglajenov nečak, ki prijateljuje z nečakinjo.

Vse te vesele dogodivščine je avtorica spretno povezala v šopek prijaznih in tudi poučnih zgodb, od katerih vam predstavljamo tisto, ko se teta Magda z vso vneto loti joge.

Šla sem odpret. Na pragu je stal Frk Poglajen, imenovan tudi Fič, Pokora in Huligansko seme, kot sem pozneje zvedela.

— Živijo, stara, je rekel. A je teta gospa Magda doma?

— Pa še kako, sem zašepetala. In grozno slabe volje je.

— Stric je dal tole knjigo. Adijo.

— Čakaj, no! Kar sam ji jo daj.

Vtem se je pokazala teta Magda. Še vedno je držala v roki bič. Frk je kar pobleдел.

— Dober dan, je izdaval, jaz . . .

— Ti, da. Ti in vsi tebi podobni tvojih let. Ha! In smrklja, kakršna je tale tukaj. Če pomislim, da je prihodnost človeštva v vaših rokah, me kar zazebe. Zginita mi spred oči, oba!

— Že sva se hotela izmuzniti skozi vrata, pa nama je zaprla pot.

— Kam pa? je zarohnela. Kakšne manire so pa to?

— Prinesel je knjigo, sem rekla.

— Kakšno knjigo? O, pa menda ne . . . torej jo je le našel!

Z žarečim obrazom je iztrgala knjigo Frku iz rok in začela hlastno listati po njej.

— Prav to, prav to sem potrebovala! O, naključje igre usode in sploh. Končno! Tak pridita že in sedita, odprli bomo škatlo čokoladnih napolitank.

— Jaz . . . meni se mudi, je rekel Frk.

Teta Magda ga je ročno potisnila v stranišče, rekoč, da je zadrževati vodo nezdravo, in zaprla vrata za njim.

— Poznala sem zelo ugledno gospo, mi je povedala, zelo ugledno,

akademsko izobraženo, ki si je nepopravljivo poškodovala ledvične kamne, ker ni šla, kadar se ji je mudilo; pri mladih ljudeh pa utegne to postati naravnost fatalno.

Frk se je z mrkim obrazom vrnil iz stranišča, teta ga je pograbila za ovratnik, ga kratkomalo potegnila v salon in ga vrgla v fotelj.

— In seveda mi prinašaš pozdrave od gospoda strica, kajne? je zagostolela. No, hvala, povej mu, da ga tudi jaz pozdravljam in da sem naravnost pompozno vesela čudovite knjige. No, kako boš rekel stricu?

Frka je kar zvilo.

— Saj bom, je izdaval. Zdaj pa moram iti.

— Tak sedi no, fantek dragi, nikar ne bodi tako nestrpen. Če rečem sedi, potem sedi in se ne obnašaj tako kot naš westburški pointer.

Frk je sedel kot na trnju in neprestano pogledoval proti vratom, jaz sem grizla nohte, teta Magda pa se je zatopila v knjigo. Zavladal je molk, ki so ga prekinjali samo tetini »ah« in »ne, kaj takega« in »točno, prav do tega sem že sama prišla« in »no, kdo naj pa to razume«.

Frk se je odkašljal in vstal.

— Sedi! je zagrmela teta. Ali se vama sploh sanja, kakšna knjiga je to? To je knjiga, ki bo spremenila vse moje dosedanje življenje. Doslej je bilo vse zgrešeno, vse! O, zdaj bo drugače, postala bom nov človek, in ti, pamž, tudi. Odslej bomo vsak dan obnavljali svoje duševno stanje. Odslej bomo v smislu najgloblje vzhodnjaške ideje negovali ravnotežje telesa in duše in bomo . . . skratka, popolnoma se bomo podvrgli . . .

Spet se je zatopila v branje in si pri tem grizla nohte.

Odločila sem se in rekla:

— Teta Magda, ali nisi rekla, da bomo odprli škatlo čokoladnih napolitank . . .

Teta je skočila pokonci in zakričala:

— Napolitanke so »jin«! Nikakršnega »jina« ne bomo jedli. Če želita žreti »jin« napolitanke, se oglasita v kaki drugi hiši!

— Pa saj si sama rekla, da jih bomo jedli.

— Nikoli, je odločno rekla teta. Rajši nič, kakor da bi se zastrupljali z »jinom«. Vse sladkarije so »jin« in zato bo najbolje zate, če takoj pozabiš, da so sploh na svetu.

— Pa kaj je vendar to — »jin«?

— To, je teta Magda poučno dvignila prst, to je to, kar ni, oziroma ne bi smelo biti, to je to, kar povzroča, da so ljudje slabotni in podvrženi zlu. Zaradi »jina« postanejo zlobni, pogoltni, nevljudni in polni kožnih izpuščajev in na koncu se zaposlijo pri davkariji. »Jin« je z eno besedo — strup. In bolje, da na napolitanke sploh ne pomisliš več. Že zato ne, ker . . . ker sem se ravno zdajle spomnila, da sem vse porabila za Snežkovo dresuro.

— Oh, tako torej.

— Tako. Pes mora dobiti nagrado, kadar uspešno opravi nalogo, ki mu jo zadaš.

— Upam, da mu ne bo škodovalo, sem pripomnila.

— Cinizma ne prenesem, je zrasla teta. Cinizem je plod »jina«. Zginita že, oba. Mene čaka mediteranska kontemplacija.

Odslek sva se ven. Na cesti sem vprašala Frka, če on kaj razume od vsega tega.

— Ne dosti, je rekel Frk. Greva se raje poljubljat, če se znaš.

— Bolje kot ti, sem mu zabrusila, ampak nočem. Bojim se, da si »jin«.

Zvedela sem, da sem važička, počila Frka po glavi in zdirjala stran. Tekla sem mimo mesnice in se zaletela v žensko, ki je imela polne roke zavitkov — en zavitek ji je padel iz rok in se razletel na tleh. Iz njega se je pokazal rdeč, bleščeč se kos jeter.

Komaj sem ušla zaušnici. Ženska je zavpila nekaj o tem, da otrok, ki živi pri taki trapi, ne more biti drugačen, kot je, zato sem se obrnila in v teku zaklicala:

— Vaša jetra so »jin«! In vaš jezik tudi!

Vsa zasopla sem se ustavila pred vrati Merjaščevega stanovanja in pozvonila. Hotela sem se pogovoriti z Anko. Vrata pa mi je odprla gospa Merjaščeva, Ankina mama, in rekla:

— No, krasno. Anka je prinesla domov ukor. To ima od tega, ker kar naprej tičita skupaj.

Bila je tako jezna, da se je jokala. Rekla sem:

— Nikar ne jokajte. Jaz sem tudi dobila ukor, ker sem stresla frnikole po razredu, pa je teta Magda rekla, da zanjo pomeni vsak ukor, ki ga dobim v tej pedagoški ustanovi, isto kot odklikovanje. Še pohvalila me je.

Pritekla je Anka in zaklicala:

— No, vidiš, mama!

Gospe Merjaščevi je vzelo sapo, jaz pa sem nadaljevala:

— In potem je rekla, da se čuti samo ona sama poklicana za to, da mi daje ukore. Tako je rekla moja teta Magda, ona je bila nekoč tudi profesorica, veste, pa so ji diplome pogorele v nekem gozdnem požaru na Antilskih otokih. In zmeraj pravi, da so vse naše šole . . .

— Kar tiho bodi! se je razburila gospa Merjaščeva. Tvoja teta Magda je z eno besedo »šk«, pa mir besedi. In da vaju z Anko ne vidim več skupaj!

— Vi ste »šk«! sem zavpila, ne pa moja teta Magda! Nosite klobuke, ki bi pristajali na smetišče! Vašega Janita češete na prečo z oslinjenim glavnikom, kar je več kot nehijenično! In sploh je škoda, da je Anka vaša hči, čeprav vem, da ona ni nič kriva pri tem — saj je teta Magda rekla, da seme na gnoju najlepše vzkali, in rekla je tudi, da je Anka čisto po očetu, on pa je bil zaljubljen v teto Magdo, da veste, in zato Anka ni prav nič podobna vam!

Gospa Merjaščeva je temno zaripnila in me sunila skozi vrata. Na stopnicah sem se obrnila in zaklicala:

— In če mi še enkrat rečete, da je teta Magda »šk« ,vam pomečem perilo z vrvmi in se polulam nanj, vi — »jinovka«!

Domov sem prišla vsa razgreta in hripava in že na vratih sem hitela pripovedovati teti Magdi, kaj je rekla gospa Merjaščeva in kako sem ji zagrozila z maščevanjem, teta pa je dostojanstveno in mirno vstala iz naslanjača in stopila pod luč. Zaprla mi je sapo.

Bila je ogrnjena z rjuho, na čelu je imela rdečo packo, z rokami pa je delala nekakšne čudne gibe, kot bi si hotela spahnniti zapestja. Z globokim glasom je rekla:

— Sedi, otrok, in pomiri se. Tako. In zdaj globoko vdihni . . . Ne, ne smeš še izdihniti. No, še enkrat. Vdihni. Zadrži sapo. Zdaj se pa popolnoma sprosti . . . Saj sem ti rekla, da še ne smeš izdihniti! Vdihni, tako je prav, še globlje, tako. In zdaj ne misli na nič . . . na nič . . . Tak Merjaščevka, praviš? Dobro, dobro, kaj pa je še rekla?

Moralasem izdihniti sapo. Teta se je namrščila:

— Rekla sem ti, da ne dihaj.

— Ampak saj bom umrla, če ne bom dihala. In kako naj ti . . .

— Umrla, pojdi no! Jaz sem pri študiju vzhodnjaških znanosti shajala mesec dni brez . . . brez vsega, pa še pisnila nisem. Vdihni!

Vdihnila sem in zadrževala sapo, da sem postala že vsa zaripla. Potem se mi je zaletelo.

Ko sem spet prišla do sape, je teta Magda z vzdihom ugotovila, da najbrž nikoli ne bom dosegla nirvane. Popolnosti. Pravega miru in blaženosti. Da mi pač ni usojeno. Da pa je res škoda.

Potem me je teta slavnostno popeljala v kuhinjo. Mize in stolov ni bilo nikjer več, na tleh pa je bila pogrnjena stara, zaprašena rogoznica s podstrešja.

— Presenečenje, je naznanila teta Magda. Večerjali bova same »jang« jedi. »Jang«, otrok, je hrana, ki razvija v človeku to, kar je v njem najboljšega in najsvetlejšega in tako naprej; če bova uživali »jang«, bova plemeniti, zdravi, močni in tako, in vsi življenjski naporji nama bodo prava igrāča.

— Nekaj podobnega kot špinača, ali ne?

— Teta je malo pomislila.

— Ne, mislim, da špinača ni ravno »jang«. Če pa je, prav gotovo ne v pravem smislu. Jedli bova raje čudovite, v mleku namočene koruzne kalčke in praženo pšenično zrnje, mmmm! Pa proseno juho in čaj iz zajčje deteljice. Skratka — »jang«.

Sedli sva s prekrizanimi nogami na rogoznico in začeli jesti.

— Le jej, me je spodbujala tega, meni ni toliko do hrane.

— Meni tudi ne, sem rekla. Vsaj do take ne.

Teta me je očitajoče premerila.

— Navaditi se moraš, je rekla. Od slej bova rajši zmeraj . . .

— Rajši bi omleto s šunko, sem potožila.

— Omleto s šunko, se je zgrozila teta, ali ne veš kaj je to? To je vendar . . .

— »Jin«, vem teta. Ampak ne morem pomagati — »jang« mi ne diši.

Teta se je zamislila. Dolgo je molčala. Potem je vstala in užaljeno zagodrnjala:

— Prav. Dobila boš svoj gnusni, strupeni, smrtonosni »jin«. Ampak posledice lahko sebi pripišeš — jaz si umijem roke.

Spekla je omleto s šunko in mi jo vrgla kot psu. Potem je spekla še eno

in še eno . . . četrto je čisto malo pokusila in se namrdnila.

— Ogabno, je pripomnila. Le kako moreš jesti kaj takega!

Nesla je v usta še en grizljaj.

— Ne trdim, da ni po svoje .okusen, ta »jin«, je rekla. Ampak če samo pomislim, kako kvarno vpliva na neodporne organizme . . . Krepko je zagriznila v naslednjo omleto. Tokrat je rekla samo:

— Mmmmm.

Potem sva pošteno povečerjali. Tudi mizo in stole sva prinesli nazaj iz kleti. Teta Magda je odvrгла rjuho in si zbrisala rdečo packo s čela. Ko sva vzdignila ponev, v kateri so se pekle se malo oddahnili, je teta Magda omleto, z rogoznice in tedaj sem videla, na kaj je bila postavila vročo ponev.

Na dragoceno knjigo, ki ji jo je bil poslal gospod Poglajen. Na knjigo z naslovom »Modrost z vzhoda«.

Koruzne kalčke, pšenično zrnje in čaj iz zajčje detelje je teta velikodušno ponudila Snežku. Pa ni hotel jesti.

— Jej, Snežko, sem mu prigovarjala.

— Jej, Snežko, sem mu prigovarjala. To je »jang«, veš, od tega boš postal zdrav, odporen in plemenit. Ali pa bi morebiti vseeno rajši malo omletke s šunko?

Snežko je pojedel dve omleti.

— Teta Magda, ali lahko vržem ta »jang« v smeti, sem vprašala.

— Ne, je pribila teta in si dala opraviti z zobotrebcem. Sploh ne. Spravi ga v hladilnik. Mogoče prinese, kdaj mimo kakšnega Indijca ali Kitajca. Lahko mu bova postregli z zmznjenim »jangom«. To imajo najraje, veš. Saj so itak vsi nekoliko, kako bi rekla . . .

— »Šk«?

— Tako je, je zadovoljno prikimala teta Magda. Knjigo »Modrost z vzhoda« pa lahko kar zdajle zaneseš nazaj h gospodu Poglajenu, lepo ga pozdravi in se mu zahvali in mu povej, da ima knjiga za zahodnjaško dušo preveč pomanjkljivosti. No, kako boš rekla?

— Pomanjkljivosti.

— Tako je. No, le steci zdaj!

Ko je gospod Poglajen vzel knjigo v roke, je dvignil obrvi in nekoliko nataktno ugotovil, da je knjiga vsa zamaščena.

— To je od »jina«, sem rekla in se obliznila.

VASE ZGODBE

NOVOLETNE DOGODIVŠČINE

Bilo je v decembru leta 1970, ko sem rekel ženi, da bi rad šel v domovino za božične praznike, ker bi rad še enkrat prisostvoval polnočni maši pri farni cerkvi sv. Štefana. Kaj je hotela drugega, kakor da mi je rekla: »No, pa pojdi, bova pa kje druge pritrkala. Samo da se ti želja izpolni.« Ni mi bilo treba dvakrat reči, že sem imel vse urejeno. Še na banko sem skočil, dvignil nekaj denarja in v tednu dni sem bil pripravljen.

Začelo se je potovanje. V New Yorku sem moral čakati na letalo dolgih pet ur. Med čakanjem sem se seznanil s Petrom Gorencem iz Chicaga, ki je šel tudi v domovino. Razlika med njim in menoj je bila v tem, da je mene »firbec gnal«, njega pa resna ženitev. Veliko mi je pripovedoval o nevesti Marjanci, katero je želel osrečiti in jo pripeljati v Ameriko. Povedal mi je tudi, da ima že vse urejeno.

Od dolgega čakanja sva bila že oba utrujena, zato sva bila vesela, ko je prišla ura odhoda. Od takrat naprej sva bila oba iz minute v minuto bližje domovini. Polet je bil miren, potniki so pretežno spali in tudi midva sva že začela »vleči dreto«. Pristali smo v Amsterdamu in tam smo seveda zamudili letalo, ki bi moralo naju odnesti v Jugoslavijo. Odletelo je pol ure pred našim prihodom. Povedali so nama, da prihodnje Jatovo letalo pride šele čez dva dneva. Peter je bil živčen; pozen bom z ohcetjo, je jadoval, jaz pa s polnočnico, sem rekel. V tem mi šine misel, da morava stopiti do predstavnitva družbe, ki je bila kriva za najino zamudo. Hoteli so nama plačati prenočišče, kjer naj bi počakala na Jatovo letalo, ko pa so videli, da nad tem nisva ravno navdušena, so nama rekli, da čez pol ure odleti švicarsko letalo v Zürich, od tam pa bi lahko naslednji dan poletela v Zagreb. A prtljaga? sva vprašala. Brez skrbi, potovala bo z vama, so nama rekli. A delala sva račun brez krčmarja, ali, kakor pravijo Ribničani — kar sem obljubu, ša najsem dal.

Znašla sva se v Zürichu. Najina prva misel je bila prtljaga. Čakava, čakava, najinih kovčkov ni bilo. Ko sva

spraševala, kje naj bi ostala, so nama rekli, da pride še eno letalo iz Amsterdama. Medtem naju odpeljejo v neki hotel, kjer sva dobila skupno sobo. Okrog polnoči spet tečeva nazaj na letališče. Spet čakava, čakava, a najine prtljage tudi takrat ni bilo. Peter je bil še najbolj v skrbeh. Kje je njegova obleka, kje je poročna obleka njegove bodoče žene, ki jo je imel prav tako s seboj? Uradnik, ki sva ga spraševala po najinih kovčkih, nama je svetoval, da vloživa pritožnico in da bodo že raziskali.

Naslednji dan sva se spet odpravila na letališče, tokrat da ujameva letalo za Zagreb. Mimogrede sva izvedela, da najine kovčke iščejo in da imava skupno terjatev, torej vse na enem listku, ki sem ga imel jaz. Ko se vkrcava na letalo, nisva vedela, ali je na istem letalu tudi najina prtljaga. Tega ni vedel nihče. Leteli smo nad gostimi oblaki. Ko bi se že morali približati Zagrebu, je letalo začelo nekaj krožiti, in tedaj so nam sporočili, da je nad Zagrebom gosta megla in da bomo morali pristati v Beogradu, kjer je bilo sončno.

No, prispela sva v Beograd, opravila sva carinske formalnosti in začeli so urejati vse potrebno, da nas z avtobusom prepeljejo v Zagreb. Tedaj je k meni pristopil mlad Slovenec, me vprašal, od kod in kam. Ko sem mu povedal željo, kje bi bil tedaj najraje,

mi je svetoval, da naj kupim karto za prvo letalo Inex-Adrie, ki odleti proti Ljubljani čez pol ure. Navdušen sem bil. A Peter, moj sopotnik ne. Plačan imam avtobus in šel bom z avtobusom, mi je rekel. Razšla sva se in šele pozneje sem ugotovil, da imam jaz listek tudi za njegove kose prtljage.

Čez dobro uro sem bil že na Brniku blizu Ljubljane. Niti malo nisem slutil, da so moji sorodniki izvohali za vse moje pustolovščine in me čakali na Brniku. Zares, izredno vesel sem bil srečanja z njimi.

Naslednji dan sem se oglasil na izseljenski matici, kjer sem jim razložil svoje težave in tudi to, da še nisem dobil svoje prtljage. Obljubili so mi, da bodo oni posredovali. Stopil sem tudi v trgovino, si nakupil nekaj najnujnejšega perila in drugega. Naslednji dan so me že poklicali z matice in mi povedali, da je moja prtljaga v Zagrebu. Med tem me je klical tudi prijatelj Peter, s katerim sem dopotoval iz Amerike. Povedal sem mu, kako stoje stvari in dogovorila sva se, da se naslednji dan dobiva na Otočcu, od koder naj bi šla skupaj v Zagreb.

V Zagreb me je peljala moja sestrična Magda. Med potjo pa je začelo močno snežiti in poti nisva mogla nadaljevati. Vrnila sva se v Ljubljano. Mimogrede sem še sporočil na Otočec, naj me Peter ne čaka, ker zaradi sne-

Pred kletjo (foto: Milenko Pegan)

ženja ne moreva nadaljevati poti. Naslednji dan me je v Zagreb odpeljal nečak Stane. Tam sva se videla tudi s Petrom, ki je bil ves srečen, da je dobil svoje kovčke. Povabil me je na svatbo, a kaj, ko se je zaradi velikega snega nisem mogel udeležiti. Od tedaj ga nisem več videl. Kdo ve, ali je osrečil svojo Marjanco, ali jo je odpeljal k sebi v Ameriko?

Zaradi obilnega snega je odpadla tudi polnočnica. Vsaj z moje strani. Imel pa sem tisti večer druga nepozabna doživetja.

Silvestrov večer sem preživel na velikem silvestrovanju, na katerem so igrali Slaki. Vsi so se držali precej poštirkano, in ko tam ne bi bilo mojih priljubljenih muzikantov, bi mi bilo za pobegniti.

Po Novem letu pokličem nečaka Stankota, on pa mi pravi, da gre na Štajersko prašiča klat in takoj me je vprašal, če grem z njim. Pojasnil mi je, da so tam sorodniki njegove žene in res sva se dogovorila, da naslednje jutro odpotujeva. Naslednje jutro sva se že ob četrti uri odpravila na pot. Do kmetije na Štajerskem, kamor sva bila namenjena, sva prišla ob svitu. Ravno prav sva še prišla, da sva pomagala »prašiča držati«. Vzeli smo življenje nedolžnemu packu, ki so ga toliko mesecev pitali, da je bil lepo okrogel. Dovolili so mi, da sem malo slikal in opazoval, kako so ga devali iz kože, mimogrede pa sem nakladal drva v peč. Pridno mi je pomagal tudi dobri štajerski vinček.

Kmalu je bilo na mizi tudi dovolj vseh dobrot, ki se prilegajo ob takih priložnostih — jetrca in vse drugo . . . prava pojedina. Pozneje, popoldne sva s Stanetom naložila kose mesa v avto, se pred potjo še dobro okrepčala in se poslovila. Kar težko mi je bilo posloviti se od vseh teh dobrih ljudi, ki sem jih tisti dan spoznal.

V dneh, ki so sledili, smo se še nekajkrat pogostili pri Stanetu s kolina-mi, ki jih je njegova žena odlično pripravila iz »štajerskega prašiča«.

Začeli so se že bližati dnevi konca mojega novoletnega obiska. Dnevi so bili vse krajši, čas mi je hitro mineval . . .

ŽALOSTNO PADA SNEG

Rahlo naletava sneg. Beli kosmiči poplesavajo po zraku in se spuščajo na zmurnjeno zemljo. Zunaj nekje kričijo otroci in lovijo bele zvezdice. Opazujem ta rdečelična, vesela bitja skozi pol zastrto okno. Včasih me je pogled na zimsko idilo razveslil, danes pa ah, danes, je vse drugače. Še vedno sem na tujim, daleč od doma. Čas ne-ulovaljivo teče, razvršča se niz slik mojega brezskrbnega otroštva, vse beži, spomin na tisti zimski dan pa se noče umakniti.

Pa saj je bilo pred nedavnim. In snežilo je . . . Mati je ležala na postelji pri oknu. Njen blede obraz in skoraj vedno zaprte veke so mi vsiljevale zlo slutnjo. Nikoli ni tožila, tudi takrat, ko jo je popadel hud kašelj, se je po napadu molče spustila nazaj na blazino. Oči so skrite v globokih jamicah trudno počivale. In v tistih drobnih rumenih gubah so se vselej zataknille solze. Vedela sem, da od nabora in bolečine, ne od strahu pred smrtjo. Bila je kmečka ženica, ki se ničesar nikoli ni bala, razen za mene.

Ko se je malo umirila, ji je pogled zaplaval po stropu, po slikah na steni in po vsem, kar je bilo v moji sobi. Saj je bilo za njo vse tako tuje, hladno. Njen skromen kmečki dom tam daleč za obronki Boča je vstajal pred njo tako mogočen in velik, da je zasenčil vse mestne hiše. Iztrgala sem jo iz spokojnega kmečkega okolja, da bi jo tukaj negovala. Skoraj brala sem njene misli, ko je skozi okno videla kosme snega.

S težavo je izdabila iz sebe:

»Ali je že veliko snega? Bojim se, da streha ne bo vzdržala.« »Bo že oče ogrebel streho,« sem jo skušala miriti. Pogledala sem na uro. Stopila sem v kuhinjo, da bi pripravila čaj in ji dala zdravila.

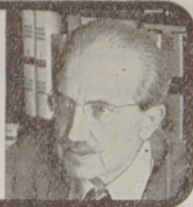
Morda je trajalo vse le pet minut ali kaj več. Vrnila sem se s polnima rokama. Mati je ležala vznak. Nič več se ni ganila. Ustnice so še rahlo drhtele. Oči so se pogreznile še globlje v svoje jamice. In nemo je strmela v prazno. Ne vem, ali sem zavpila ali onemela. Skodelica s čajem je zažvenketala po tleh. Sklonila sem se nad mamo in ji hlipaje nekaj šepetala. Nisem mogla, ne hotela verjeti kruti resnici. Ko je bila vsa hladna in so prišli

k meni ljudje, se nisem mogla odtrgati od tega obličja. Še in še nisem verjela. Saj sta bili solzi v očesnih kotičkih še sveži in živi. Le ona, moja mati, je bila mrtva.

Skozi okno zrem na prazno ulico. Zdaj pa zdaj prileze velika rosna kaplja po šipi nekje od zgoraj in si počasi utira pot navzdol kot velika solza. Skozi to šipo je pred kratkim ujela moja mati še poslednjič snežinke in hlatala za svežim zrakom.

Sneg bo počasi zasul svežo gomilo. Zavijem se v plašč in ji odnesem šopek nageljnov, da ne bo tako sama.

Š. D., ZR Nemčija

SLOVENSKA SLOVNICA ZA ITALIJANE

Te dni sem po televiziji slišal zanimivo novico: V Trstu se priglaja čedalje več Italijanov, ki bi se radi učili slovenščine.

Na obe strani široko odprta meja je sprožila živahne kulturne, gospodarske in družabne stike med prebivalstvom obeh narodov in jezikov, tako da postaja potreba po znanju obeh jezikov čedalje večja. Obdobje nestrpnosti, ki je poznalo in priznalo samo italijanščino in spoštovalo kot domoljubne le težnje v tej smeri, naj bo že v javnem ali zasebnem življenju, se umika obojestransko strpnemu sožitju, ki mu dajejo uradni pečat sporazumi v Osimu.

Posledica takega ugodnega ozračja je tudi televizijska novica o veliko novih priglasih za učenje slovenščine.

To je prav gotovo veselo in obetavno, vendar je že v prihodnjem stavku v to razveseljivost kanila kaplja pelina: da žal primanjkuje knjig za učenje slovenščine.

Ne vem, koliko je ta informacija o pomanjkanju knjig za slovenščino vsestransko utemeljena. Če pa je, potem je treba nemudoma napraviti vse potrebno, da se stanje na tem področju popravi in uredi. Samo z veliko knjigami vseh vrst, ki naj pripadnike enega jezika seznanijo z drugim jezikom, je mogoče zadovoljivo izpeljati sožitje, kakor si ga obojestransko želimo: torej z veliko šolskimi in samoučnimi knjigami, ki naj Italijane seznanijo s slovenščino in Slovence z italijanščino, in sicer od povsem strokovnih slovnici do prijetno metodičnih učbenikov in drugih priročnikov in do obojejezičnih vadnic in beril za vse stopnje starosti in zanimanja.

Nekaj tega je prav gotovo že storjenega na obeh straneh, tudi na slovenski, ki nas tu predvsem zanima: za pridobivanje italijansko govorečega prebivalstva, da bi se bolje seznanilo s slovenščino.

Ena od takih knjig iz zadnjega časa je GRAMMATICA DELLA LINGUA SLOVENA (Slovenska slovnica), ki je izšla leta 1972 in je bila ponatisnjena leta 1975. Sestavil jo je profesor dr. Anton Kacin, gotovo eden najbolj poklicanih učiteljev slovenščine v Trstu, ki je sodeloval vsaj še pri treh pomembnejših tovrstnih književnih delih, in sicer s profesorjem dr. Martinom Jevnikarjem pri Slovenski slovnici, namenjeni srednjim šolam v Trstu in Gorici, z Ivanom Androvičem pri njegovi Slovenski slovnici in z Ivanom Trinkom pri Slovenski slovnici za šole.

Kacinova Slovenska slovnica je vsestransko dobro pretehtano delo. Obsega obširen uvod, ki ga je napisal dr. Martin Jevnikar, predvsem o dosedanjih prizadevanjih na tem področju, saj sega tradicija slovenskih slovnici za Italijane daleč nazaj, vsaj do začetka sedemnajstega stoletja, ko je leta 1607 v Vidmu izšel Italijansko-slovenski slovar, ki ga je sestavil Alasia da Sommaripa in ne obsega samo slovar, temveč tudi poglavja iz slovenske slovnice. Drugi avtor podobnega dela je Vincenzo Franul de Weissensturn, ki je dvesto let pozneje (1811) izdal knjigo Saggio grammaticale italiano-sloveno in ji kot berilo dodal Linhartov prevod Beaumarchaisove igre Veseli dan ali Matiček se ženi s slovarjem in frazeologijo. Tretjo tovrstno knjigo je oskrbel Josip Premru, ki je leta 1850 izdal Novo nabéro laških, nemških in slovenskih pogovorov. Za njim so se vrstile knjige v čedalje manjših časovnih presledkih in se jih je po Jevnikarjevem pregledu do Kacinove Slovenske slovnice nabralo že petindvajset. To je sicer kar lepo število, vendar je po mojem mnenju še zmeraj nezadovoljivo, tako po številu kakor po namenu. Predvojni učbeniki so namreč ne le razprodani, temveč tudi zastareli, povojna pa sta pravzaprav le dva, pri katerih sta sodelovala kot avtorja dr. Anton Kacin in dr. Martin Jevnikar.

Pod tem vidikom je pomanjkanje slovenskih učbenikov za Italijane prav gotovo resnično, tako da je bila informacija na televiziji odmev resnega nezadovoljivega stanja na tem področju.

Kacinova Slovenska slovnica je ne glede na svojo izčrpnost (saj obsega dvainštideset lekcij na skoraj 250 straneh, potem pa še prevode vaj in slovensko-italijanski in italijansko-slovenski slovarček, skupaj torej 372 strani) le premalo za potrebe, ki bi jih morala zadovoljiti.

Gre namreč za področje, kjer živijo pripadniki obeh jezikov v neposrednem sosedstvu in kjer naj bi politične, upravne, šolske, gospodarske, znanstvene, javne in zasebne razmere upoštevale idealno demokratično pravico vsakega človeka do svobodne odločitve glede materinega in drugega jezika.

Enakopravno razmerje je mogoče vzpostaviti samo z enakim stanjem učbenikov na obeh straneh, in sicer ne le učbenikov, ki so strokovno na višini, kakor je Kacinov, temveč tudi metodično razgibani in prožno ustrezajoči vsaki potrebi, ki jih narekuje tako bližnje zemljepisno sožitje, kakor ga poznamo med italijanskim in slovenskim prebivalstvom na pomejnem področju.

Bržkone bi se slovenska »manjšina« v Italiji še bolje počutila, če bi imeli Italijani zadosti priročnikov za učenje slovenščine, če bi bila torej jezika tako pokazana kot res enakovredno zaželena.

Janko Moder

BOGO GRAFENAUER: ZGODOVINA SLOVENSKEGA NARODA I. znanstveno delo, Državna založba Slovenije v Ljubljani, tretja izdaja. Gre za eno temeljnih del našega sodobnega zgodovinopisja. V njem obravnava avtor zgodovino slovenskega ozemlja in Slovencev od 9. stoletja, ali bolj določno, od naselitve do uveljavljanja frankovskega reda z uvodnim pregledom zgodovine slovenskega ozemlja do naselitve alpskih Slovanov. Delo je bogato ilustrirano s fotografijami arheoloških najdb in izkopenin, z zemljevidi, risbami in z drugim dokumentarnim gradivom.

DRAGO BAJC: DREVO SEM, koprška založba Lipa. To so pesmi mladega vipavskega intelektualca iz prvih let po nastopu fašizma v Italiji; 24 let star je tragično umrl na begu pred nevarnostjo konfinacije. Dvaintrideset Bajčevih pesmi — ljubezenskih in hkrati prežetih z narodnostnim ponosom in protestom zoper potujčevanje — je zbral, uredil in jim dodal spremno besedilo novogoriški bibliotekar Marijan Breclj.

SV. URH, s podnaslovom Kronika dogodkov iz narodnoosvobodilne vojne, založba Borec, Ljubljana. V tretje je izšla knjiga, za katero je Štefanija Ravnikar-Podbevšek leta 1965 dobila Kajuhovo nagrado. Na osnovi svojih dnevniških zapiskov iz vojnega časa, obilice dokumentarnega gradiva, pisanega in fotografiranega, ter izpovedi prič je pisateljica ustvarila delo, ki se bere kot napet roman. 612 strani obsežna knjiga s 370 slikami je kronika o belogradističnih in domobrskih grozodejstvih v utrdbo spremenjeni cerkvi sv. Urha nad Dobrunjami pri Ljubljani.

MATJAŽ KMECL: S PRIJATELJI POD MACESNI, založba Obzorja, Maribor. Z avtorjem, izrednim poznavalcem naravoslovja in tenkočutnim humoristom, prehodimo slovensko planinsko transverzalo in ugotovimo, da tako napisane knjige o planinah doslej še nismo brali. Knjiga — izdana v počastitev 200-letnice prvega vzpona na Triglav — je pričevanje o vsem človeškem, njena posebnost pa je, da je tiskana v posebno čitljivi pisavi.

PREHRANA SODOBNE SAMOTARKE

Veliko govorimo danes o problemih žena, ki žive same, in o socialnih primerih, ki jih ustvarja samota. Prostovoljna ali narekovana.

Samotark je danes več kot jih je bilo kdajkoli. Denarna osamosvojitve potegne za sabo še ostale in premnoga se raje kot za življenjski slalom v dvoje odloči za individualnost.

Ne bi tokrat razpravljali o ženski enakopravnosti, ki rada pogojuje osamosvojitve, marveč o enem izmed njenih problemov — o prehrani žene, ki živi sama: ker je že v mladih letih tako sklenila ali pa ker je zgodaj ovdovela, otroci pa so že pri kruhu.

Glede prehrane poznamo dve vrsti sodobnih samotark.

Prvi pomeni hrana pribežališče, ljubezen, užitek, vse, kar ima na tem svetu... Dan bo pričela s hrustajočimi žemljami, vablјivim maslom in sladko marmelado, prijetno dišečo in ravno prav osladkano kavo pa še kakšno rezino salame in sira bo pritaknila k jutranjemu kulinaričnemu obredu. V dopoldanskem času takale samotarka obvezno grizlja v predalu službene delovne mize skrite bonbone, uživa ob zajetnem sendviču in se vneto ozira na uro v pričakovanju opoldanske prekinitve dela, da bi pohitela h kosilcu. Popoldanska pot jo pelje — kot nalašč — mimo imenitne slaščičarne ali stojnice z ocvrtim krompirjem. Nov atentat na zdravje in vitkost... In ker je le ob večerih čas za mirno preudarno in spodobno kuharijo, se je samotarka loti z vso kulinarično ljubeznijo, ki jo premore.

Rezultati so jasni: najmanj dvajset kilogramov več na tehtnici kot bi se spodobilo za njeno višino, leta in zdravje. Zato — mlajše ali starejše — dekile ali žena skrije tehtnico v omaro, da bi ji ne povzročala slabe vesti. Ne more pa skriti zamaščenosti znotraj kože, ki bo prej ali slej vplivala na zdravstveno počutje. In še nekaj bo morala opustiti: brskanje med obešalniki trgovin z nizkimi konfekcijskimi številkami. Z vsako tortico, kremno rezino in vrečko ocvrtega krompirja v roki bodo bližje tiste konfekcijske številke oblačil, ki se prav hitro pomikajo proti številu petdeset. Vsi pa vemo, da konfekcionarji po vsem svetu krojijo obleke z oznako najvišjih oblačilnih številk nedomiselnost, z dolgočasno in premalo modno. Torej je ob pretiranem čaščenju neustrezne hrane prav hitro prizadeta tudi ženska nečimernost.

Druga vrsta sodobne samotarke je hkrati tudi druga skrajnost. »Ker sem sama,« pravi, »se mi ne splača kuhati.« Pripoveduje rada svoji okolici o izgubi časa, ki bi bila očitna pri njenem sukanju ob štedilniku. Nasploh o izgubi časa, ki bi ga naj namenila pripravi živil. Takala sodobna samotarka zlahka zavrne solato, ker bi porabila preveč časa za njeno čiščenje, odpove se jedem na žaru, da bi ne zakadila svoje prelepe kuhinje, ki jo je oblepila z dragimi tapetami, ribam in zelenjavi je v njenem gospodinjstvu odklenalo, ker terjajo preveč čiščenja, rezanja in sekljanja.

Ob jutrih vtakne v usta cigareto in popije kavo, ker se pač njen želodec »v zgodnjih urah še ni prebudil, da bi mogel zaužiti kaj močnejšega«, ne pozna zlatega izreka, ki priporoča, da je prav »zajtrkovati kot kralj, večerjati pa kot berač«. Delovnik ji mine še ob novih kavah in cigaretih, ob pijači zavoljo družabnosti in poslovnosti, ob na hitro obglodanem jabolku ali olupljeni oranži, večerje pa so največkrat v slogu sendviča ali delikatesnega narezka.

Seveda bo lahko naša vitka samotarka kupila za tako mimogrede »privarčevan« denar imenitno obleko v dragem butiku ali šestnajsti — ničkaj potrebni — pulover v dobro založeni veleblagovnici, zapravila pa bo najdragocenejše — zdravje.

Ampak danes ni kuhanje več tako zamudno in dolgotrajno kot je bilo še pred nekaj leti. Samopostrežne trgovine, delikatesnice, mesnice in trgovine z živili ponujajo v nakup že ogromno polpripravljene hrane: krompir je že olupljen, opran in poljubno narezan, različna zelenjava je očiščena in nasekljana, ribe nimajo več drobovja, piščanci so oskubeni in narezani, listi solate oprani in vablјivi... Obstaja tudi polpripravljena hrana v zamrzovalnih skrinjah: ribje fileje samo položimo na vročo maščobo in jih potresemo s peteršiljem, seseklјana špinača je nared za dober tek že po petnajstih minutah, beluše zgolj prevremo in jih polijemo z raztopljenim maslom, različne pite preprosto denemo v razgreto pečico in po tridesetih minutah postrežemo z njimi svojim dragim gostom... Ne drže predsodki, da zamrznjena zelenjava izgubi vse svoje vitamine, enako meso pa vonj in okus. Pravilno zamrznjena živila so enakovredna svežim, nepravilno zamrznjeno pa tako in tako izloči iz prodaje sanitarni inšpektor

Jagoda Vigele

SVINJSKI SVALJKI

Lep kos nemastne svinjine zrežemo na tanke zrezke in vsakega potolčemo in solimo. Nadev pripravimo iz zmlete svinine, ki smo ji dodali pol drobno seseklјane čebule, nekaj seseklјanega zelenega peteršilja, ščep majaronovih plev, v vodi namočeno ožeto žemljo, sol in 1 do 2 jajci. S tem dobro premešanim nadevom namažemo zrezke, vsakega posebej zvijemo in povežemo ter zložimo v omaščeno kozico in spečemo. Ko je meso mehko, dodamo podmet iz žlice moke in vode, seseklјane kapre in poper.

GOBOVA RIBANA KAŠA

To jed so včasih naše gospodinje postregle skupaj s pečenim mesom, izvrstna pa je tudi samostojna jed. Pripravimo jo takole: Iz jajca in moke zamesimo trdo rezančno testo, ki ga nato posušimo in naribamo v kašo. Pol čebule drobno seseklјamo in malo prepražimo na vroči maščobi, zatem dodamo še ribano kašo in pražimo, da postane kaša zlatorumena. Posebej pražimo gobe, sveže ali suhe, ki smo jih prejšnji dan namočili. Zatem zmešamo skupaj praženo kašo in gobe, solimo, popopravimo, potresemo s seseklјanim zelenim peteršiljem in zalijemo z vrelo vodo ali juho (v eni in polkratni količini). Posodo pokrijemo in jed dušimo pol ure v vroči pečici.

KROMPIRJEVI ŠTRUKLJI S SUHIM MESOM

Kilogram krompirja olupimo skuhamo in pretlačimo ali pripravimo krompirjev pire iz suhega krompirja v vrečki, dodamo mu 1 dcl kisle smetane, 2 jajci in moko ter zamesimo testo. Razvaljamo ga za nožev rob debelo ter potresemo z na masti prepraženimi drobtinami in 30 dkg seseklјanega suhega svinjskega mesa. Testo zvijemo in zavijemo v prtiček ter prevežemo in kuhamo v osoljenem kropu pol ure. Kuhane štruklje zrežemo in zabelimo z ocvirki ali prepraženimi drobtinami. Poleg ponudimo kisló zelje ali repo.

RAJŽELJČEVA POTICA

Opran rajželje natremo s čebulo in soljo, za tem pa ga počasi kuhamo pol ure. Kuhanega ocedimo. Štiri stare žemlje zrežemo na rezine in damo v skledo ter jih polijemo s hladnim mlekom ter pustimo, da se napojijo. V drugi skledi zmešamo 1 dcl kisle smetane, 3 jajca, drobno seseklјan zelen peteršilj solimo in popramo. Temu dodamo seseklјan rajželje in namočene žemlje. Dobro premešamo in zvrnemo v omaščeno kozico. V pečici pečemo pol ure, nato pečen rajželje zvrnemo na krožnik, ga razrežemo in serviramo s krompirjem ali sezonsko solato.

FILATELIJA

DOMAČE VIŽE

VAS KOTICEK

RDEČI KRIŽ HRVATSKE

21. oktobra je Skupnost JPTT počastila stoletnico Rdečega križa Hrvatske s tribarvno znamko za 2 din. Na Hrvatskem so že leta 1878 ustanovili odbor za pomoč ranjencem in bolnikom (prva organizacija je bila formirana 22. oktobra v Zadru), ki je leta 1882 ustanovil »Društvo Crvenog križa kraljevine Hrvatske i Slavonije.«

Osnutek za znamko (znak Rdečega križa z letnicama) je naredil Ferdo Bis iz Zagreba. Tisk znamk je oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v prodajnih polah po 25 kosov.

SODOBNO KIPARSTVO

4. novembra je Skupnost JPTT s štiri znamkami počastila jugoslovansko sodobno kiparstvo. Na posameznih znamkah je reproducirala dela naslednjih kiparjev:

2,00 din — Dušan Džamonja (rojen v Strumici 1928) »Kovinska skulptura XXII«,

3,40 din — Vojin Bakić (rojen v Bjevaru 1915) »Cirkulacije v prostoru I«,

4,90 din — Olga Jevrić (rojena v Beogradu 1922) »Tektonični oktopod« in 10,00 din — Drago Tršar (rojen na Planini pri Rakeku 1927) »Drevo življenja.«

Osnutke je narisal Velibor Cvetković iz Beograda. Tisk znamk je oskrbela tiskarna »VEB Wertpapierdruckerei« iz Leipziga, DR Nemčija, v prodajnih polah po 50 kosov.

Ob izidu vseh treh izdaj je Biro za poštno znamke dal v prodajo po en ovitek prvega dne po ceni 2.50 din za kos.

Vsi, ki že lep čas zaman povprašujejo po nekoliko starejših izdajah najbolj priljubljenih domačih ansamblov, bodo gotovo navdušeni ob novici iz tovarne gramofonskih plošč Helidon — Obzorja, oziroma iz Produkcije kaset in plošč RTV Ljubljana! Oba slovenska založnika diskografskih izdaj sta namreč v začetku letošnjega leta ponovno založila prodajne police s kasetami razprodanih programov ansambla bratov AVSENIK, ansambla LOJZETA SLAKA, STANKE KOVAČIČ, MIHE DOVŽANA, ansambla BORISA KOVAČIČA in drugih. Spet lahko dobite »Zlate zvoke« (prvo in drugo kaseto), pa Slakovo uspešnico »Naj vrisk pove«, največje uspehe Stanke Kovačič in še in še. Vsekakor redko, zato pa toliko bolj prijetno presenečenje za prijatelje domačih viž.

Pa še druga »novica«: po lanskih »Dnevih slovenske zabavne glasbe — Celje '78« je Produkcija kaset in plošč RTV Ljubljana na veliki plošči in kaseti izdala izbor najbolj uspešnih slovenskih popevk vseh časov. V novih priredbah in novih izvedbah. Od »Maričke« Frana Milčinskega, pa Sepetove »Poletne noči«, Robežnikovih »Presenečenj« prek Privškovega »Mačka v žaklju« do Porentovega hita »30 let« — skupaj torej 14 popevk, ki jih pojo Oto Pestner, Pepel in kri, Elda Viler, Moni Kovačič, Branka Kraner, Marjana Deržaj in drugi.

Pisali smo že, da so AVSENIKI konec lanskega leta razveselili svoje privržence z dvojno ploščo »Po klančku gor, po klančku dol — 25 let ansambla bratov Avsenik«, ki je bila nekakšna »pika na i« njihovega srebrnega jubileja. V jubilejne dni pa sega tudi poslovno sodelovanje Avsenikovih fantov z mednarodno družbo Kettl, ki ima pod svojim okriljem tudi ameriško-kanadsko tržišče gramofonskih plošč. V ta namen bodo Avseniki poslej poleg slovenske in nemške izvedbe svojih viž posneli še angleško in francosko inačico. Poskusne posnetke v angleščini in francoščini so že naredili in menda so slišati prav zanimivo.

Tisti, ki jih skrbi, kaj je z ansambлом LOJZETA SLAKA, bodo najbrž pomirjeni, če povemo, da Lojze in njegovi fantje marljivo nastopajo širom po Sloveniji s samostojnimi koncerti ali v programu javnih radijskih oddaj »Koncert iz naših krajev«. Velja pa opozoriti, da bodo Slakovi fantje v letošnjem letu kar se da slovesno proslavili 15-letnico uspešnega nastopanja in da bodo za praznik prijatelje svojih napevov razveselili z novo dvojno ploščo, na kateri bo 24 poskočnic, delo vodje ansambla Lojzeta Slaka in Nika Zlobka.

Brane Golob

POIZVEDBA

Naprošam slovenske rojake v Avstraliji, ki bi karkoli vedeli o našem sinu Jožetu Solarju, da nam sporočijo na spodnji naslov.

Jože Solar, roj. 4. VII. 1948, ki je odšel v Avstralijo, se nam je zadnji-krat javil 9. avgusta 1970. leta iz Sydneya. Njegov zadnji naslov je bil: Jože Solar, 80 Old South Head, Bondi JTN, Sydney (N. S. W.), Avstralija. Družina Solar, 61000 Ljubljana, Endliherjeva 11, Jugoslavija.

MALI OGLASI

Slovenec z nemškim državljanstvom, ločen ne po svoji krivdi, star 44 let, po poklicu šofer, nekadilec in nealkoholik, iščem Slovenko, samsko ali ločeno, otrok ni ovira, staro do 40 let, ki bi bila pripravljena začeti skupno življenje. Ponudbe pošljite na naslov: M. Jelter, Johannesplatz 60, 415 Krefeld, Deutschland.

Gostišče s stanovanjem in vsemi pritliklinami nad Črnim vrhom pri Idriji, ob asfaltni cesti, ob avtobusni postaji, s prostorom za veliko delavnico, prodamo. Cena in odplačilo po dogovoru. Naslov: Jože Kodolja, gostilna »Vodnjak«, Strmec 1, 65274 Črni vrh nad Idrijo, tel.: 065 77-001 (ob sredah in četrkih zaprto).

Prodajam manjše posestvo v celotni izmeri 8,6 ha (gozd, njive, gospodarsko poslopje, senik in hiša). Posestvo je na lepem, sončnem kraju Dolenjske, 3 km oddaljeno od Kremelja in 12 km od Sevnice. Cenjene ponudbe pošljite na naslov: Jermančič Darko, Reševa 14, Kranj, Slovenija.

TISKOVNI SKLAD

JUŽNA AFRIKA: Jože Klenovšek 20.— US\$.

ANGLIJA: Jože Križman 1.— Lstg.

AVSTRALIJA: Amalia, Ivan Stramšek 1,83 Lstg, Hermina Volk 1,11 Lstg, Franc Žakel 4.— a\$, Mirko Ritlop 3.— US\$, Franc Vodopivec 6.— a\$, Rajko Kunej 2,33 Lstg, Ivan Rudolf 70.— din, Franc, Vilma Kavčič 1,95 US\$, Ludvik Cerkvenik 80.— din, Franc Vertel 2.— a\$, Helena Likar 4.— a\$.

AVSTRIJA: Maria Mayer 5.— Sch, Marija Šegula 25.— Sch.

BELGIJA: Friderik Jošt 100.— Bfr, Ana Rigelnik 90.— Bfr.

BRAZILIJA: Stojan Polich 5.— US\$.

FRANCIJA: Cvetka Perisi 100.— din, Stanko Mahnič 100.— din, Franc Knaus 5.— FF, Ivan Mlakar 5.— FF.

HOLANDIJA: Franc Anderluh 23.— din.

JUGOSLAVIJA: Marjeta Kessel 50.— din.

KANADA: Ignac Tkalec 2.— c\$, Stanislav, Barbara Čemas 6.— c\$, Rozi Kramar 2.— US\$, George Balkovec 100.— din, Max Malesich 1.— c\$, Sonja Mitrovič 12.— c\$, Ivan Petrič 2.— c\$, Terezia Svetanic 4.— c\$, Frank Godec 1.— c\$, Štefan Cigan 2.— c\$, Fani Čeligoj 2.— c\$, Jože Maznik 2.— c\$, Louis Saje 1.— c\$, Ivanka Jovanovič 4.— c\$, Rozalija Colja 2.— c\$, Rose Praprost 1.— c\$.

ZR NEMČIJA: Michael Jelter 20.— DM, Franc Kosmač 35.— din, Rudolf Pirc 7.— DM, Anton Kapele 4.— DM, Justina Kramberger 4.— DM in 20.— din Vinko Mugerle 4.— DM, Alojz Čoklc 4.— DM, Ignac Tomažič 4.— DM, Stane Korošec 4.— DM.

ŠVEDSKA: Augustina Budja 2.— Skr, Ludvik Oberš 5.— Skr, Vilma Ušaj 5.— Skr.

ŠVICA: Matilda Jelen 5.— Sfr, Elizabeta Lubas 6.— Sfr, Joži Cejan 11.— Sfr, Marija Črešnar 5.— Sfr, Cilka Bizjak 5.— Sfr, Anica Kozole 5.— Sfr, Roman Kranjc 5.— Sfr, Milena Lukač 64.— din, Lojzka Hočevnar-Raušl 30.— din, Aleksander Gergar 18.— Sfr, Mojca Birbaumer 1.— Sfr, Matilda Baumann 5.— Sfr, Marija Dimitrijevič 4.— Sfr, Marija Tiršek 13.— Sfr.

USA: Leo Štolfa 1.— US\$, Jakob Okorn 3.— US\$, Katarina Modic 1.— US\$, Gertrude Trinkaus v spomin na pok. moža Franka 10.— US\$, Mary Tursich v spomin Lojzke Repar iz Iga 5.— US\$, Maria Pichler 6,50 US\$, Zofi Mozek 10.— US\$, Mary Kramer v spomin na pok. moža Franka in sina Donald 4.— US\$, Frank Drasler 3.— US\$, Albert Krauland 90.— Sch, Milan Bakalic 2.— US\$, Mary Ivanusch v spomin na pok. članico PSA Kati Plemel 5.— US\$, Vida, John Kumse 1.— US\$, Dolef Mlakar 4.— US\$, Vida, Frank Mikec 4.— US\$, Mary Leksan 2.— US\$, John Grimsich 5.— US\$, Jennie Troha 3.— US\$, Antonija Furlan 1.— US\$, Lou Serjak 4.— US\$, Martin Gregorich 3.— US\$, Ursula Matos 3.— US\$, Joseph Ovnik 1.— US\$, Ann Petkovsek 2,40 US\$, Louis Stalcar 4.— US\$, Frances Kavcich 1.— US\$, Frances Lah 1.— US\$, Josephine Praznik 2.— US\$, Mary Omejc 1.— US\$, Mary Ivkovic 4.— US\$, Frank Lovsen 2.— US\$, Helen Kaplja 1.— US\$, Lucas F. Zupan 1.— US\$, Frank Gorenshek 2.— US\$.

VENEZUELA: Juan Smalc Francl 3.— US\$.

Prispevki so bili vplačani do 15. novembra 1978. Uredništvo in uprava Rodne grude se vsem darovalcem iskreno zahvaljujeta.

MODNA HIŠA

Pomlad prinaša nove modne tendence, ki bodo popestrile ali dopolnile marsikatero žensko in moško garderobo. Pred nakupom ne pozabite obiskati Modne hiše s prodajalnami v Ljubljani, Mariboru, Osijeku in Smederevu, ki je za novo sezono pripravila zelo pester izbor ženske, moške in otroške konfekcije, bogat izbor modnih pletenin, metražnega blaga in galanterijskih artiklov, vse od perila do moških srajc in aktualnih modnih dodatkov. Izbirali boste lahko med ekstravagantnimi in umirjeno modnimi modeli za najrazličnejše priložnosti. Ker želi Modna hiša zadovoljiti vsem željam in okusom, boste našli v njenih prodajnih enotah modele za vse starosti in postave po zmernih cenah.

Kemična, grafična in papirna industrija Celje
Proizvodni program:

Pisarniški material
Solski pribor
Jasnit papir
Selotejp trakovi in pribor
Reprodukcijski material
Izdelki za široko porabo
Samolepilne etikete
Neskončni in klasični tisk
Papir

Mednarodna nagrada za kvaliteto — Madrid '77

ILIRIJA
VEDROG
1908 - 1978

Delovna organizacija Ilirija-Vedrog je nastala po združitvi delovne organizacije Ilirija in delovne organizacije Vedrog, in sicer 1. januarja 1975. Vodilo pri združenju je bil proizvodni program, ki je komplementaren in torej idealen za medsebojno dopolnjevanje.

Kasnejši razvoj je pokazal, da je bila ta predpostavka točna, saj je delovna organizacija Ilirija-Vedrog po združitvi imela resnično kompleten program na področju kozmetike in gospodinjskih sredstev. To daje posebno prednost Iliriji-Vedrog in ji zagotavlja ugoden tržni položaj.

Delovna organizacija Ilirija-Vedrog ustanovljena torej z združitvijo v letu 1975, živi in dela komaj četrto leto.

Vendar je njena zgodovina, zgodovina Ilirije in zgodovina Vedroga seveda mnogo daljša in bogatejša. Oglejmo si jih na kratko.

Delovna organizacija ILIRIJA je bila ustanovljena že v letu 1908 v Ljubljani. Njen prvi proizvodni program so bili: krema za čevlje Ilirija, loščila za tla, sveče ter sredstva za čiščenje.

Po drugi svetovni vojni je pričela Ilirija med prvimi v Jugoslaviji proizvajati tudi frizersko kozmetiko. Danes je to že zelo znana in iskana lasna kozmetika NARTA.

Pravo ekspanzijo je doživela Ilirija po letu 1960, ko se je pričela izgradnja moderne tovarne. Njen proizvodni program se je razširil in posodobil. Tako je postala Ilirija kmalu vodilna tovarna v Jugoslaviji na področju lasne kozmetike in sredstev za gospodinjstvo.

Delovna organizacija VEDROG je bila ustanovljena leta 1954 na Lavrici pri Ljubljani. Začetek gospodarjenja je bil dokaj težak, vendar si je Vedrog kmalu našel svoje mesto na tržišču kot znani in kvalitetni proizvajalec kozmetike za nego kože TOKALON in zobnih past GIBBS. Prvzaprav je bila kozmetika TOKALON po vojni ena prvih v Jugoslaviji, ki se je proizvajala doma, v takem obsegu in kvaliteti.

Vedrog je iz leta v leto povečeval obseg svojega poslovanja, tako se je vsa leta uvrščal med največje proizvajalce kozmetike! Program Vedroga je bil bolj »enovit«, saj je v glavnem obsegal le negovalno kozmetiko in zobne paste.

PROIZVODNI PROGRAM ILIRIJE-VEDROG IN RAZVOJ

Po združitvi leta 1975 je delovna organizacija uredila svoj proizvodni program. Temeljne organizacije v sestavi delovne organizacije so smiselno razdelile program, ki danes obsega naslednji dve grupi izdelkov:

1. Sredstva za nego telesa (kozmetika):
  - kozmetika za lase,
  - negovalna kozmetika in dekorativna kozmetika,
  - deodoranti, lotioni, kolonjske vode in drugo,
  - zobne paste,
  - ostala kozmetična sredstva.
2. Sredstva za gospodinjstvo (za nego doma):
  - čistila in loščila,
  - gospodinjske krpe, gobe . . . ,
  - sredstva za nego obutve,
  - sveče,
  - ostali kemični izdelki.

To je seveda okvirni program, ki ga bodo temeljne organizacije šele dopolnjevale in izpopolnjevale. Tako se bodo že znanim imenom kot so npr. NARTA, INKA, TOKALON, SIGNAL in druga, pridružila še nova, na področju kozmetike, predvsem domača imena.

Temeljne organizacije so se enotno odločile, da bodo poslej v svojem razvoju bolj upoštevale domače znanje in izkušnje, in

seveda tudi domača imena. Rezultati se že jasno kažejo, saj je bil dosežen velik uspeh npr. s kolekcijo šamponov CVET, ki so popolnoma domačega izvora.

Tudi na področju sredstev za gospodinjstvo zasleduje Ilirija-Vedrog isto razvojno politiko. Lastni razvojno-raziskovalni laboratoriji pospešeno delajo na novih formulacijah in boljših rešitvah. Te rešitve se takoj vnašajo v proizvodnjo, s čimer se nenehno izboljšuje kvaliteta. Kupci širom po Jugoslaviji dobro poznajo odlične preparate VIX, CLAREX, TRULEX in druge, ki se jim bodo kmalu pridružili še novi domači izdelki.

POLOŽAJ ILIRIJE-VEDROG NA TRŽIŠČU JUGOSLAVIJE IN IZVOZ

Ilirija-Vedrog zavzema na področju kozmetike in sredstev za gospodinjstvo najbolj vidno mesto. Če odštejemo grupe izdelkov pralni praški in mila, ki jih Ilirija-Vedrog ne proizvaja, in ki ne spadajo na ožje področje kozmetike, je Ilirija-Vedrog največji proizvajalec kozmetike v Jugoslaviji.

Po statističnih podatkih (npr. SIKO Bilten 12/77) je imela Ilirija-Vedrog v letu 1977 v celokupnem plasmanu v Jugoslaviji vrednostni delež 22 odstotkov, s čimer zavzema prvo mesto med več kot 30 proizvajalci. Tako proizvaja Ilirija-Vedrog npr. pri kozmetiki za lase 45 odstotkov celotne jugoslovanske proizvodnje, dalje pri deodorantih 25 odstotkov, pri pudrih 20 odstotkov itd. Na področju izdelkov za gospodinjstvo je Ilirija-Vedrog največji proizvajalec loščil in sveč. Tako je bilo leta 1976 proizvedeno več kot 40 odstotkov vseh sredstev za nego obutve za jugoslovansko tržišče prav v Iliriji-Vedrog. Pri svečah pa je ta številka še večja, okrog 58 odstotkov.

Iz teh in drugih podatkov je razvidno, da je v zadnjih letih Ilirija-Vedrog stopila v vrste največjih proizvajalcev industrije kozmetičnih sredstev in sredstev za gospodinjstvo. To obvezuje kolektiv, da svoje mesto še bolj utrdi in da svoj razvoj pospeši. To ga tudi obvezuje, da svoje znanje in pridobitve prenese izven naših meja.

Tako ni slučaj, da je Ilirija-Vedrog že zelo dobro znana kot proizvajalec kozmetike tudi v vzhodnih državah, predvsem na Madžarskem, na Poljskem in v Rusiji. Dolgoletni naporji so obrodili sadove, blago Ilirije-Vedrog je iskano in cenjeno na teh tržiščih.

Sedaj je potrebno iti še naprej. Ni dovolj le izvažati končne izdelke. Ilirija-Vedrog ponuja tudi lastno tehnologijo in know-how za izdelke iz kozmetičnega programa. In prav na tem področju si obeta največ, meni, da je v tem njen bodoči razvoj.

POSLOVNI REZULTATI

Vsa leta doslej je Ilirija-Vedrog dosegala zelo dobre poslovne rezultate. To je bila vsekakor posledica dobrega gospodarjenja ter visoke zavesti in marljivosti vsega kolektiva.

Prav v jubilejnem letu 1978 pa je kolektiv Ilirije-Vedrog dobil svoja najvišja priznanja doslej. Prvo priznanje je Ilirija-Vedrog dobila 27. aprila 1978 ob občinskem prazniku občine Ljubljana-Vič Rudnik, ko je prejela plaketo občinske skupščine za doseganje dobrih poslovnih rezultatov.

Drugo pomembno priznanje pomeni uvrstitev Ilirije-Vedrog na sedmo mesto med 30 najbolj uspešnimi delovnimi organizacijami v Sloveniji v letu 1977. To je tudi prvič, da se je Ilirija-Vedrog uvrstila med prvih 30 ter samo po sebi dovolj zgovorno. Kolektiv je trdno odločen, da bo svoje poslovne rezultate še izboljšal.

PIONIA

NOVO MESTO

REVUJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

FEBRUAR
1979
LETNIK 26

RODNA GRUDA 2

SLOVENIJA

OBOGATIMO SEBE IN SVOJ DOM

Z NOVIMI SLOVENSKIMI KNJIGAMI:

Anton Ingolič GORELE SO GRMADE

Pisatelj je svoj zgodovinski roman, ki se dogaja v sedemnajstem stoletju na Štajerskem, razdelil v troje poglavij, v katerih spremljamo razgibane življenjske usode treh glavnih junakov. V prvem je to uskoški stotnik Jurij, v drugem Janž Gromberžan, lastnik pristave gradu Gromberk, v tretjem pa Gromberžanova Eva, ki je žrtev protičarovniškega procesa. Knjiga obsega 356 strani.

Miško Kranjec MLADOST V MOČVIRJU

Največji in najboljši del svojega pisateljskega dela je Miško Kranjec posvetil rodnemu Prekmurju, njegovim ljudem in pokrajini. V tem svetu je pognal korenine, nanj ga veže strastna čustvena navezanost. In sem se vrača tudi v romanu Mladost v močvirju, ki je ves pretkan s humorjem in ironijo. Pisatelja danes po vsej Sloveniji veliko beró prav zavoljo njegovega izvrstnega pripovednega daru. Knjiga šteje 548 strani.

Ivo Zorman MEDVED Z BUDILKO

Roman pripoveduje o podeželskem mestecu nekje na Gorenjskem in o ljudeh, ki jim je minula vojna zelo spremenila življenje in navade. Pisatelj opisuje meščane, ki se radi vračajo v preteklost, obenem pa morajo sprejemati življenje takšno, kot je. Pripoved je lahkotna in slikovita, rada se prizanesljivo ali pa tudi privoščljivo posmehuje, meščane, marljive hrčke, pa slika take, kakršne se vidijo sami ali pa kakor jih gleda ostarela prodajalka v mlekarni, Medvedova Ana. Knjiga obsega 331 strani.

France Bevk ZNAMENJA NA NEBU

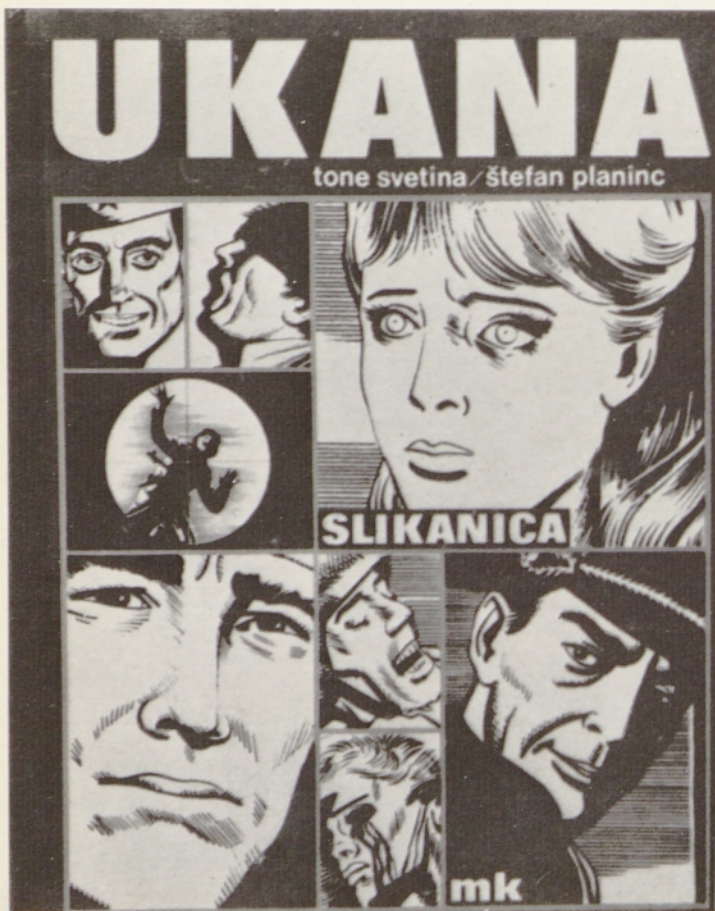
Najplodovitejši slovenski pisatelj France Bevk je poleg odličnih del s sodobno snovjo napisal tudi številne zgodovinske povesti in romane. Med temi so najboljša Znamenja na nebu, velika zgodovinska pripoved, ki se dogaja v prvi polovici 14. stoletja na Goriškem, Tolminskem in v Furlaniji. Sestavljena je iz treh delov: KRVAVI JEZDECI, ŠKORPIJONI ZEMLJE, ČRNI BRATJE IN SESTRE. Junaki tega obširnega in lahko berljivega leposlovnega dela so kmetje, meščani in gospoda. Knjiga šteje 580 strani.

Tone Svetina - Štefan Planinc UKANA

Svetinova trilogija o partizanskih bojih na Gorenjskem, eno slovenskih najbolj branih del, je zdaj na voljo tudi kot slikanica. Zgoščeno besedilo je ilustriral odličen slovenski slikar Štefan Planinc. Knjiga torej opisuje in prikazuje herojsko obdobje slovenskega naroda. Pisatelj pravi: »Skušal sem povedati, da lahko tudi v majhnem narodu vzplapolajo plameni največjega junaštva in najčudovitejše predanosti svoji zemlji...« Slikanica velikega formata obsega 420 bogato ilustriranih strani.

VSE PREDSTAVLJENE KNJIGE SO VEZANE V PLATNO OZIROMA POLPLATNO

založba
mladinska
knjiga

Knjige lahko naročite na naslov MLADINSKA KNJIGA, TOZD Trgovina, izvozni oddelek, Titova 3/I. Plačate lahko s čekom na gornji naslov ali pa z denarnim nakazilom na devizni račun pri Ljubljanski banki, št.: 50100-620-107-25730-821.

ENGLISH SECTION

LETTER TO THE EDITOR

To leave at night and land the next day in a land that is so different in many respects is indeed an experience but when that land is the homeland of one's parents it is more than an experience, it is a dream come true. It has been in my plans to take the time after retirement to return to the homeland of my parents and visit the country and see the scenic beauty talked about so much among the American Slovenes and also that I might visit and relatives still living there. To be able to make such a trip at this time as a guest was truly remarkable. When I recall that there was only a month of time to arrange time off from work, get my passport and visa and to get all my affairs in order. I am amazed that everything did work out for me. Everything just seemed to fall in place so that I found myself on the streets of Ljubljana in early April and met with my first of many surprises—no more bicycles but autos all over the city.

The first free time I went for a walk and took a street that led into old Ljubljana. One can almost see and feel the history unroll as one proceeds across three bridges and walks the cobblestone streets. And here I walk into another exciting Surprise—the open market place. Just what I had hoped for; a chance to buy some fresh fruit and sure enough there were still pears and apples to be bought. Also fresh greens that were unexpected this early in the spring. In the course of the next three weeks there were many such excursions into this section of the city. That first evening I was following a map that took me deep into this section in search of a cousin. I found his home and was disappointed to find his wife alone at home. Ludvig Serjak had just left for a vacation in Moscow. (He returned in time for us to meet before my stay ended.)

The only problem so far in the trip was the overcast skies that had followed us from home and were still with us. Soon there is promise of sunshine to make the trip more enjoyable.

Having no idea what was in store for us, it was quite exciting to meet all the people that we would be working with the next few weeks and setting up our agenda so that we could visit most of the museums with the exhibits of the history and the old culture of the Slovene people. Many thanks must be extended to Franc Zugel and his very efficient secretary Gabi Heimer. She was the fine girl that looked after all our needs and our tours for the days ahead.

In reading over my notes it is hard to decide which was the most exciting; five days a week on the heritage tour or the two day weekends that were spent finding and visiting relatives. Each was exciting in its own way. Two different areas blending into a wonderful visit to Slovenia.

The stops at Matica each morning and the walk to the Ethnographic Museum got to be a daily ritual and we enjoyed a short visit each day before starting out on a tour. It would be impossible to thank all the people that went out of their way to make our stay so interesting and relaxing.

After a few days spent at the museum we set out on a tour to Škofja Loka and the castle there. Here we found much in the way of old artifacts and a whole room full that needs a lot of work to restore especially the spinning wheels. . . After I retire I would love to spend some time there just helping repair all the spinning wheels that are stored there. That could be most interesting. The next day took us to Kranj for stops at the Gorenjski museum with a stop at Vrba and the Prešeren museum and then on to Radovljica to the museum of bee culture. There I was amazed to learn more of the history of beekeeping as I am a beekeeper and the most amazing part was the fact that the art had a beginning in the area of my father's home. The history goes back to Ig which is the village next to Iška vas which is my father's home village. Coincidence and reality, it all seems so close. Our tour then took us to Begunje which in WW2 was the Buchenwald of the Slovenes. Here the Germans made an effort toward the destruction of the Slovene race. May this museum live forever in the memory of those that were treated brutally and killed here. (I mean to be brutally frank as this is the way I feel.) The last stop of this day was Kropa and here again we saw the exploitation of the hardy Slovene people. After a tour with our guide I expressed my comment that here the people had a harder life than our negro slaves. At least our slaves were fed and able to work. These people were able to exist only and for very short lives.

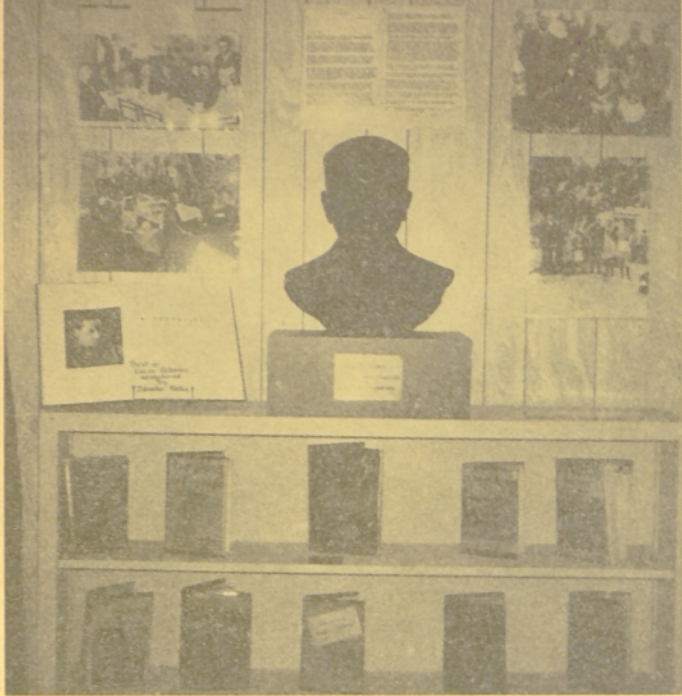
4/11. Again we head in the same direction only this time a bit farther as we visit Tržič and the Čevljarški museum and a very interesting exhibit of leather and shoe marking, then on to the beauty spot of Slovenia—Bled and the old castle there. We stop for lunch at the hotel and sit where we can look over the lake but it is gloomy and overcast and the sun just does not smile for us. From here we head deep into the mountains and the cheese makers museum in Bohinj. Then to finish off the day we spend a few hours hunting pipe makers deep in the Alps and last we end with a blacksmith that makes cowbells. All has changed and there is no demand for cow bells except from tourists so he has turned to all kinds of iron work and repairing tools and machinery.

4/12. This is a day to spend at the University of Ljubljana and the highlight was the time spend with Rado Genario in a most interesting discussion of the history of the Slovene people. I had hoped to get farther back in history but there seems to be a period with no records so we hit a wall in our discussion. Some of the time today was taken up with interviews for both Delo and Rodna Gruda. Most interesting but a bit tiring.

RODNA GRUDA, Magazine for Slovenes Abroad
Cankarjeva 1/II, 61001 Ljubljana Slovenia-Yugoslavia
Tel. 061/23 102

Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Drago Seliger (Editor-in-chief), Jože Prešeren
(responsible Editor) and Jagoda Vigele
English translations: Milena Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 7 and
8 are published together as a double issue.
Yearly subscription for overseas countries is 8. — U. S.,
10. — Canadian or 7. — Australian dollars. Payment can
be made direct to our Account. No. 50100-620-010-32002-
-2818/5
at Ljubljanska banka, or by international money order,
or by check — payable to »Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter

Louis Adamic's Statue in the Slovene Heritage Center

4/13. Got up this morning to a heavy snow storm and the city looked beautiful under a coat of white, our trip this day takes us into Dolenjsko and as far as Novo mesto.

Many of the museums are located in old castles so on the tour we seem to be going from one castle to another. Many were destroyed during the last war to prevent the German occupation forces from using them for gun emplacements as most are located in strategic spots. Now the process of restoration is slow and expensive. After a visit in Novo mesto we turned to the plains of Dolenjsko to find a potter and add to our collection of hand-made pottery in our museum. We find that there are still a few craftsmen left but are really working for the tourist trade and are making pieces to be sold in the souveneer shops in Ljubljana.

4/17. Today we leave on a two day trip to Maribor and Murska Sobota with a bit of snow still showing and a chill in the air but the sun is showing promises of a better day so it just may warm up a bit. It is a strange sight to see so much snow and the fruit trees in bloom. Back home if it is cold enough to snow the blossoms will freeze but here the air is too warm for the freeze. On this trip we see some of the most fantastic tapestries and it makes one wonder at the value of all the artifacts in all of the museums and the determination of a few people that are trying to preserve so much of the old before all is lost. Before dark we stop at a hotel in Murska Sobota and again have an escort waiting to take us out to dinner. We spend a most interesting evening and learn more of the conditions during the war and the hostage killing. One wonders what happens to humanity when it seems to go crazy in its path of destruction on the way to world domination. It is here that we learn that the prison camps in Germany are now well hidden and allowed to decay. The schools only casually mention Hitler and the destruction so that the young people find a gap in the history of their country. It is commendable that the Slovenes are making sure that there are memorials that will remain to tell the world that all was not always as it is today. The next day is spent in visiting the countryside in this area, including the mineral baths and the vineyards. It is interesting to look down from a hilltop over the vineyards as far as the eye can see and in the distance the Alps.

We look to the east and there in the distance lies the boundary of Hungary. No one in the party has the desire to cross that border. On the return trip we drive through an area that is noted for growing one of the large export crops and that is hops for the brewing of beer. Bee drinking patrons should thank some hard working and dedicated Slovenes for all their efforts in growing hops.

4/21. Time is running out and today we head into the Primorsko area with Dr. Kuhar as our guide. Finally the weather is with us and we have a beautiful sunny day for this trip. As we head for the Adriatic coast we find many trees in bloom and the air much warmer. We head almost to the border of Croatia and find a small church with a high wall built around and learn that during the Turkish raids in the 15th century the people would all come inside the walls and protect themselves and their children. We swing west and stop at another museum in Koper and then on to Portorož. This area is the only access to the sea for Slovenia and we have both a fishing fleet and the salt flats where the sea water is pumped in and allowed to evaporate and deposit the salt. We had hoped to go to Trieste but our chauffeur did not have his passport so our tour ended here with a fine seafood dinner.

Now I must confess that the trip consisted of far more than is here mentioned and the memories will live on. To add to the educational tour was the time spent visiting relatives in Kranj, Skofja Loka, Iška vas and Dobrovo and the excitement of seeing these people for the first time. Visiting was like a great holiday and each day was filled with meeting people and making friends and trying to remember names and places so that the entries could be made each evening. As we get older the memory fades and it is best to keep a diary and this has served me well. Some time in the future I hope to return and revisit what I have seen at my leisure. Till then — Nasvidenje!

Lou Serjak, East Palestine, Ohio

NEWS

HIGH AWARDS MADE TO THE PROGRESSIVE SLOVENE WOMEN OF AMERICA

On the 45th anniversary of its establishment the Slovene women's organization, "The Progressive Slovene Women of America", was decorated with the Order of Brotherhood and Unity with Silver Wreath by the President of the SFRJ Josip Broz Tito for "exceptionally successful work among Yugoslav emigrants, for successful support to our National War of Liberation and for the bringing closer together of the nations of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia and of the United States of America". This high decoration was presented to the PSA organization at this year's convention of the SNPJ by the President of Slovenska izseljenska matica, Drago Seliger.

INTERNATIONAL CONGRESS OF SLAVISTS IN ZAGREB

At the start of September the Eight International Congress of Slavists was held at Zagreb. Taking part in it were 1500 slavists from all parts of the world. The two main

themes of the congress were "the Twentieth Century" and "Lev Nikolajevič Tolstoj and his time". Considerable attention was paid to the 85th anniversary of Miroslav Krleža. This congress, the biggest scientific gathering in the history of Slav studies, was opened by the President of the International Slavist Committee, Bratko Kreft.

OUR THIRTY MOST SUCCESSFUL ENTERPRISES

The Slovene Chamber of Commerce has published a list of the thirty Slovene organizations of associated labour which achieved the best business results in 1977. The first ten places were occupied by the following firms: "Comet" of Zreče, "Unior" of Zreče, "Kovinoplastika" of Lož, "Alchrom" of Ruše, "Vozila" of Gorica, "Belinka" of Ljubljana, "Ilirija-Vedrog" of Ljubljana, "Teol" of Ljubljana, "Exoterm" of Kranj, "Gradnja" of Žalec, and "Stol" of Kamnik. Some working organizations are on the list of the most successful ones in Slovenia for the second year in a row.

WHO HAS TO PAY INCOME TAX THIS YEAR

All those citizens of S. R. Slovenia whose total income in 1978 was less than 142,000 dinars will not have to pay any income tax. There are additional allowances of 34,000 dinars for each normal child and 51,000 dinars for a physically or mentally handicapped child.

PROTESTS BY OUR FELLOW-COUNTRYMEN IN WEST GERMANY

A great number of Yugoslavs temporarily working in West Germany sent protest notes to the Yugoslav Consulate in Düsseldorf and to the Embassy in Bonn, in which they protested against dual criteria concerning the attitude of West Germany towards terrorism and gave their full support to the Yugoslav Government in its demands for the elimination of all sources of anti-Yugoslav terrorism in West Germany.

POSITION OF YUGOSLAV WORKERS IN WEST GERMANY

In October 1978 a delegation of the Federal Conference of the Socialist Alliance of Working People of Yugoslavia paid an official visit to West Germany. Talks were held particularly about the position of Yugoslav workers employed in this country. It was found that the legal and social position of our workers was somewhat more secure, but there are still problems which should be dealt with as soon as possible.

The Yugoslav delegation had talks in West Germany with the representatives of the social-democratic party, with the vice-president of parliament Ana-Maria Renger,

and in particular with the responsible authorities about the problems of the schooling, education and employment of young people — the children of our workers.

JUBILEE OF THE DOLENJSKO HIGHWAY

On the occasion of the twentieth anniversary of the youth work drives, by means of which the Highway of Brotherhood and Unity was built from Ljubljana to Zagreb twenty years ago, a big meeting was held in the Market-square of Novo mesto. It was at the same spot that President Tito spoke at a big people's meeting when the construction works were finished.

ELAN'S FACTORY IN AUSTRIA

This year 360,000 pairs of skis will be manufactured by our biggest factory of skis and skiing equipment. By means of further investments it is planned that production be increased to 800,000 pairs of skis per year by 1980, making "Elan" the third biggest ski-manufacturer in the world.

In December 1978 production started at Elan's new factory at the village of Brnica near Beljak (Villach) in Austria, similarly production is already under way at Elan's factory at the town of Haparandi in Sweden. Here mainly touring skis will be produced. Almost all the skis to be manufactured in Elan's factory in Austria will be exported for sale in the United States of America.

GOLD MEDALS FOR THE "UNION" BREWERY

At last year's 17th International Judging of Food and Drink, "Monde selection 78", which was held at Geneva in Switzerland, three gold medals were awarded to the "Union" Brewery of Ljubljana.

YUGOSLAVIA WORLD BASKETBALL CHAMPION AGAIN

At the world amateur basketball championships held in Manila in the Philippines Yugoslavia won back the title of world champion and thus repeated the victory which she achieved at the championship competition held in Ljubljana eight years ago. In the final Yugoslavia beat the Soviet Union with a score of 82 : 81. The Yugoslav basketball team was the only one to remain unbeaten. Third place went to Brazil.

YUGOSLAV MOUNTAINEERING EXPEDITION TO MT. EVEREST

In February 1979 the Seventh Yugoslav Mountaineering Expedition will set out on its journey, and will try to conquer the highest mountain in the world, Mt. Everest. From the organizational point of view this will be the greatest feat of Yugoslav mountaineering. The Yugoslav climbers will try to reach the summit by means of the North-West Ridge, something that no expedition so far has succeeded in. The expedition will include a total of

26 climbers, most of them Slovenes but including two from Sarajevo, one from Split and one from Zagreb. Dr. Evgen Vavken from Ljubljana will be the expedition's medical officer.

PRAISE FOR BRNIK AIRPORT

According to evaluations made by the International Association of Civilian Airline Pilots and the specialized Agency of the United Nations for the Safety of Airports around the world high marks were awarded to Surčin Airport in Belgrade, Pleso Airport in Zagreb and Brnik Airport near Ljubljana, which after its recent reconstruction belongs to the most up-to-date equipped airports, being safest for landings and take-offs.

Airports were allocated black, red and orange stars by the pilots. None of our airports was given a black star, which means that an airport is unsafe for normal traffic operations and poorly equipped. Rijeka, Pula and Split were given an orange star, which means that in spite of suitable equipment the airports are unpleasant to land at and take off from. Included in the pilots' estimate are winds, the position and quality of the runway, the nearness of hills and sea, the handling capacity and density of aircraft, etc. Of the seven of our airports which were covered in the survey, worst marks, a red star, were awarded to the airport at Dubrovnik, which handles the take-offs and landings of 70 planes daily in the tourist season. There is no equipment in Dubrovnik for determining the distance away of aircraft and their direction of flight, known by the internationally-accepted abbreviations DME and VOR, which make it possible for the pilot to determine his position exactly at any moment, and for ground control to keep two planes at a safe distance from one another. Dubrovnik Airport should be equipped with equipment for 2nd category instrument landing.

Experts from the Federal Committee for Transport and Communications and of the Federal office for Flight Control consider that our airports, including those not included in the survey, are safe if pilots keep to the regulations. In both institutions it has been emphasized that the purchase of equipment for airports to increase safety and simplify take-offs and landings, which is very important for airports handling a lot of traffic, is being organized too slowly. At the Federal Office for Flight Control it has been stressed that it is a big problem to find the money for the setting-up of DME and VOR equipment, as the setting-up is almost ten times as expensive. There are also difficulties in the import of equipment and because of unsolved land-ownership problems around airports (e. g. Brnik).

By the spring of 1979 our airports will be equipped with 20 VOR apparatuses, 21 DME's, 27 goniometers, 48 radio-reflectors and 150 receiving-transmitting centres, which will be erected at almost all our airports and along air-corridors.

FITZROY MAC LEAN IS WRITING A NEW BOOK ABOUT TITO

Our readers are already familiar with the name of Fitzroy MacLean. In the Autumn of 1943 the Prime Minister of Great Britain, Winston Churchill, gave 30-year-old MacLean a special task, to parachute as head of a British Military Mission down into Liberated Territory and join Marshal Tito's staff and report to the world objectively about the War of National Liberation. That is what MacLean did, and after the war he wrote a book about Tito.

Sir Fitzroy MacLean became and has remained a great friend of Yugoslavia, which has become, so he says himself, his second homeland. Every year he spends several months on the island of Korčula and in the autumn of 1978 he was again there, on the 35th anniversary of his great wartime mission. He told a reporter from Belgrade's daily-paper, "Politika-ekspres", that right at that moment he was starting work on a new edition of his first book about Tito, which appeared 20 years ago, based on new, richer experiences, as he himself says.

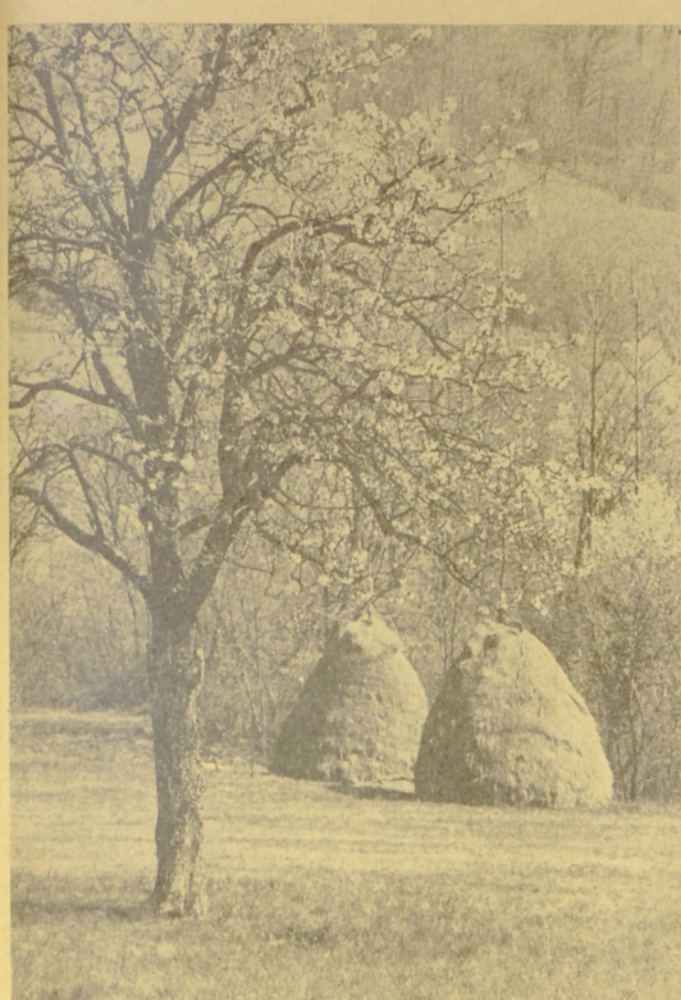
MacLean also said that he was preparing several books about Yugoslavia: "These are publications about Dubrovnik, Korčula and Dalmatia, not tourist guides, but a view of the historical riches and natural beauty of these places along the Adriatic, which will bring Yugoslavia closer to the British. I am preparing material for a book about Montenegro. In general I think that from the touristic point of view Yugoslavs have not placed sufficient emphasis on history, on an extremely rich past, which has left so many traces behind in this part of Europe".

In his birthplace — on the Atlantic coast of Scotland — MacLean has a small hotel, in which only Yugoslav wines are served, most frequently from Korčula, and at least two Dalmatian dishes are prepared daily.

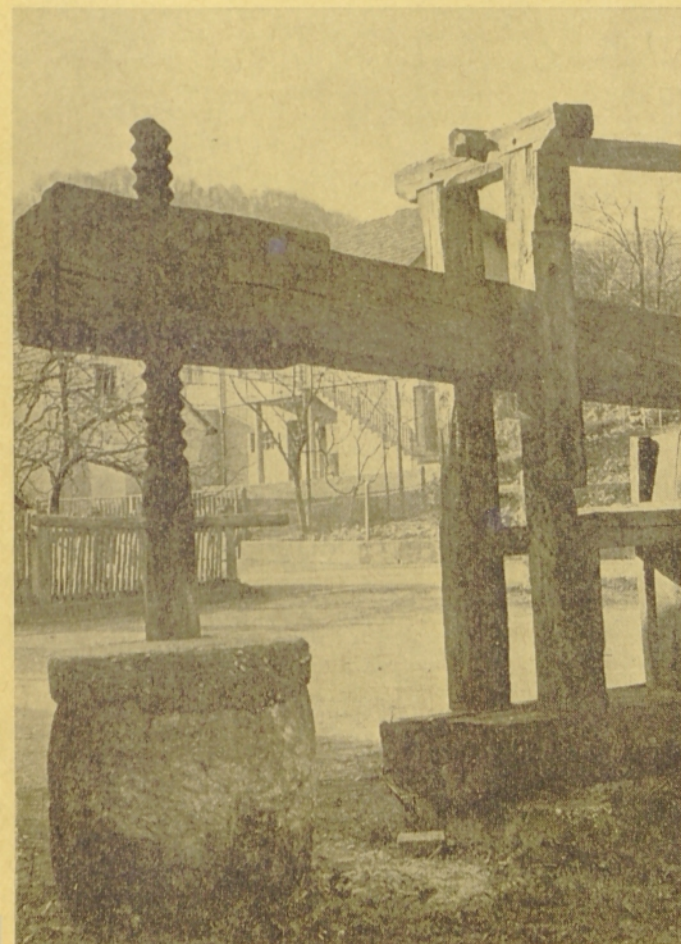
YUGOSLAVIA TO ENCOURAGE THE USE OF SOLAR ENERGY

"We have started to investigate the use of solar energy at a relatively late date, so we're behind the U. S. A. and several other European countries", said Lazar Koliševski, a member of the Praesidium of the SFRY, after viewing an exhibition of Yugoslav-made equipment for the transforming of solar energy into thermal and electrical energy. He stressed that all efforts should be made to prevent any falling-behind in this field of energy.

"From the exhibition it can be seen that our workers and researchers have succeeded in constructing equipment with their own knowledge and the use of materials made in Yugoslavia. However more must be done to encourage the faster use of solar energy. We know of countries in Europe where the purchase and installment of such equip-

The Spring-time on Primorsko (photo: E. Kaše)

The Scene of Čatež ob Savi (photo by A. Triler)

ment is encouraged by the state by means of various tax exemptions, etc. I think that something should be done for those who would like to do-it-yourself, as with some skill and work it is possible to make perfectly good water-heating equipment from well-made factory products. Yugoslavia is certainly one of those countries which has a climate suitable for the use of solar energy. This could save many tons of heating oil".

Yugoslavia's role again came to the fore at the conclusion of Belgrade's International Symposium on Technical, Economic and Organizational Views on the Use of Solar Energy. The representatives of various international organizations proposed to the Yugoslav Association for Solar Energy that the latter should join the International Association for Solar Energy and take upon itself a number of initiatives. It was proposed that Yugoslavia be the country which should follow intensively technological development in the developed countries and help the developing countries. Not in the purchase but in the construction of their own factories for the manufacturing of equipment for transforming solar energy into thermal and electrical energy. Yugoslavia could take up a special place among the Mediterranean countries, which have agreed that they will together try to make sure that solar energy is exploited in the most sensible way and will maintain cooperation not only as far as the protection of the Mediterranean Sea is concerned, but also in the helping of the less-developed Mediterranean countries. Yugoslavia should in this context assume the initiative for the development of solar technology.

YUGOSLAV EXHIBITION IN THE U.S.A.

In New York an exhibition of Yugoslav-made goods for general consumption, for sale on the American market, was opened in October.

After the recent successful visit of the Yugoslav Economic Delegation, headed by Ilija Vakić, it was found that the exhibition belongs within the framework of the efforts of Yugoslav manufacturers to increase exports to the American market and also to increase the latter's variety.

The exhibition was opened by the Consul-General of the SFRY in New York, Vasa Vesković. A total of 94 manufacturers were exhibiting their products. Within an area of approximately 300 square metres were exhibited various kinds of wine, spirits, tobacco, tinned fruit and vegetables, confectionery, lead-crystal glass, a big choice of woven materials, steel products and products of the metal-processing industry.

Also present at the opening of the exhibition were the ambassador of SFRY in the U. S. A., Dimče Belovski, the permanent representative of the SFRY in the United Nations, Miljan Komatina, the representatives of the city of New York and numerous American businessmen.

The exhibition of Yugoslav goods will later move on to Boston, Chicago and St. Louis.

THE 35th ANNIVERSARY OF THE YUGOSLAV NEWS-AGENCY »TANJUG«

Thirty-five years have passed since the times when the Yugoslav News-Agency "Tanjug" had just one radio transmitter and about ten reporters, still wearing army-uniforms, since news travelled either as fast as a bicycle could be ridden or as fast as possible on foot. In the development of a working enterprise thirty-five years is not such a long time. But in this time "Tanjug" has developed into a modern news agency, in which there are employed 750 reporters, translators and technicians; it has grown into a press agency which has an important place in Yugoslavia and throughout the world. "Tanjug" is connected by means of teleprinters with all newspaper offices in Yugoslavia. When a teleprinter prints a news item no name or initials appear underneath, just the shortened word "Tanjug", which means the Telegraphic Agency of New Yugoslavia. This has not bothered the reporters of this agency or prevented them achieving successes in their careers which are envied by even bigger and more modern equipped news agencies around the world.

Let's take a few examples for illustration. "Tanjug" was the first news agency to let the world know that the invasion of foreign soldiers in the Bay of Pigs in Cuba had failed, that a military coup had taken place against Allende in Chile, and that Saigon had been liberated.

"Tanjug's" objective news-reports, based on a clearly-defined and consistent Yugoslav policy, are welcome on all continents. That is the case, too, when "Tanjug" reports on Socialist, Self-Managing and Non-Aligned Yugoslavia, or when it writes about International Workers' Movements, about the work of the non-aligned countries and about the efforts being made to set up relations between nations and states based on equal rights.

They're always at work at "Tanjug". Even when the New Year is being celebrated.

Over its teleprinter departments and stenographers a constant river of news, reports, commentaries, etc. flows into "Tanjug", millions and millions of words long. Every day enough to fill several thick books.

This mountain of material comes from 80 world agencies, almost 50 of them coming from non-aligned countries. Four years ago at Yugoslavia's initiative a community of news agencies of the non-aligned countries, called "POOL", was formed, which acquaints the world with the events taking place in these countries, as well as their plans, successes and difficulties. At the founding of "POOL" Tanjug played a pioneering role.

Today "Tanjug" has 47 full-time correspondents on all the world's continents. Eighty reporters in Belgrade, in all the republics and provinces, and in all the bigger economic and cultural centres, write about events taking place in Yugoslavia.

Every day "Tanjug" sends its users about 250 items of news, reports and commentaries. At first sight this does

At the Lake Bled (photo: J. Zrnec)

not appear to be such a large number, but one must take into account the fact that this material is being written from minute to minute, 24 hours non-stop. Apart from this more than one hundred bulletins and other publications are published by "Tanjug".

The Yugoslav press-agency sends out into the world a service of articles and regular transmissions in five languages: English, French, Spanish, Russian and German. "Tanjug's" news items are published in the daily papers of Cuba, Japan, Canada and India. Practically everywhere in the world.

"Tanjug" has grown up and is still growing together with the Yugoslav socialist community. In order to faithfully inform the Yugoslav and world's public about successes and difficulties in Yugoslavia the agency has been taking on new workers, introducing modern techniques and changing its image.

THE LEGAL POSITION OF RELIGIOUS COMMUNITIES IN S.R. SLOVENIA

During October 1978 the Assembly of S. R. Slovenia examined the question of how far the Law about the Legal Position of Religious Communities, which was passed somewhat more than two years ago, is being put into practice. The discussion of the report which dealt with the above-mentioned subject drew the attention not only of the delegates to the Republic's Assembly but also of the wider public. This was demonstrated by the number of delegates taking part in the discussion in the Assembly, among whom, apart from the introductory report of the Chairman of the Commission of S. R. Slovenia for Relations with Religious Communities, Stane Kolman, were the President of the Republic's Assembly, Milan Kučan, and Franc Kimovec-Žiga, member of the praesidium of the Republic's Conference of the Socialist Alliance of Working People of Slovenia. The Commission for Relations with Religious Communities had received preliminary opinions from the majority of the representatives of religious communities about the carrying out of the above-mentioned law. Stane Kolman stated that it can be said that these opinions are positive, mentioning in particular the Roman-Catholic Church, the Evangelic Church, the Eastern Orthodox Church and the Islamic Religious Community. At the same time the representatives of these churches, which work within the territory of S. R. Slovenia, sent to the Commission some of their observations

and suggestions. Although not valid for all in equal measure they consider that in Slovenia the position of religious communities and believers is well-settled and satisfactory; some of them indicated some problems to do with town-planning decisions, schooling, tax concessions, etc. But their remarks were not of such a character to require any change in the Law, or else they were concerned with other laws and regulations. Stane Kolman mentioned the fact that, for example, only in West Germany a total of 16 Slovene priests are working among Slovene emigrants and workers temporarily employed there. With respect to the considerable number of Slovenes who live and work outside Yugoslavia it would seem to be a good thing to devote society's attention more strongly in the future to the working of the church abroad.

In the discussion at the Assembly Franc Kimovec stressed the point that we must be thankful to the high degree of social consciousness of working people and citizens that the putting into practice of the articles of the Law in Slovenia has disproved all predictions that the carrying-out of the Law would bring about a strain in relations between a self-management society and the Church. In actual fact the opposite took place and the process of settling these relations is being continued on the firm principles of socio-political points of view. It is understandable that certain difficulties are noticed. However in the case of such difficulties it is not a confrontation that is involved but the search for positive alternatives, for the creative cooperation of all forces faithful to the Slovene nation, who are in favour of socialism and are ready to resist any attempts to misuse religion in anti-selfmanagement purposes. The religious community cannot be at conflict with the will of the people when the vital questions of the Slovene nation are involved.

The President of the Republic's Assembly, Milan Kucan, dealt with the problems involved with this law from a broader social viewpoint. He was of the opinion that present relations between the religious communities and our society and state are good, and added that reasons for such a positive opinion, which shouldn't be idealized, must be looked for in a much wider scale than within the Law itself, which however should not be underestimated. Such a satisfactory state of affairs is mainly a reflection of general social and political conditions and mood, as well as our general policy. Such a mood has made possible the passing of such a law and its successful putting into practice. On this basis it is possible to conclude that the question of the position of religious communities and believers and of guarantees for the realization of the rights of men and women to a free confession of faith belongs to those questions which are the subject of the constant political attention of a socialist society, as only in the conditions of a developed, self-managing consciousness and political culture do people themselves place boundaries on their freedom in all the provinces of their life and creativity. The struggle for the equality of believers and non-believers is one element of the total struggle against clericalism on the one hand and sectarianism on the other hand. The representatives of all the religious communities have also found positive tendencies in the

development of relations with the Church. This is at the same time the best answer to those who constantly repeat that in our society believers do not have equal rights, that they are subjected to injustices, by means of which they show that they are not interested in a positive development of relations and that they do not desire a united, stable, socialist Yugoslavia.

After the discussion the Assembly took a stand that the Law about the Legal Position of Religious Communities in S. R. Slovenia is a suitable legal-political basis for the settling of relations between a self-managing socialist society and religious communities. On the basis of this law relations are being developed in S. R. Slovenia, and a practice which assures the realization of the constitutional rights of Man to a free confession of faith is being established.

75th ANNIVERSARY OF ILINDEN UPRISING

On August 2nd, 1978 the Macedonian nation celebrated the 75th anniversary of the famous Ilinden Uprising. With this anniversary the Macedonian nation did not only remember its illustrious history and its revolutionary traditions, but, particularly today, at a time when Bulgaria is denying its national autochthony, it proved its determination to maintain free national development. The celebrations of the 75th anniversary of the Ilinden Uprising were held under the sponsorship of the President of SFR Yugoslavia, Marshal Tito. It was only in Tito's Yugoslavia that the greater part of the Macedonian people started to live in freedom for the first time. The lesser part of the Macedonian nation, which lives in Bulgaria, must still today fight for its existence, as the Bulgarian authorities do not even admit to the existence of the Macedonian nation.

But it was exactly 75 years ago that the Macedonian nation proved its existence for the first time with gun in hand. For it was on August 2nd, 1903 that the Macedonian Revolutionary Organization (VMRO) called the Macedonian people to an armed uprising against exploitation, and political and national oppression by their occupiers, the Turks. Already the next day VMRO proclaimed the establishment of the Republic of Kruševo — the first free Macedonian state, which however lasted only 10 days. In this state Macedonians, Albanians and Vlachs lived together with equal rights. The government of the Republic of Kruševo nationalized all the larger enterprises, proclaimed religious and political freedom and called on all Mohammedans to fight for a free and independent Macedonia, without respect to their creed. But the uprising had been too poorly prepared, so that the Republic of Kruševo was beaten down by the Turks already by August 13th. The Turkish counteroffensive dealt with the Macedonian revolutionaries cruelly. More than 30 thousand Macedonians fled into foreign countries at that time.

It was only at the time of the National War of Liberation of the nations of Yugoslavia that the Macedonian people, among others, fought for and obtained its political and national rights. But the Ilinden Uprising remains proof of the fighting spirit of the Macedonian people.

PÁGINA EN ESPAÑOL

MÁS DE 500.000 PARES DE ESQUÍES.

En la fábrica de material deportivo Elan en Begunje se están dando los toques finales para recibir una de las mayores aulas de producción. Con ésta se aumentará número de pares de esquíes. Estos representarán en el mercado extranjero un ulcance importante. Al mismo tiempo se podrá así satisfacer la demanda en el mercado interno de nuestro país. Además de esta enorme aula o sala de producción en cadena, está bajo proyecto un nuevo taller o sala de montaje que tendrá más de 4.300 m² de superficie. El mismo costará una vez equipado cerca de 100 millones de dinares. La mitad de esta suma la cubrirá Elan con sus propios fondos, el resto lo obtendrá por intermedio de créditos bancarios. Para los equipos de montaje ya tienen los permisos de importación necesarios. El nuevo edificio será terminado a fines de junio del año en curso. Los trabajos fueron comenzados en agosto del 1978. La producción regular entrará a funcionar recién en enero del 1980. Con esta nueva adquisición Elan aumentará su poder productivo de los 400 mil pares actuales a 560 mil pares de esquíes anuales. Esto significa que la fabricación de esquíes se duplicará en el término de cuatro años, pues el anteaño pasado se fabricaban sólo cuatro años, pues el anteaño pasado se fabricaban sólo 281 mil pares.

La dirección de Elan se decidió así entrar en la concurrencia del mercado extranjero y en la venta masiva tanto en el país como en el mundo entero. Según un análisis de marketing que realizaron los expertos de la firma dr. Höffer, en los años venideros aumentará el uso de esquíes en todo el mundo. Calculan el mismo en un 3 %, lo cual significa aprox. de 200 a 250 mil pares de esquíes por año. Parte de este crecimiento lo podría cubrir Elan quién se encuentra entre los primeros cuatro productores mundiales de mayor fama. Elan vende en estos momentos afuera del país el 75 % u 80 % de todos los esquíes, de éstos el 90 % en el campo convertible. Aseguran que venderían al extranjero muchos más esquíes, si los tuviesen.

En los años venideros proyectan una mayor exportación a RF Alemania, Suiza y Estados Unidos de N. América. Además piensan conquistar nuevos mercados. Aparte del aumento de producción en la fábrica matriz entrarán también a cooperar con el mercado internacional. Y ello nada menos que con la construcción de la nueva fábrica en Brnica (Austria). Esta tiene una capacidad productiva de 110 mil pares de esquíes. A principios de año ya va comenzado la producción de esquíes. En el mercado interno la demanda está acrecentando día a día. La venta está sobrepasando los calculos esperados. Hasta hace poco de ésto el mercado nacional estaba mal provisto. Porqué? Pues por el constante aumento de material de reproducción que se importaba día a día. Es así que se daba entonces preferencia a la exportación. El año pasado se vendió al mercado nacional 74.000 pares de esquíes, lo cual es aprox. $\frac{3}{4}$ de la producción total vendida en nuestro país. Por el gran aumento de los implementos de esquiar. Por la gran pasión recreativa de invierno y aumento del standard de vida, calculan que el mercado yugoslavo en el 1981 tendrá que ofrecer más de 230.000 pares de

esquíes. Es por eso que Elan calcula para aquel entonces poder vender en el país cerca de 200.000 pares de esquíes. Este salto lo ayudará a dar sin dudas esquíes de carrera. Ultimamente están teniendo gran auge justamente como deporte recreativo invernal los así llamados esquíes angostos o esquíes corredores.

CONGRESO SINDICAL

En el 9. Congreso de la Unión de Sindicatos de Eslovenia, al cual asistieron además del gran número de invitados del país y del extranjero, 450 delegados asistentes valoraron y apreciaron los resultados del trabajo de cuatro años de labor y aceptaron al mismo tiempo las resoluciones para el trabajo a continuar en el desarrollo autogestor de las relaciones económico-sociales y del sistema político de autogestión.

Vinko Hafner ha expresado en su informe la enorme satisfacción de ver un gran adelanto en la implantación de nuevas relaciones y en el mejoramiento del nivel de vida de los obreros. Hizo hincapié en los deberes del sindicato ante la estabilización económica, en el aumento de la producción, en la inclusión de los trabajos científicos y de investigación dentro de la economía como así también de la urgencia de comunicar más íntimamente los sindicatos con los movimientos obreros mundiales.

El congreso voto un consejo de 85 miembros (de toda la república), en el cual es reelegido como presidente Vinko Hafner, vicepresidente Miran Potrč y Ivan Godec como secretario.

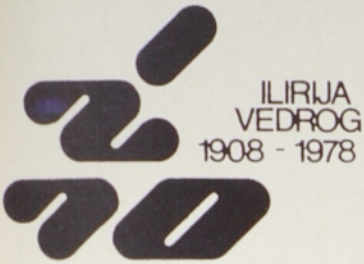
POSICION DE LOS OBREROS YUGOSLAVOS

En octubre estuvo de visita oficial en la Rep. Fed. Alemana una Delegación de la Unión Socialista del pueblo trabajador yugoslavo. Allí mantuvo conversaciones con las autoridades alemanas. En especial se trató sobre la posición de los obreros yugoslavos que están empleados en ese país. Comprobaron que la posición juridicosocial de nuestra gente es algo mejor y segura, sin embargo todavía existen problemas los cuales deben solucionarse en el menor tiempo posible.

La Delegación yugoslava habló además en la R. F. A. con los representantes del partido social-demócrata y con la vicepresidenta del parlamento Ana Maria Renger. En especial se trataron con los representantes gubernamentales sobre los problemas de la escolaridad, educación y empleo de la juventud, hijos de nuestros obreros.

LA POSICION JURIDICA RELIGIOSA

Las tres comisiones de la Asamblea Eslovena en pleno trataron en su última sesión sobre la ejecución de la ley sobre la posición jurídica de las comunidades religiosas en la Rep. soc. de Eslovenia. En el informe había sido dicho que las relaciones en este campo eran buenas, y que a aquí no había ni más ni menos igualdades jurídicas como en los demás campos de la vida político-social. Las relaciones entre nuestra sociedad autogestora y la iglesia católica en nuestra república están satisfactoriamente ordenadas y se desarrollan en adelante sin problemas. Más detalladamente se dedicarán a este asunto todas las comisiones municipales que estudian las relaciones con las comunidades religiosas.

Delovna organizacija Ilirija-Vedrog je nastala po združitvi delovne organizacije Ilirija in delovne organizacije Vedrog, in sicer 1. januarja 1975. Vodilo pri združenju je bil proizvodni program, ki je komplementaren in torej idealen za medsebojno dopolnjevanje.

Kasnejši razvoj je pokazal, da je bila ta predpostavka točna, saj je delovna organizacija Ilirija-Vedrog po združitvi imela resnično kompleten program na področju kozmetike in gospodinjskih sredstev. To daje posebno prednost Iliriji-Vedrog in ji zagotavlja ugoden tržni položaj.

Delovna organizacija Ilirija-Vedrog ustanovljena torej z združitvijo v letu 1975, živi in dela komaj četrto leto.

Vendar je njena zgodovina, zgodovina Ilirije in zgodovina Vedroga seveda mnogo daljša in bogatejša. Oglejmo si jih na kratko.

Delovna organizacija ILIRIJA je bila ustanovljena že v letu 1908 v Ljubljani. Njen prvi proizvodni program so bili: krema za čevlje Ilirija, loščila za tla, sveče ter sredstva za čiščenje. Po drugi svetovni vojni je pričela Ilirija med prvimi v Jugoslaviji proizvajati tudi frizersko kozmetiko. Danes je to že zelo znana in iskana lasna kozmetika NARTA.

Pravo ekspanzijo je doživela Ilirija po letu 1960, ko se je pričela izgradnja moderne tovarne. Njen proizvodni program se je razširil in posodobil. Tako je postala Ilirija kmalu vodilna tovarna v Jugoslaviji na področju lasne kozmetike in sredstev za gospodinjstvo.

Delovna organizacija VEDROG je bila ustanovljena leta 1954 na Lavrici pri Ljubljani. Začetek gospodarjenja je bil dokaj težak, vendar si je Vedrog kmalu našel svoje mesto na tržišču kot znani in kvalitetni proizvajalec kozmetike za nego kože TOKALON in zobnih past GIBBS. Pravzaprav je bila kozmetika TOKALON po vojni ena prvih v Jugoslaviji, ki se je proizvajala doma, v takem obsegu in kvaliteti.

Vedrog je iz leta v leto povečeval obseg svojega poslovanja, tako se je vsa leta uvrščal med največje proizvajalce kozmetike! Program Vedroga je bil bolj »enovit«, saj je v glavnem obsegal le negovalno kozmetiko in zobne paste.

PROIZVODNI PROGRAM ILIRIJE-VEDROG IN RAZVOJ

Po združitvi leta 1975 je delovna organizacija uredila svoj proizvodni program. Temeljne organizacije v sestavi delovne organizacije so smiselno razdelile program, ki danes obsega naslednji dve grupi izdelkov:

1. Sredstva za nego telesa (kozmetika):
  - kozmetika za lase,
  - negovalna kozmetika in dekorativna kozmetika,
  - deodoranti, lotioni, kolonjske vode in drugo,
  - zobne paste,
  - ostala kozmetična sredstva.
2. Sredstva za gospodinjstvo (za nego doma):
  - čistila in loščila,
  - gospodinjske krpe, gobe . . .
  - sredstva za nego obutve,
  - sveče,
  - ostali kemični izdelki.

To je seveda okvirni program, ki ga bodo temeljne organizacije šele dopolnjevale in izpopolnjevale. Tako se bodo že znanim imenom kot so npr. NARTA, INKA, TOKALON, SIGNAL in druga, pridružila še nova, na področju kozmetike, predvsem domača imena.

Temeljne organizacije so se enotno odločile, da bodo poslej v svojem razvoju bolj upoštevale domače znanje in izkušnje, in

seveda tudi domača imena. Rezultati se že jasno kažejo, saj je bil dosežen velik uspeh npr. s kolekcijo šamponov CVET, ki so popolnoma domačega izvora.

Tudi na področju sredstev za gospodinjstvo zasleduje Ilirija-Vedrog isto razvojno politiko. Lastni razvojno-raziskovalni laboratoriji pospešeno delajo na novih formulacijah in boljših rešitvah. Te rešitve se takoj vnašajo v proizvodnjo, s čimer se nenehno izboljšuje kvaliteta. Kupci širom po Jugoslaviji dobro poznajo odlične preparate VIX, CLAREX, TRULEX in druge, ki se jim bodo kmalu pridružili še novi domači izdelki.

POLOŽAJ ILIRIJE-VEDROG NA TRŽIŠČU JUGOSLAVIJE IN IZVOZ

Ilirija-Vedrog zavzema na področju kozmetike in sredstev za gospodinjstvo najbolj vidno mesto. Če odštejemo grupe izdelkov pralni praški in mila, ki jih Ilirija-Vedrog ne proizvaja, in ki ne spadajo na ožje področje kozmetike, je Ilirija-Vedrog največji proizvajalec kozmetike v Jugoslaviji.

Po statističnih podatkih (npr. SIKO Bilten 12/77) je imela Ilirija-Vedrog v letu 1977 v celokupnem plasmanu v Jugoslaviji vrednostni delež 22 odstotkov, s čimer zavzema prvo mesto med več kot 30 proizvajalci. Tako proizvaja Ilirija-Vedrog npr. pri kozmetiki za lase 45 odstotkov celotne jugoslovanske proizvodnje, dalje pri deodorantih 25 odstotkov, pri pudrih 20 odstotkov itd. Na področju izdelkov za gospodinjstvo je Ilirija-Vedrog največji proizvajalec loščil in sveč. Tako je bilo leta 1976 proizvedeno več kot 40 odstotkov vseh sredstev za nego obutve za jugoslovansko tržišče prav v Iliriji-Vedrog. Pri svečah pa je ta številka še večja, okrog 58 odstotkov.

Iz teh in drugih podatkov je razvidno, da je v zadnjih letih Ilirija-Vedrog stopila v vrste največjih proizvajalcev industrije kozmetičnih sredstev in sredstev za gospodinjstvo. To obvezuje kolektiv, da svoje mesto še bolj utrdi in da svoj razvoj pospeši. To ga tudi obvezuje, da svoje znanje in pridobitve prenese izven naših meja.

Tako ni slučaj, da je Ilirija-Vedrog že zelo dobro znana kot proizvajalec kozmetike tudi v vzhodnih državah, predvsem na Madžarskem, na Poljskem in v Rusiji. Dolgoletni napor so obrodili sadove, blago Ilirije-Vedrog je iskano in cenjeno na teh tržiščih.

Sedaj je potrebno iti še naprej. Ni dovolj le izvažati končne izdelke. Ilirija-Vedrog ponuja tudi lastno tehnologijo in know-how za izdelke iz kozmetičnega programa. In prav na tem področju si obeta največ, meni, da je v tem njen bodoči razvoj.

POSLOVNI REZULTATI

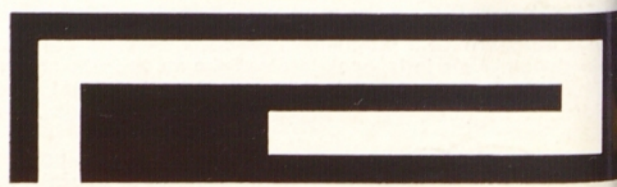
Vsa leta doslej je Ilirija-Vedrog dosegala zelo dobre poslovne rezultate. To je bila vsekakor posledica dobrega gospodarjenja ter visoke zavesti in marljivosti vsega kolektiva.

Prav v jubilejnem letu 1978 pa je kolektiv Ilirije-Vedrog dobil svoja najvišja priznanja doslej. Prvo priznanje je Ilirija-Vedrog dobila 27. aprila 1978 ob občinskem prazniku občine Ljubljana-Vič Rudnik, ko je prejela plaketo občinske skupščine za doseganje dobrih poslovnih rezultatov.

Drugo pomembno priznanje pomeni uvrstitev Ilirije-Vedrog na sedmo mesto med 30 najbolj uspešnimi delovnimi organizacijami v Sloveniji v letu 1977. To je tudi prvič, da se je Ilirija-Vedrog uvrstila med prvih 30 ter samo po sebi dovolj zgovorno. Kolektiv je trdno odločen, da bo svoje poslovne rezultate še izboljšal.

PIONIA

NOVO MESTO